MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJA

AIRIDA BLAŽEVIČIŪTĖ

TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLOS: SPECIALIZACIJOS IKITIEISMINIO PROCESO PROGRAMA

KYŠININKAVIMO, PREKYBOS POVEIKIU IR PAPIRKIMO SAMPRATA IR KVALIFIKAVIMO YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė:

dr. Erika Matulionytė – Jarašūnė

Kaunas, 2022

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 3
DIAGRAMOS 4
1. KORUPCIJA, KAIP REIŠKINYS 9
1.1. Korupcijos esmė 9
1.2 Korupcijos paplitimo Lietuvoje vertinimas 14
2. KYŠININKAVIMO, PREKYBOS POVEIKIU IR PAPIRKIMO SAMPRATOS IR NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUDĖTYS 20
2.1. Kyšininkavimo samprata ir sudėties požymiai 21
2.2. Prekybos poveikiu samprata ir sudėties požymiai 29
2.3. Papirkimo samprata ir sudėties požymiai 37
3. TEISMŲ PRAKTIKOJE KYLANTYS KYŠININKAVIMO, PREKYBOS POVEIKIU IR PAPIRKIMO KVALIFIKAVIMO YPATUMAI 44
3.1. Kyšininkavimo kvalifikavimo ypatumai 45
3.2 Prekybos poveikiu kvalifikavimo ypatumai 53
3.3 Papirkimo kvalifikavimo ypatumai 57
IŠVADOS 63
SANTRAUKA 71
SUMMARY 72

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ES – Europos Sąjunga

STT – Specialiųjų tyrimų tarnyba

Korupcijos prevencijos įstatymas – Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas

LR BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

TI – Transparency International

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis teismas

Baudžiamosios teisės konvencija - 1999 m. sausio 27 d. Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas

DIAGRAMOS

1 diagrama. Labiausiai paplitusios formos pagal apklaustuosius. Šaltinis: Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. STT 16

2 diagrama. Labiausiai korumpuotos įstaigos ir institucijos. Šaltinis: Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. STT 17

ĮVADAS

Temos aktualumas. Kyšininkavimas, prekyba poveikiu ir papirkimas – tai nusikalstamos veikos, priskirtinos prie nuolat didėjančios korupcijos. Apibendrintai tariant šias veikas galima vadinti pagrindinėmis korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis. Šių veikų supratimas ir jų kvalifikavimas, kaip ir ankstesniais metais taip ir šiuo metu yra labai aktuali tema, kadangi šių nusikalstamų veikų įvykdymas yra labai latentiškas ir dažnas, taip pat jos sietinos su valstybės tarnybos ir viešojo intereso pažeidimais. Veikų kvalifikavimo atskleidimas ir analizė, yra aktuali, kadangi ,,tiriant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas susiduriama su įrodinėjimo sunkumais. Neretai iš gausybės epizodų didžiausia dalis lieka neįrodyta‘‘[1]. Be abejo, ,,pasaulyje aktyviai su korupcija kovojama beveik jau tris dešimtmečius, Lietuvoje kiek trumpiau, tačiau rezultatai, ypač kurie yra pabrėžiami viešoje erdvėje, panašūs – korupcijos problema nemažėja ir kelia vis naujas tarptautines ir nacionalines grėsmes.″[2] Korupcijos pasireiškimas yra sudėtingas reiškinys, kurį suvaldyti bandoma tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu mastu, kiekvienoje valstybėje. Manytina, kad vykdant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, naudą galimai gauna abi pusės, todėl galima spėti, kad viešumoje paskelbtuose rodikliuose, kuriuose nurodomi korupcijos nusikalstamų veikų skaičiai, nėra visai tikslingi. Korupcija yra viena iš didžiausių Lietuvos valstybės problemų, kuri griauna valstybės stabilumą ekonomine, socialine ir teisine prasme. Korupcijos ,,rezultatas – pažeidžiamas sąžiningos konkurencijos principas, pakertamas pasitikėjimas valstybės institucijomis, o tai lemia piliečių teisių pažeidimus ir nepasitikėjimą valstybe ir jos valdyme dalyvaujančiais asmenimis‘‘[3]. Svarbu paminėti, kad ,,Lietuva kaip ir kitos Vidurio ir Rytų Europos po komunistinės šalys po komunizmo žlugimo siekė įsilieti į pasaulines ekonomines ir saugumo organizacijas, tokias kaip Europos Sąjungą (toliau- ES) ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacija ir vykdė integracijos sąlygas ir reikalavimus. Antikorupcinis kriterijus buvo vienas svarbiausių stojant į ES.″[4].

Temos naujumas. Nagrinėjama tema egzistuoja daug metų, todėl atitinkamai korupcijos tema yra nagrinėta daugybės mokslininkų, pateiktos pastabos, analizė, komentarai ir išaiškinimai. Korupcija yra paplitusi visame pasaulyje ir gan nuo senai. Kai kuriose valstybės su tuo susiduria mažiau, kai kuriose korupcija pasireiškia dažniau. Šiais laikais korupcijos problemos yra labiau iškeliamos ir viešinamos bei labiau nagrinėjamos ir analizuojamos. Korupcijos nagrinėjimo ir tyrimo problematiką yra analizavę A. Gutauskas, J. Laucius (2017) P. Ancelis, G. Bučiūnas, M. Šalčius, R. Šepetys (2016), kovą su korupcija

[1] Gutauskas, A., Laucius, J., (2007) ,,Korupcija Lietuvoje: ikiteisminio ir teisminio nagrinėjimo praktika’’. Teisės institutas. P. 8.
[2] Aleknevičienė, J.(2013) Lietuvos ,,kova’‘ su korupcija: kodėl nepastebime pažangos?// Lietuvos metinė strateginė apžvalga., 11 t., p. 249.
[3] Šlepetys, R. (2016), ,,Atskirų nusikalstamų veikų tyrimas‘‘, Vilnius: Registrų centras. P. 218.
[4] Aleknevičienė, *op. cit*., p. 249.

išskyrė J. Aleknavičienė (2013), A. Pocienė (2018), korupciją kaip reiškinį analizavo J. S. Nye (1967), S. MacWilliam, M. Rafferty (2017), S. D. Morris (2011), A. Graycar (2015), E. Dimant, T. Schulte (2019), M. P. Heywood (2015), P. Ragauskas (2014), G. Būdvytis (2019), K. Kuchalskis (2018). Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamos veikos sudėtį ir kvalifikavimo ypatumus yra analizavę P. Ancelis, G. Bučiūnas ir kt. (2016), G. Dambrauskienė, A. Marcijonas, E. Monkevičius (2004), A. Gutauskas (2022), J. Prapiestis, D. Prapiestis (2022).

Tyrimo problema. Iškeliant tyrimo problemą, svarbu paminėti, kad ,,kalbant apie nusikaltimus Lietuvoje, pastaraisiais metais kolektyvinę sąmonę labiausiai aktyvizuoja korupcija. Gynybinę reakciją prieš šį reiškinį galima pastebėti visur: nuo politinio iki visuomeninio ir kasdieninio diskursų."[5] Korupcijos problemai atskleisti, galima pateikti pavyzdį remiantis Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) tyrimu, kurio funkcija pateikti duomenis susijusius su korupcijos paplitimo vertinimu Lietuvoje. ,,Tyrimas vadinasi ,,Lietuvos korupcijos žemėlapis'', jo tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų, įmonių vadovų ir valstybės tarnautojų požiūrį į korupciją, jos paplitimą, atskleisti minėtų grupių patirtį šioje srityje, nustatyti Lietuvos visuomenės antikorupcinį potencialą."[6] Šiame žemėlapyje įvertinus visas valstybės aktualiausias problemas, gyventojų apklausos metu yra matoma, kad korupcija 2021 metų duomenimis yra įvertinta, kaip labai rimta problema ir užima 4 vietą (35%), po mažų atlyginimų, sveikatos apsaugos problemų, didelių kainų/infliacijų.[7] Lyginant su 2020 metų atliktu tyrimu tarp gyventojų apklausos, korupcijos problemos vertinimas pakito blogąja prasme, kadangi ankstesniais metais korupcija, gyventojų manymu buvo 5 vietoje (35%) .[8] Tai reiškia, kad per metus laiko korupcijos pasireiškimo lygis padidėjo vieta kurią užima pagal problemą valstybėje, procentų skaičiumi nepakito. Svarbu paminėti, kad kova prieš korupciją vykdoma nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. Valstybėse yra griežtinamos sąlygos, taikomi teisės aktai, kad korupcijos pasireiškimas būtų kuo mažesnis, stengiamasi užkirsti kelią, pateikiamomis atgrasinančiomis bausmėmis, nuobaudomis. Tačiau dažnais atvejais iškylanti problema, kuri užkerta kelią su kovai su korupcija, tai yra praktikoje kylančios kliūtys atskleidžiant tokio pobūdžio nusikaltimą, dažnai pasireiškia veikų kvalifikavimo ar įrodinėjimo problemos.

Tyrimo objektas. Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų sampratos ir kvalifikavimo ypatumai.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo sampratas, nusikalstamų veikų sudėties požymius, taip pat aptarti šių veikų kvalifikavimo ypatumus.

---

[5] Pocienė, A. (2018). Korupcijos suvokimas tarp ekspertų, gerai informuotų piliečių ir eilinių gyventojų//Kriminologijos studijos 6, p. 30 https://www.zurnalai.vu.lt/kriminologijos-studijos/article/view/12673/11277

[6] Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, žiūrėta 2022 m. spalio 22 d. https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437

[7] *Ibid.*

[8] *Ibid.*

Ginamasis teiginys. Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų kvalifikavimo ypatumai yra pakankamai atskleisti mokslinėje literatūroje ir Lietuvos teismų praktikoje.

Tyrimo uždaviniai.

1. Apibūdinti korupcijos sampratą ir įvertinti jos paplitimą Lietuvos mastu.
2. Išanalizuoti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų sampratas ir kvalifikavimo ypatumus.
3. Apibrėžti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo kvalifikavimo ypatumus ir praktines problemas, teismų praktikoje.

Tyrimo metodai.

Baigiamajame darbe panaudoti kokybiniai duomenų rinkimo ir analizės metodai.

Kokybinis duomenų analizės/aprašomasis metodas. Analizuojama informacija mokslinėje literatūroje. Taikant šį metodą buvo atlikta teisės aktų, reglamentuojančių kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nuskalstamų veikų, analizė.

Lyginamasis analizės metodas. Taikant šį metodą buvo lyginami Lietuvos bei užsienio valstybių autorių skirtingos mokslinės koncepcijos.

Lingvistinis metodas. Baigiamojo darbo temai šis metodas buvo taikomas aktualių sąvokų išaiškinimui.

Dokumentų analizės metodas. Šio metodo pagalba analizuojami Lietuvos ir užsienio mokslinė literatūra. Taip pat, Lietuvos Respublikos ir tarptautiniai teisės aktai bei Lietuvos Respublikos teismų praktika.

Statistinių duomenų analizė. Pasitelkiant šį metodą buvo pateikti ir analizuoti Lietuvos statistiniai duomenys.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro 3 dalys:

Pirmasis skyrius – korupcijos samprata, taip pat korupcijos paplitimas. Skyriuje analizuojama bendra korupcijos, kaip reiškinio samprata, jos paplitimas, analizuojama mokslinė Lietuvos ir užsienio literatūra, teisės aktai. Korupcijos nusikalstamų veikų paplitimui analizuoti pasitelkiami atliekami tyrimai, statistiniai duomenys.

Antrasis skyrius – rašoma apie kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo sampratas ir nusikalstamų veikų sudėties požymius, kurie akcentuoja šių veikų kvalifikavimo ypatumus. Pasitelkiama teismų praktika, teisės aktai ir mokslinė literatūra. Atskleidžiama, kaip gali būti įvykdytos šios nusikalstamos veikos, kokie sudėties požymiai privalo būti atskleisti, kada veika galėtų būti kvalifikuojama, kaip kyšininkavimas, prekyba poveikiu arba papirkimas.

Trečiasis skyrius – pateikiama teismų praktikos analizė ir įvardijama kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo kvalifikavimo ypatumai ir kylančios praktinės problemos. Analizuojami kylantys

sunkumai, kuomet kasacinėje instancijoje nagrinėjami skundai dėl tam tikrų kvalifikavimo kylančių problemų. Pateikiama geroji ir blogoji kvalifikavimo pusės.

Darbo pabaigoje, atsižvelgiant į darbe analizuotą Lietuvos ir užsienio mokslinę literatūrą, Lietuvos ir tarptautinius teisės aktus, statistinius duomenis bei Lietuvos teismų praktiką, pateikiamos išsamios išvados apie atliktą darbo tyrimą.

1. KORUPCIJA, KAIP REIŠKINYS

Korupcija yra didelio masto nusikalstama veika, kaip jau buvo minėta ankščiau su ja yra kovojama nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, tai yra nuolatinė besitęsianti kova. Kad lengviau būtų suprasti kyšininkavimo, prekybos poveikiu nusikalstamas veikas, taip pat siekiant baigiamojo darbo nuoseklumo ir aiškumo, darbe pirmiausia analizuojama korupcijos samprata bei pateikiamas darbe nagrinėjamų korupcijos nusikalstamų veikų vertinimas Lietuvoje.

1.1. Korupcijos esmė

Korupcija atrodo lyg ir kiekvienam piliečiui aiškus ir suprantamas dalykas, tačiau norint ją apibūdinti, gali kilti sunkumų. Pradedant nuo to, ką korupcija reiškia tarptautiniuose žodžių žodynuose galima įvardinti, kad „korupcija - [lotyniškai: corruptio-gadinimas, papirkimas] pareigybių teisių panaudojimas pasipelnymo tikslais; pareigūno ar politiko veikėjo papirkimas‘‘[9]. Tarptautiniame žodžių žodyne, korupcijos samprata sietina su pareigūnais, politikais ir kitais viešais asmenimis, kurie dirba valstybės interesams. Stengiantis apibūdinanti aiškiau, galima teigti, kad didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, labiau asocijuojasi su viešojo intereso pažeidimais.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiksli ir vienoda korupcijos sąvoka, nėra įtvirtinta. Analizuojant mokslinius straipsnius ir knygas, pastebima, kad autorių nuomonė apie korupcijos apibrėžimą nėra visiškai vienoda ir pasikartojanti. Kaip pavyzdį, galima pateikti vieną iš seniausių ir dažniausiai literatūroje pasikartojantį mokslininko Joseph S. Nye korupcijos apibrėžimą: „Korupcija yra elgesys, kuris nukrypsta nuo oficialių viešojo vaidmens pareigų dėl privataus (asmeninės, artimos šeimos, privačios klinikos) piniginės ar statutinės naudos; arba pažeidžia taisykles, susijusias su tam tikros rūšies privataus poveikio darymu″[10]. Dar vienas korupcijos apibrėžimas literatūroje pateikiamas, kad korupcija: „yra neišsivystymo procesas, o ne nepakankamo išsivystymo ar nepakankamo išsivystymo sąlyga″[11]. Ekonomistas Stephen D. Morris išskiria daugiau korupcijos formų ir apibūdina ją, kaip: „kyšininkavimu, turto prievartavimu, grobstymu, nepotizmu, interesų konfliktu″[12]. Profesorius Adam Graycar apibūdindamas korupciją pabrėžia, kad: „korupcija nėra lengvai apibrėžta sąvoka. <...> Korupcijos samprata apima daugybę elgesio rūšių, tokių kaip kyšininkavimas, piktnaudžiavimas, turto

[9] Tarptautinių žodžiu žodynas. Žiūrėta: 2022 kovo 4 d. prieiga internetu: https://tzz.lt/k/korupcija/
[10] Nye, J. S., (1967), Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis, 61 AM. POL. SCI. REV. 417. https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/corruption-and-political-development-a-costbenefit-analysis/D5E8F481DE22E6F77FCCB924D502BB9F
[11] MacWilliam, S., Rafferty, M. (2017) From development and grand corruption to governance, p. 7. https://www.proquest.com/openview/0d85d3c514a19e549fe9442c02734d19/1?pq-origsite=gscholar&cbl=4425140
[12] Morris, S. D. (2011). Forms of Corruption, p. 10. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/167031/1/ifo-dice-report-v09-y2011-i2-p10-14.pdf

prievartavimas, kronizmas, piktnaudžiavimas informacija, piktnaudžiavimas savo nuožiūra."[13] Atsižvelgiant į pateiktus korupcijos sąvokos apibrėžimus, galima teigti, kad korupciją užsienio mokslinės literatūros autoriai apibūdina skirtingai, bet visi apibrėžimai asocijuojasi su neteisėta nusikalstama veika, už kurią įstatymuose yra nustatyta atsakomybė.

Analizuojant plačiau korupcijos sąvoką, ją galima rasti ir įtvirtintą norminiuose teisės aktuose. Atsižvelgiant ES mastu priimtus teisės aktus kovai su korupcija, ne visuose yra korupcijos sąvokos apibrėžimas. Vienas iš pagrindinių teisės aktų - Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (toliau – JT konvencija), kurioje nėra aiškiai apibrėžta korupcijos sąvoka, tačiau JT konvencijoje įvardijamas korupcijos kriminalizavimas. Teisės akte įvardijamos aiškios korupcijos nusikalstamos veikos: „Kyšininkavimas (šalies viduje ir užsienyje), turto iššvaistymas, pasisavinimas ar kitas naudojimas ne pagal paskirtį, prekyba poveikiu, piktnaudžiavimas pareigomis, neteisėtas praturtėjimas, kas yra pastebima, kyšininkavimas, turto iššvaistymas privačiame sektoriuje‘‘[14]. Pastebima, kad JT konvencijoje yra aiškiai išskiriamos korupcinės nusikalstamos veikos privačiame sektoriuje. Kitame teisės akte - Europos Tarybos Baudžiamosios teisės konvencijoje kovai su korupcija (toliau – baudžiamosios teisės konvencija), kaip ir JT konvencijoje nėra įtvirtintos tikslios sąvokos, tačiau baudžiamosios teisės konvencijoje korupciją akcentuoja, kaip kyšininkavimą, taip pat įvardina, kad kyšininkavimas gali būti aktyvusis ir pasyvusis[15]. Europos Sąjungos Tarybos pamatiniame sprendime 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje (toliau – tarybos pamatinis sprendimas), korupciją išskiria tik privačiame sektoriuje, 2 straipsnyje pateikiama, kad aktyvioji korupcija yra: „*žadėjimas, siūlymas ar davimas, tiesiogiai arba per tarpininkus, asmeniui, kuris, eidamas bet kurias pareigas, vadovauja ar dirba privataus sektoriaus įmonėje, kokio nors nepagrįsto atlygio jam pačiam arba bet kuriam trečiajam asmeniui, kad tas asmuo atliktų kokį nors veiksmą arba jo neatliktų pažeisdamas savo pareigas*;‘‘[16], o pasyvioji korupcija: „*prašymas ar priėmimas, tiesiogiai arba per tarpininkus, kokio nors nepagrįsto atlygio, arba priėmimas pažado dėl tokio atlygio sau pačiam ar bet kuriam trečiajam asmeniui, einant bet kurias pareigas vadovaujant ar dirbant privataus sektoriaus įmonėje, kad būtų atliktas arba neatliktas koks nors veiksmas nusižengiant savo pareigoms.*‘‘[17]. Atkreiptinas dėmesys, kad korupcijos nusikalstamos veikos veiksmai akcentuojami, kaip kyšininkavimas. Atsižvelgiant į šiuos du teisės aktus, galima teigti, kad nors ir tiksliai nėra įtvirtinta

[13]Graycar, A. (2015). Corruption: Classification and analysis, p. 93. https://academic.oup.com/policyandsociety/article/34/2/87/6401359?login=false

[14] 2003 m. spalio 31 d. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 136-5145, e-seimas,lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.289015

[15]1999 m. sausio 27 d. Baudžiamosios teisės konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 23-853, e-seimas,lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.161366

[16] 2002 m. liepos 22 d. Europos Sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje, eur.lex.europa.eu, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568

[17] *Ibid*.

korupcijos sąvoka, bet aktyviosios ir pasyviosios korupcijos apibrėžimai yra pakankamai išsamūs ir aiškūs. Apibrėžime yra įvardijamas ne vien iš vieno subjekto pusės atliekami nusikalstami veiksmai (kyšio davimas, siūlymas), bet ir iš kito subjekto pusės atliekami nusikalstami veiksmai (kyšio prašymas, priėmimas). Analizuojant kitus ES teisės aktus, kurių tikslas kovoti su korupcija, pastebima aiški ir apibrėžta korupcijos sąvoka Europos Tarybos Civilinės teisės konvencijoje dėl korupcijos (toliau – civilinės teisės konvencija), konvencijos 2 straipsnyje įtvirtintas korupcijos apibrėžimas: „<...> korupcija – tai tiesioginis ar netiesioginis kyšio arba kito nepagrįsto atlygio ar pažado dėl tokio atlygio prašymas, siūlymas, davimas ar priėmimas, kuris iškreipia asmens, gaunančio kyšį, nepagrįstą atlygį ar pažadą dėl kyšio ar nepagrįsto atlygio, tinkamą bet kurios pareigos atlikimą ar reikalaujamą elgseną.“ [18] Esminis skirtumas nuo kitų ankščiau pateiktų apibūdinimų yra tai, kad šiame teisės akte yra išskiriamas kyšis ar kitas atlygis ar pažadas, kuomet atsilyginti atliekant korupcijos nusikalstamą veiką galima ne tik piniginę išraiška, ko kituose teisės aktuose apibrėžiant korupcijos nusikalstamą vaiką yra pasigendama.

Analizuojant korupcijos apibrėžimą Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – korupcijos prevencijos įstatymas) nuo 2022 m. sausio 1 d. naujai įsigaliojusioje redakcijoje pastebima, kad yra įtvirtintas korupcijos apibrėžimas, ko ankstesnėje įstatymo redakcijoje nebuvo. Sąvoka įtvirtinta korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnyje 2 dalyje: „korupcija – piktnaudžiavimas įgaliojimais, siekiant naudos sau ar kitam asmeniui viešajame ar privačiame sektoriuje“ [19]. Šis apibrėžimas yra kiek abstraktus ir nėra visiškai aiškus, kadangi apibūdinamas labiau iš subjekto pusės, kuris piktnaudžiauja savo įgaliojimais atliekant pavestus darbus, tačiau neapibūdinamas subjektas, kuris būtų laikomas kyšio davimo subjektu. Analizuojant korupcijos sąvoką, būtina paminėti dar vieną pagrindinių Lietuvos teisės aktų – Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (toliau – LR BK). Šiame kodekse nėra įtvirtintos aiškios korupcijos sąvokos, tačiau 33 skyriuje pagal tarptautinės teisės aktus yra kriminalizuoti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Korupcijos nusikalstamų veikų sąrašas pagal BK, kurie šiame darbe ir bus nagrinėjami:

- Kyšininkavimas (225 str.);
- Prekyba poveikiu (226 str.);
- Papirkimas (227 str.).[20]

Pažymima, kad su korupcijos nusikalstama veika galima susidurti žiniasklaidoje, medicinos įstaigose, ugdymo įstaigose, teisėsaugos institucijose, sporto, statybų sektoriuose, licencijų ar leidimų išdavimų ir kitose veiklose. Atsižvelgiant į tai, kur pasireiškia korupcija, jos apibūdinimas nėra toks pats

[18] 1999 m. lapkričio 4 d. Civilinės teisės konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 126-5733, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197963

[19] Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 57-2297., e-seimas.lrs.lt., žiūrėta 2022 lapkričio 2 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168154/asr

[20] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741., Infolex, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 16 d., https://www.infolex.lt/ta/66150

ir visur pritaikomas, kadangi kiekvienas korupcijos nusikalstamos veikos padarymo būdas yra skirtingas. Kad būtų lengviau atskirti, kaip pasireiškia korupcijos nusikalstama veika ir jos pobūdis, tai apibūdinti galima remiantis korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio, 9 dalyje pateikiama sąvoka:

„1) kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, piktnaudžiavimas;

2) nusikalstamos veikos, padaromos viešajame sektoriuje arba teikiant administracines ar viešąsias paslaugas piktnaudžiaujant įgaliojimais ir tiesiogiai ar netiesiogiai siekiant naudos sau ar kitam asmeniui: neteisėtas teisių į daiktą įregistravimas, tarnybos pareigų neatlikimas, valstybės paslapties atskleidimas, neteisėtas politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas, turto iššvaistymas, komercinės paslapties atskleidimas, nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą, tarnybos paslapties atskleidimas, dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu;

3) kitos nusikalstamos veikos, kuriomis siekiama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą, prekybą poveikiu ar papirkimą.“[21].

Analizuojant sąvoka galima išskirti kitą, labai svarbų dalyką, tai korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos darymo tikslą – atliekami tam tikri veiksmai, pavyzdžiui pasinaudojama užimamų pareigų įgaliojimais ir šių atliekamų veiksmų pasėkoje yra gaunamas atgalinis ryšys, kurio rezultatas būna nauda sau arba kitam asmeniui. Kaip pavyzdį apie korupcijos funkcionavimą galima pateikti tokią situaciją – valstybės tarnautojas, dirbantis viešajame sektoriuje, kurio funkcija yra išduoti leidimus statyti žemės sklypuose gyvenamuosius pastatus. Valstybės tarnautojas gauna prašymą derinti leidimą statybai toje žemėje, kurioje yra negalima statyba, tačiau paslaugos gavėjui siūlant piniginį atlygį ir valstybės tarnautojas viršijant savo įgaliojimus sutinka priimti jį. Šiuo atveju paslaugos gavėjas, kuris siūlė piniginį atlygį ir valstybės tarnautojas, kuris sutiko su siūloma pinigine „dovana“, įvykdo korupcinę nusikalstamą veiką, už kurią yra atitinkamai taikytina atsakomybė. „Įdomiausia yra tai, kad tam tikros korupcijos formos, pavyzdžiui pareigūno papirkimas, daugelyje šalių iki 1990-ųjų pabaigos dažnai buvo vertinamas, kaip teisėta ir įprasta praktika, šie svarstymai ne tik parodo ekonominius trūkumus, bet ir pabrėžia etinius padarinius, kaip korupcija veikia visą visuomenę.“[22] Remiantis šiuo teiginiu, galima sakyti, kad korupcijos plitimui didelę įtaką daro visuomenės supratimas, kadangi korupcijos pasireiškimas gali pasirodyti tik tada, kaip yra siekiama gauti privačios naudos.

Panašią nuomonę išsako ir užsienio politikos tyrėjas, profesorius Paul Heywood, kuris korupciją apibūdina taip: „korupcija visada reiškia nesilaikymą kai kurių standartų. Šie standartai gali būti susiję su fiziniais objektais, visuomenės ir kultūros būsenomis ar individualiu elgesiu. Korupcija, kaip fizinis

[21] Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas, *supra note, 19*.
[22] Dimant, E., Schulte, T. (2019). The natural of corruption: an interdisciplinary perspective//German law journal, 17. p. 55, https://www.researchgate.net/publication/295547979_The_Nature_of_Corruption_An_Interdisciplinary_Perspective

skilimas objektų kurie suyra kaip vaisiai arba sugadinami, kaip „sugadinti‘‘ kompiuterio failai.‘‘[23] Analizuojant korupcijos apibūdinimus iškyla teiginys, kad korupcija gali atsirasti nuo paprasto asmens individualių įsitikinimų kuriais jis mano, kad pasitelkiant korupcija yra daug efektyvesnis būdas pasipelnyti naudos sau ar kitiems. Remiantis tuo, atitinkamai korupcija gali persikvalifikuoti, kaip kultūrinis ir visuomeninis standartas, kurios pagalba visa asmeninė nauda gali būti pasiekta greičiau ir efektyviau, galbūt net ir „apeinant‘‘ tam tikras įstatymo normas. „Racionalus pasirinkimas, pasiduoti ar ne korumpuotam elgesiui, yra pagrįstas sprendimo procesu, kurio metu asmenys stengiasi maksimaliai išnaudoti savo naudingumą. Tai daroma pasveriant numatomą naudą su numatytomis nukrypstančio elgesio sąnaudomis, įskaitant alternatyvias išlaidas ir riziką būti pagautam ar nubaustam.“[24] Tokiu atveju, asmenys apmąstydami ką gali gauti atgaliniu ryšiu įgyvendinus korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiklą, įvertinę visas galimybes, dažniausiai pasirenka jų manymu efektyvesnį būdą, žinodami, kad už šiuos veiksmus visgi gali būti patraukti atsakomybėn.

Kad būtų išsamiau apibūdinta koks dalykas yra korupcija, galima paanalizuoti tam tikras sritis, kuriose yra didžiausias korupcijos pasireiškimas. Tokių sričių yra tikrai daug, bet galima išskirti kelias dažniausiai pasitaikančias. Viena iš sričių nuo, kurios gali nukentėti visuomenė ir viešieji interesai – tai esama korupcija žiniasklaidoje. Žiniasklaida yra pagrindinis visuomenės naujienų pranešėjas, kuris šiais laikais yra pakankamai aktualus. Visame pasaulyje visuomenei perduodamos naujienos per žiniasklaidą privalo būti tikslios ir nemelagingos. Korupcijos pasireiškimas žiniasklaidoje gali paliesti ir sukelti žalą visoje visuomenėje, taip ir atskiriems asmenims. „Įvertinti korupcijos lygį žiniasklaidoje sudėtinga. Nors pačios korupcijos požymių gali būti įvairių ir paskelbta informacija išplinta labai plačiai, taigi įtarimams kilti ir plisti labai lengva, sritis išlieka pakankamai latentiška (pirmiausia) todėl, kad labai sunku nustatyti abejonių keliančios konkrečios informacijos ar bendrų informacijos skelbimo tendencijų motyvus.“[25] Pavyzdžiui, pasinaudodamas korupcija, asmeniui pasiūlant kyšį gali būti paviešinti tam tikri neteisingi ar pakoreguoti duomenys, galbūt tik iš dalies pateikta tiesa, o kažkokia jų dalis nuslėpta. Visi šie atlikti veiksmai atitinka korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, kadangi pasiūlydamas kyšį asmuo, pažeidžia viešąjį interesą, taip pat iš to gaunama privati nauda.

[23] Heywood, M. P. (2015). Routledge handbook of political corruption. p. 31. file:///C:/Users/a.blazeviciute/Downloads/10.4324_9781315739175_previewpdf.pdf

[24] Dimant, Schulte, *supra note, 22*.

[25] Ragauskas, P. (2014). Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvine samprata ir paplitimas tam tikrose srityse. Vilnius, Teisės institutas. p. 31 https://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Korupcija_priv_sektoriuje.pdf

1.2 Korupcijos paplitimo Lietuvoje vertinimas

Kaip iš anksčiau pateiktos informacijos matyti, korupcija yra aktualus reiškinys vien dėl jos įvykdymo būdo. Šį veiksmą gali atlikti kiekvienas asmuo ir tai gali sukelti atitinkamas pasekmes visuomenei ar viešiesiems interesams. Korupcijos įvykdymo būdų yra įvairių, pradedant nuo kyšininkavimo ar piktnaudžiavimo, baigiant sukčiavimu ar turto pasisavinimu. Todėl remiantis visomis veikomis, kokias galima padaryti įgyvendinant korupciją galima teigti, kad šių veikų vykdymas yra gana didelis nuostolis skirtingoms suinteresuotoms grupėms. Viena iš grėsmės rizikų yra tai, kad korupcija labiausiai pažeidžia asmenybės sąžiningumą ir etiketą. Vien tai, kad yra pradedama daryti veiksmus, kurie atitinka korupcinę veiką, asmuo jau yra nesąžiningas valstybės ar kitų asmenų atžvilgiu. Taip pat, tokiais veiksmais kartu yra pažeidžiamas etiketas. Etiketas tarptautiniuose žodžių žodynuose yra įvardinamas kaip – „nustatyta formali ceremonijų tvarka‘‘[26] arba dar kitaip, kad tai yra „kurios nors visuomenės ar jos klasės tinkamo elgesio normos‘‘.[27] Vykdant korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką asmuo atlieka veiksmus, kurie prieštarauja ir yra įstatymo draudžiami, todėl korupciją galima įvardinti, kaip sąžiningumo ir etiketo pažeidimu, kuris sukelia grėsmę valstybės, verslo, įmonės ar individualaus asmens reputacijai**.** Tačiau korupcija susijusi ne tik su sąžiningumo ir etikos, bet ir su ekonominiais veiksniais, kadangi ji kenkia teisėtai ekonomikai, o būtent sąžiningoms prekyboms, investicijų ir konkurencijos aplinkybėms ir sąlygoms valstybėje.[28] Galimai ekonominė žala yra didžiausia, kokią tik gali padaryti korupcija, kadangi valstybės pagrindą sudaro ekonomika, ir jeigu valstybės ekonomika yra nepakankamai išsivysčiusi, valstybės funkcionavimas gali būti sudėtingas. Kad valstybė vystytųsi sklandžiai, labai svarbu yra tinkama prekyba ir tinkamos investicijos į ją. Tačiau pastebima, kad įvairiausiose srityse egzistuojant korupcijai mažėja konkurencija. Teigtina, kad „verslo aplinkoje korupcija kelia netikrumą, lėtina procesus ir gali lemti papildomas išlaidas. Dėl to atitinkama vietovė arba netgi valstybė tampa mažiau patraukli verslui vykdyti ir atitinkamai mažėja privačių investicijų, o ekonomikos dalyviai negali išnaudoti visų savo galimybių.″ [29] Pabrėžtina, kad dėl šių priežasčių, valstybė gali prarasti didelę dalį lėšų srityse, kurios didelį pelną neša į valstybės biudžetą, kadangi pasinaudojant kyšiais gali būti nuslepiami ar kitaip neįnešami į biudžetą mokesčiai. Taip pat, gali būti padaryta didelė žala sritims, kurios didiną valstybės išsivystymą ir patrauklumą. Dar yra pastebima, kad egzistuojant korupcijai atitinkamai gali didėti investicijų kainos, valstybės skolos ir dėl šių priežasčių investuotojams prireiktų didesnių lėšų įsitvirtinant visuomeninėje rinkoje. Kad būtų lengviau suprasti

[26] Žodžio „Etiketas‘‘ reikšmė, žiūrėta: 2022 m. lapkričio 25 d. https://www.zodziai.lt/reiksme&word=etiketas&wid=5724
[27] *Ibid*.
[28] Būdvytis, G. (2019). Antikorupcinės aplinkos vadovas. Žiūrėta 2022 m. kovo 4 d. Prieiga internete: https://www.stt.lt/data/public/uploads/2019/12/aav_a4_ltversija.pdf
[29] European commision. Europos semestro teminės informacijos suvestinė kovos su korupcija. 1p., Žiūrėta: 2021 m. gegužės 17 d. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_lt.pdf

korupcijos paplitimą šalyje, darbe pateikiamas korupcijos vertinimas ir nusikalstamų veikų statistika Lietuvoje.

Kalbant apie statistinius duomenis, korupcijos vertinimą Lietuvoje galima paanalizuoti kasmet STT institucijos ir tarptautinės organizacijos Transparency International (toliau – TI) daromus tyrimus skirtus stebėti korupcijos vertinimą ir suvokimą. Pradedant nuo tarptautiniu mastu TI organizacijos vykdomą tyrimą „Korupcijos suvokimo indeksas‘‘[30], kuris skirtas nustatyti korupcijos mastą, taip pat įvertinti, kaip pasaulio valstybėms sekasi kovoti su korupcija. 2020 metais Lietuvai buvo skirta 60 balų (skalėje 100 balų – visiškai nekorumpuota, 0 balų – labai korumpuota), Lietuva yra 35 vietoje iš 180 valstybių, tarp ES valstybių Lietuva užima 14 vietą. Lyginant 2012-2020 metų pokytį vertinama, kad Lietuvos kovos su korupcija mastas ne ženkliai, bet keičiasi į gerąją pusę. 2012 m. – 54 balai, 2013 m. – 57 balai, 2014m.-2018m. – 59 balai, 2019m.- 2020m. – 60 balų.[31] Atkreipiant dėmesį į pateiktus susistemintus tarptautinės organizacijos duomenis, pažymėtina, kad Lietuva užima vieną iš aukštesniųjų vietų tarp valstybių, kuriose dar nėra pakankamai gerai kontroliuojama situacija su egzistuojančia korupcija. Tačiau vertinant besikeičiančius skiriamus balus matyti, kad nors ir lėtai, bet situacija keičiasi į teigiamą pusę. Lietuva nors ir nesparčiai, tačiau gerina korupcijos kontrolę valstybėje.

Kitos institucijos, STT atliekamas tyrimas pateikia susistemintą informaciją iš vykdomos apklausos, kuri padeda įvertinti, kaip tam tikrų individų sluoksniai vertina egzistuojančią korupciją Lietuvoje. Atliktame tyrime apklausiami valstybės gyventojai, įmonių vadovai ir valstybės tarnautojai. Darbe susistemintoje informacijoje bus įvardinama, kokie yra skirtingi požiūriai į korupciją, kokios korupcijos formos yra labiausiai paplitę gyventojų, įmonių vadovų ir valstybės tarnautojų nuomone, taip pat, kokios įstaigos ar institucijos yra labiausiai korumpuotos. Korupcijos formų, kaip minėta ankščiau darbe yra daug ir skirtingų, skiriasi tik jų padarymo būdas ir padarymo mastas. Tyrime gyventojams, įmonių vadovams ir valstybės tarnautojams buvo užduodamas klausimas ir pagal jų atsakymus susisteminta informacija, kokios jų nuomone korupcijos formos yra labiausiai paplitę Lietuvoje. Statistiniai duomenys pateikiami žemiau pateiktoje diagramoje. (diagrama Nr. 1.) [32]

[30] Transparency International Lietuvos skyrius. „Korupcijos suvokimo indeksas 2020‘‘, (2020). Žiūrėta 2022 m. lapkričio 25 d. Prieiga internete: https://infogram.com/1prvn2gjlpjdk9cgj5jeddrrenfmvp0wqpe?live
[31] *Ibid*.
[32] Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021, *supra note, 6*.

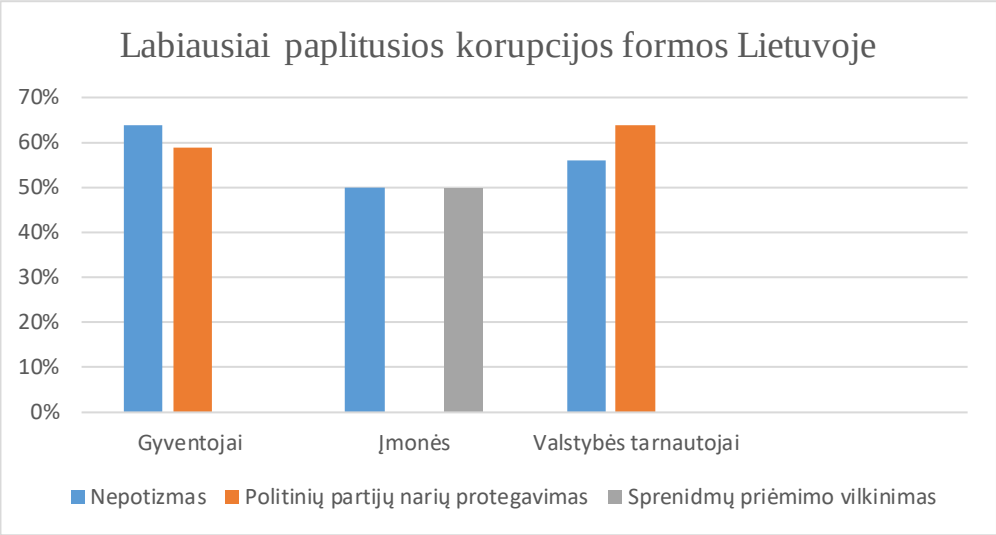

Diagrama Nr. 1. Labiausiai paplitusios formos pagal apklaustuosius. Šaltinis: Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. STT.[33]

Iš pateiktos diagramos matoma, kad labiausiai paplitusios formos neišsiskiria dideliu skirtumu tarp šių apklaustųjų grupių. Tarp visų apklaustųjų labiausiai egzistuoja 3 formos. Nepotizmą, kaip labiausiai paplitusią formą išskyrė gyventojai – 64% (2020 m. – 74%) ir įmonės – 50% (2020 m. – 61%). Valstybės tarnautojai pirmoje vietoje išskyrė politinių partijų narių protegavimą – 64% (2020 m. – 61%). Antroje vietoje numatant labiausiai paplitusios formos 2021 metais, visų trijų grupių nuomonės išsiskyrė. Gyventojų nuomonę politinių partijų narių protegavimo forma yra antra pagal paplitimą – 59% (2020 m. – 66%). Įmonės antroje vietoje šiais metais nubalsavo, kad yra sprendimų priėmimo vilkinimas – 50% (2020 m. – 52%). Valstybės tarnautojai antroje vietoje išskyrė nepotizmą – 56% (2020 m. 54%)[34].

Valstybėje korupcijos problema yra didelė ir ji gali egzistuoti bet kur. Galima pastebėti administracinių paslaugų teikime, sandorių sudaryme, išvengiant baudos išrašymo ar medicinos srityse. Tačiau atsižvelgiant į jos padarymo formas vienoje atmosferoje korupcija gali pasireikšti dažniau, kitoje – kiek rečiau. Sekantis klausimas gyventojams, įmonių vadovams ir valstybės tarnautojams, kurį aktualu išskirti – kalbant apie korupciją, kokios apklaustųjų nuomonę yra labiausiai korumpuotos įstaigos ar institucijos. Apklaustųjų rezultatai pateikiami apačioje esančioje diagramoje. (Diagrama Nr. 2) [35]

[33] Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021, *supra note, 6.*
[34] *Ibid.*
[35] *Ibid.*

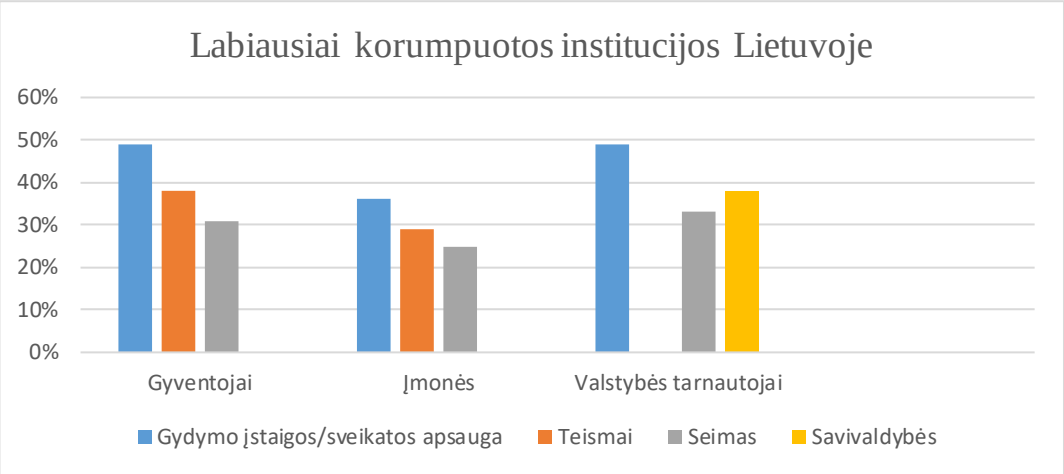

Diagrama Nr. 2. Labiausiai korumpuotos įstaigos ir institucijos. Šaltinis: Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. STT. [36]

Diagramoje pateikta informacija apie apklaustųjų grupių nuomonę, kokios institucijos ir įstaigos yra labiausiai korumpuotos. Remiantis diagrama, galime daryti išvada, kad pagal grupes beveik visos institucijos ir įstaigos yra vienodos. Skiriasi tik valstybės tarnautojų numatyta antroji vieta. Pirmoje vietoje tarp gyventojų ir valstybės tarnautojų ir įmonių vienoda nuomonė, kad labiausiai korumpuotos yra gydymo įstaigos/sveikatos apsauga – gyventojai – 49% (2020 m. – 51%), valstybės tarnautojai – 49% (2020m. – 47%), įmonės – 36% (2020 m. – 31%). Antroje vietoje dviejų grupių nuomonės vienodos – gyventojų ir įmonių nuomone – teismai (gyventojų – 38%, įmonių – 29%). Valstybės tarnautojų nuomone antroje vietoje yra – savivaldybės – 38% (2020 m. – 39%). Trečioje vietoje visų grupių nuomonė sutampa, ją užima – Seimas.[37]

Pažymima, kad susidaręs visuomenės požiūris į tam tikras nusikalstamas veikas yra tos nusikalstamos veikos vystymosi pasekmė. Kaip ir viena iš organizuoto nusikalstamumo varomųjų veiksnių yra visuomenės požiūris į tam tikrą problemą. Išplitusi socialinė tolerancija, rizikingo elgesio pateisinimas ar tiesiog per mažai informacijos, gali sudaryti palankią aplinką tam tikriems nusikaltimams. Pavyzdžiui, kaip K. Kuchalskis (2018) pažymi, kad kontrabandinės cigaretės, nelegalus alkoholis ar degalai, padirbtos prabangios prekės yra keletas aukščiausio lygio socialinės tolerancijos pavyzdžių. Tokie veiksniai retai sukelia neigiamo visuomenės požiūrio, į juos žiūrima kaip į „nekaltus nusikaltimus“, keliančius nedidelę riziką vartotojui.[38] Atsižvelgiant į tai, kad kartais asmenys įvykdę nusižengimą ar nusikaltimą, bando priimti jiems palankiausią sprendimą toje situacijoje, bandydamas papirkti asmenį, nuo kurio priklauso sprendimas dėl baudos išrašymo, dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo ar kt. Dažniausiai tai būna kasdienybėje neretai sutinkami policijos pareigūnai. Lietuvos policija yra pateikusi statistinius duomenis apie bandymus papirkti policijos pareigūnus laikotarpyje per metus laiko.

[36] Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021, *supra note, 6.*
[37] *Ibid.*
[38] Kuchalskis, K. (2018). Organizuotas nusikalstamumas: nauji iššūkiai ir atsakas į juos//Lietuvos metinė strateginė apžvalga. Vilnius. P. 16.

Statistikoje pateikiami 2017 – 2021 metų rodikliai. Nuo 2017 metų bandymų papirkti policijos pareigūną skaičiai ženkliai sumažėjo. Pagal pateiktus statistinius duomenis 2017 metais bandyta papirkti policijos pareigūnus buvo – 393, 2018 m. – 254, 2019 m. – 158, 2020 m. – 105 kartus, o 2021 m. – 85 kartus.[39]. Šie papirkimų skaičiai parodo, kad galbūt visuomenėje yra įtvirtinamos naujos elgesio taisyklės, jog korupcija nėra tinkamas būdas, kaip išspręsti problemą. O galbūt, kaip ir Lietuvos policijos pateiktame statistikos tinklapyje teigiama, jog visa tai pasiekti padėjo įtvirtintos tam tikros prevencinės priemonės: „įkurti kovos su korupcija padaliniai, garso ir vaizdo priemonių naudojimas policijos automobiliuose, mobilūs, kartu su policijos pareigūno ekipuote dėvimi, garso ir vaizdo įrašymo įrenginiai, socialinė antikorupcinė akcija „Kyšis išpurvina"‘‘[40].

Korupcija, kaip ir ankščiau tekste buvo minima, gali apimti daugybę įvairių nusikalstamų veikų. Tačiau tiesiogiai su tuo susijusias veikas, kurios bus analizuojamos darbe, galima išskirti – kyšininkavimą, prekybą poveikiu ir papirkimą. Visos šios nusikalstamos veikos yra kriminalizuotos LR BK ir už jų įvykdymą numatyta tam tikra atsakomybė. Atsižvelgiant į nusikalstamų veikų padarymo būdą, tokius nusikaltimus yra sudėtinga įrodinėti ir ištirti, praktikoje tiriant tokias nusikalstamas veikas iškyla įvairiausių problemų. Galima teigti, kad „dažniausiai išaiškinami paprasčiausi, akivaizdžiausi atvejai. Tuo tarpu korupcijos branduolį sudaro sudėtingiausi, komplikuoti sisteminės korupcijos atvejai‘‘[41]. Įvertinant nusikalstamų veikų užregistravimo ir ištyrimo lygį Informatikos ir ryšių departamentas pateikia išsamią statistinę informaciją, kiek per metus laiko buvo užregistruota ir ištirta nusikalstamų veikų Lietuvoje. Statistiniuose duomenyse nusikalstamos veikos išskiriamos pagal LR BK straipsnius.

LR BK straipsniai	2021 m. sausis – gruodis registruota	2021 m. sausis – gruodis ištirta	2022 m. sausis-spalis registruota	2022 m. sausis – spalis ištirta
225 str. kyšininkavimas	133	57	110	59
226 str. prekyba poveikiu	109	21	54	34
227 str. papirkimas	217	142	181	113

[39] Bandymų papirkti pareigūnus skaičius. Lietuvos Policija. Žiūrėta: 2022 m. spalio 22 d. internetinė prieiga: https://kysis-nusikaltimas.vrm.lt/police/tyrimo-duomenys/
[40] *Ibid.*
[41] Gutauskas, Laucius, *supra note, 1,* p. 8.

Lentelė Nr. 1. Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo užregistravimas ir ištyrimas 2021-2022 m. Šaltinis: Nusikalstamumo duomenų rinkiniai, Informatikos ir ryšių departamentas.[42]

Atkreipiant dėmesį į pateiktų 2 metų statistinius duomenis matoma, kad didelis skaičius yra padaromų papirkimo nusikalstamų veikų, tačiau fiksuojama, kad jų mastas šiek tiek mažėja. Svarbu akcentuoti, kad pagal pateiktą statistiką pagrindžiamas teiginys, kad išties korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, šiuo atveju kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo yra daug užregistruojama, tačiau jų ištiriama tik maža dalis. Toks veikos ištyrimas gali akcentuoti sunkų nusikaltimo kvalifikavimą ir padarymo įrodinėjimą.

Apibendrinant pateiktas statistikas įdomu pažymėti tai, kad korupcijos nusikalstamų veikų rodikliai yra gana aukšti, korupcijos paplitimas valstybėje yra didelis. Atsižvelgiant į Lietuvos policijos pateiktą statistiką, kurioje per paskutinius kelis metus mažėja policijos pareigūnų papirkinėjimas, o pagal pateiktus 2021-2022 m. rodmenis, galima teigti, kad nusikalstamų veikų skaičius nedidėja, tačiau jų ištyrimo lygis yra labai žemas.

[42] Nusikalstamumo duomenų rinkiniai. Informatikos ir ryšių departamentas. Žiūrėta: 2022 m. lapkričio 26 d. prieiga: https://ird.lt/lt/indicators/dimension.BK?BK%5B%5D=BK225&BK%5B%5D=BK226&BK%5B%5D=BK227&DT%5B%5D=2022-10&cols=DT

2. KYŠININKAVIMO, PREKYBOS POVEIKIU IR PAPIRKIMO SAMPRATOS IR NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUDĖTYS

Kaip jau ankščiau minėta, „korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų latentiškumas gana didelis“[43], todėl darytina išvada, kad šių veikų analizavimas šiuo metu yra aktuali tema. Ankstesniame skyriuje buvo aptarta korupcijos nusikalstamų veikų bendras supratimas ir veikų paplitimas, toliau darbe bus nagrinėjamos ir analizuojamos pagrindinės, dažniausiai įvykdomos, ir tiesiogiai su korupcija susijusios nusikalstamos veikos – kyšininkavimas, prekyba poveikiu ir papirkimas. Šiame skyriuje bus aptariama nurodytų nusikalstamų veikų samprata ir sudėties požymiai, kadangi „tik nustačius nusikalstamos veikos sudėtį, galima veiką pavadinti nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu, o asmenį, padariusį veiką, vadinti nusikaltėliu“[44]. Nusikalstamos veikos sudėtį sudaro objektyviųjų ir subjektyviųjų, atliktos nusikalstamos veikos požymių visuma. Teismų praktikoje konstatuotina, kad „baudžiamosios teisės doktrina įvardija objektyviuosius (objektą ir objektyviąją pusę) bei subjektyviuosius (subjektą ir subjektyviąją pusę) nusikalstamos veikos sudėties elementus. Kiekvieną iš paminėtų elementų apibūdina tam tikri požymiai, pavyzdžiui, objektyviąją pusę – veika, padariniai, priežastinis ryšys tarp veikos ir padarinių, veikos padarymo laikas, vieta, būdas, įrankiai, priemonės ir kitos aplinkybės, subjektą – amžius ir pakaltinamumas“[45]. Subjektyvioji pusė numato asmens santykį su daroma nusikalstama veika, tai apibūdina kaltė, tikslas ir motyvas[46].

Taip pat, svarbu paminėti, kad šios nusikalstamos veikos yra numatytos LR BK XXXIII skyriuje, skyriuje įstatymo saugomos vertybės yra – valstybės tarnyba ir viešieji interesai. Kyšininkavimas, prekyba poveikiu ir papirkimu yra tiesiogiai susijęs tiek su valstybės tarnyba, kadangi dauguma atvejų tokio pobūdžio nusikalstamos veikos egzistuoja valstybės tarnyboje, o tuo pačiu daro didelę žalą viešiems interesams. „Viešieji interesai, kaip įstatymo saugoma vertybė, suprastini kaip visuomenės suinteresuotumas, kad ne tik valstybės tarnautojai, bet ir kiti viešojo ir net privataus sektorių darbuotojai, įgalioti spręsti įvairius visuomenei svarbius klausimas (valstybės tarnautojams prilyginti asmenys), darytų tai nešališkai, teisingai, įstatymo nustatyta tvarka“[47]. Viešasis interesas yra aukščiau už individualų interesą, kaip ir V. Malinauskas (2018) teigia, kad „viešojo intereso kategorija yra teisinis konstruktas, leidžiantis pateisinti individualių teisių apribojimus bei saugantis visuomenę nuo destrukcijos“[48].

---

[43] Šlepetys, *supra note*, 3. p. 217.
[44] Piesliakas, V., (2004), Lietuvos teisės pagrindai, Vilnius: Justitia, P. 464-465.
[45] Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-115-238-2021.
[46] Lietuvos apeliacino teismo 2012 m. birželio 22d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-379/2012.
[47] A. Gutauskas (2022), Lietuvos baudžiamoji teisė (specialioji dalis), Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. P. 203.
[48] Malinauskas, V. (2018) „Viešasis interesas kaip bendrasis gėris“, Vilnius: Logos. P. 189. http://www.litlogos.eu/L96/Logos_96_186_202_Malinauskas.pdf

2.1. Kyšininkavimo samprata ir sudėties požymiai

Šiuo metu galiojančioje LR BK redakcijoje 225 straipsnis reglamentuoja saugomą vertybę valstybės tarnybą ir viešąjį interesą, numatant baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamą veiką – kyšininkavimą. Su kyšininkavimo nusikalstama veika tikriausiai susiduriama dažniausiai iš visų šiame darbe nagrinėjamų nusikalstamų veikų. Kyšininkavimo, kaip nusikalstamos veikos reglamentavimas yra pakankamai išsamus, aiškus ir griežtas. Aptariant, kaip ši nusikalstama veika yra reglamentuojama pagrindiniame Lietuvos Respublikos teisės akte, matyti, kad LR BK 225 straipsnis numato atsakomybę už asmens teisėtą veikimą ar neveikimą, o būtent „jeigu valstybės tarnautojas (jam prilygintas asmuo) kyšį priima, pažada, ar susitaria jį priimti, reikalauja ar provokuoja jį duoti už teisėtą veikimą (neveikimą) vykdant įgaliojimus, veika kvalifikuojama pagal BK 225 straipsnį 1 dalį“[49], tuomet asmuo gali būti „baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų“[50]. Kitu atveju asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už neteisėtą veikimą ar neveikimą t. y. - „kyšis priimamas, pažadama ar susitariama jį priimti, reikalaujama ar provokuojama jį duoti už neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant įgaliojimus, nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 225 straipsnio 2 dalį.“[51], šiuo atveju asmuo „baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų“[52].

Taip pat, minėtame straipsnyje numatytas dar vienas kvalifikavimo kriterijus – kyšio vertės dydis. Kyšio vertės dydis gali didinti arba sumažinti atsakomybę už nusikalstamą veiką ar baudžiamąjį nusižengimą, kadangi „jeigu valstybės tarnautojas (jam prilygintas asmuo) priėmė, pažadėjo ar susitarė priimti, reikalavo ar provokavo duodi didesnės negu 250 MGL vertės kyšį už teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant įgaliojimus, nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 225 straipsnio 3 dalį.“[53], už tokią nusikalstamą veiką atsakomybė yra numatyta griežtesnė, asmuo „baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų.“[54]. Taip pat, „nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 225 straipsnio 4 dalį, jei kyšis yra mažesnis negu 1 MGL vertės.“[55], šiuo atveju kvalifikuojama, kad asmuo „padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba areštu“[56]. Kyšininkavimo nusikalstamos

---

[49] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), Teismų praktika (Nr. 55), p. 11. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-bylu-apzvalgos/68

[50] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

[51] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), op. cit. p. 11.

[52] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

[53] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), op. cit. p. 11.

[54] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

[55] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), op. cit. p. 11.

[56] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

veikos, atsižvelgiant į LR BK 11 straipsnį, 225 straipsnio 1 ir 2 dalys priskiriamas prie apysunkių nusikaltimų, itin kvalifikuotas kyšininkavimas BK 225 straipsnio 3 dalis priskiriamas prie sunkių nusikaltimų[57].

Kyšininkavimo sampratos LR BK įtvirtintos nėra, tačiau mokslinėje literatūroje galima rasti kyšininkavimo apibūdinimą, tai būtų - „veikos, kuriomis valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo neteisėtai gauna ar siekia gauti naudos, t. y. bet kokio turto ar turtinių paslaugų už jo, kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens, teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant tarnybinius įgaliojimus duodančiojo kyšį ar kito asmens naudai. Kaltininkas priima ar siekia kyšio, už kurį savo tarnybiniais veiksmais (neveikimu), vykdydamas įstatymais ir kitais teisės aktais jam suteiktus įgaliojimus turi ir (ar) gali pasinaudodamas tarnybine padėtimi siekia, žada ir pan. patenkinti kyšio davėjo ar kito asmens interesus.“[58]. Kad būtų tiksliau ir aiškiau atskleista kas yra kyšininkavimas, svarbu paminėti, kaip yra suprantama kyšio sąvoka. 2011 m. birželio 21 d. LR BK buvo papildytas 230 straipsnio 4 dalimi, kurioje buvo pateiktas kyšio apibūdinamas. Kyšis įstatyme apibrėžiamas, kaip „bet kokios turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui (materialios ar nematerialios, turinčios ekonominę vertę rinkoje ar tokios vertės neturinčios) forma išreikštas neteisėtas ar nepagrįstas atlygis už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą ar neteisėtą veikimą arba neveikimą vykdant įgaliojimus“[59].

Pažymima, kad susipažįstant tiek su kyšininkavimo, tiek su kyšio sąvokomis, pastebima, kad ši nusikalstama veika vykdoma atitinkamai siekiant pasipelnyti iš to naudos. Ankščiau pateiktose sąvokose įvardinta „formuluotė „savo ar kitų naudai“ reiškia bet kokią neteisėtai gaunamą, pirmiausia – turtinę naudą“[60]. Tačiau kyšio formos gali būti susiję ne vien tik su pinigais ar turtu, gaunamo kyšio formų yra įvairių, kadangi „kyšiu taip pat laikytinos turtinę vertę turinčios paslaugos, pavyzdžiui, gydymas neimant atlygio, paskola be palūkanų, sklypo statyboms parinkimas vertingesnėje vietoje, nemokamas buto, automobilio remontas, statybos“[61].

Galima akcentuoti, kad kyšininkavimo nusikalstama veika gali būti įvykdyta atliekant teisėtą arba neteisėtą veikimą (neveikimą). Analizuojant literatūrą, pastebima, kad teisėtas veikimas ar neveikimas apibūdinamas, kaip „kyšio gavėjas veikia savo įgaliojimų ribose, nepažeisdamas įstatymų“[62]. Kaip pavyzdį galima pateikti Lietuvos Aukščiausiojo teismo (toliau – LAT) baudžiamąją bylą Nr. 2K-55-689/2019, kurioje asmuo buvo nuteistas pagal LR BK 225 straipsnio 1 dalį, o būtent už tai, kad „*P. S. <...> savo naudai tiesiogiai priėmė 50 Eur kyšį už teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus: būdamas*

[57] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, 2010, Vilnius: Registrų centras, p. 88.
[58] *Ibid. p. 81-82.*
[59] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20.*
[60] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, op. cit. p. 83.
[61] *Ibid, p. 83.*
[62] Gutauskas, *supra note, 47.* p. 216.

valstybės tarnautojui prilygintas asmuo – ligoninės generalinis direktorius, 2015 m. gegužės 11 d. apie 9.22 val. savo darbo kabinete, esančiame (-), iš V. Š. priėmė 50 Eur kyšį už tai, kad šiam būtų išduotas trijų dienų nedarbingumo pažymėjimas''[63].

Kitu atveju kyšininkavimo nusikalstama veika gali būti padaryta veikiant (neveikiant) neteisėtai, neteisėtas veikimas ar neveikimas vykdant įgaliojimus reiškia, kad už kyšį bus pažeistas įstatymas arba viršijami įgaliojimai[64]. Šiam nusikaltimo padarymo pobūdžiui, kaip pavyzdį galima pateikti LAT teismo nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019, kurioje asmenys buvo nuteisti pagal LR BK 225 straipsnio 2 dalį įvykdę nusikalstamą veiką dėl neteisėto neveikimo, o būtent dėl to, kad ,,*M. K. ir R. N., kartu patruliuodami <...> pastebėjo <....> kertant dvigubą ištisinę liniją apsisukusį automobilį „Nissan NV200", <...> ir jį sustabdė. <....> vairuotojui M. M. nurodė, kad šis pažeidė Kelių eismo taisykles (toliau – KET), nes apsisuko kirsdamas dvigubą ištisinę liniją <...>, ir kad galbūt vairavo neblaivus <...>. Po to M. K. susitarė su M. M. dėl kyšio už tai, kad nebūtų nustatyta tvarka imtasi priemonių M. M. nušalinti nuo vairavimo, jo neblaivumo (girtumo) būsenai patikrinti ir įforminti jo padarytiems pirmiau nurodytiems KET pažeidimams <...> M. M. įdėjo į tarnybinio automobilio priekinių dešiniųjų durelių dėtuvę 45 Eur kyšį. R. N. visą laiką sėdėdamas tarnybiniame automobilyje ir stebėdamas šiuos savo kolegos M. K. veiksmus tam pritarė*.''[65]. Iš pateiktų bylų matyti, kad kyšininkavimo nusikalstamos veikos kvalifikavimas priklauso tik nuo veikos įvykdymo padarymo, kuris gali būti teisėtas arba neteisėtas, tačiau ar veika padaryta veikimu, ar neveikimu šis faktas kvalifikavimui esmės nekeičia.

Apibendrinant galima teigti, kad kriminalizuota kyšininkavimo nusikalstama veika saugo visuomeninę vertybę - viešąjį interesą. Šios nusikalstamos veikos įvykdymo pagrindas yra pasipelnyti naudos sau arba kitiems asmenis. Taip pat, svarbu pažymėti, kad kyšininkavimo kvalifikavimas priklauso nuo to ar veika buvo įvykdoma už teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) ir pagal kitą nustatytą kriterijų – vertės dydį.

Kaip ir ankščiau buvo minėta, šiame skyriuje bus aptariami ir nusikalstamos veikos sudėties požymiai, kurių neįrodžius, įtariamas asmuo, įvykdęs šią nusikalstamą veiką, nebus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. „Nusikalstamos veikos sudėties modelis naudojamas įstatymų leidyboje kriminalizuojant žmogaus poelgius. Kurdamas įstatymą įstatymų leidėjas sukuria tam tikro nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymius, kuriuos aprašo baudžiamajame įstatyme nusikaltimo sudėties pavidalu''[66]. Stebėtina, kad LR BK nurodytoje specialioje dalyje, visi nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai susideda iš atitinkamai skirtingų sudėties požymių. „Nusikalstamos veikos sudėties požymiai skirstomi į dvi dideles grupes: objektyviuosius ir subjektyviuosius''[67].

[63] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019.
[64] A. Gutauskas (2017), Lietuvos baudžiamoji teisė (specialioji dalis), Vilnius p. 197.
[65] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 30 d. baudžiamoji byla Nr. 2K-126-511/2019
[66] Piesliakas, *supra note, 44*. p. 464.
[67] *Ibid*.

Pirmiausia, eilės tvarka darbe aptariami objektyvieji kyšininkavimo nusikalstamos veikos požymiai. „Objektyvieji sudėties požymiai yra šie: baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, pavojinga veika, nusikalstamos veikos dalykas, padarymo būdas, priemonės, laikas, vieta, aplinkybės, veikos padariniai, priežastinis ryšys tarp padaryto veikos ir kilusių pavojingų padarinių, asmens amžius, specialaus subjekto požymis‘‘[68].

Aptariant kyšininkavimo objektą, kaip saugomą vertybę, LR BK komentaras šio nusikaltimo objektą įvardina, kaip „teisinės valstybės siekį atitinkanti, normali, autoritetinga pagal Konstituciją, įstatymus, tarptautines sutartis ir kitus teisės aktus vykdoma valstybės, savivaldybės įstaigų ir institucijų, tarptautinių institucijų, taip pat nevalstybinių ar privačių įstaigų, įmonių, organizacijų ar asmenų, besiverčiančių profesine veikla, turinčių atitinkamus administracinius įgaliojimus ar teikiančių viešąsias paslaugas, veikla‘‘[69]. Analizuojant mokslinę literatūrą, kyšininkavimo nusikaltimo objektas apibūdinamas, kaip „valstybės tarnyba (jos principai) ir viešieji interesai‘‘[70]. Atsižvelgiant į šiuos objekto apibūdinimus, vertybė, kurią saugo LR BK įstatymas yra aiški ir apibrėžta. Šią saugomą vertybę įvardina ir LR BK specialios dalies skyrius, kuriame yra numatytos sankcijos už tokio pobūdžio įvykdytą nusikalstamą veiką. Kaip jau ir ankščiau buvo minėta, „korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos daro bene didžiausią žalą valstybei ir jos piliečiams‘‘[71]. Jau vien tai, kad kyšininkavimas yra įvykdomas, neatsižvelgiant į tai kokioje stadijoje, darytina išvada, kad ši nusikalstama veika laikoma pavojingu nusikaltimu.

Kalbant plačiau apie kyšininkavimo objektyviąją pusę, atsižvelgiant į LR BK numatytą 225 straipsnio dispoziciją, kyšininkavimo nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai yra apibūdinami – „kai valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo: 1) priima kyšį; 2) pažada jį priimti; 3) susitaria jį priimti; 4) reikalauja jį duoti; 5) provokuoja jį duoti.‘‘[72]. Atkreiptinas dėmesys, kad šios veikos yra alternatyvios, baudžiamajai atsakomybei pagal LR BK 225 straipsnį kilti, užtenka įvykdyti bent vieną nurodytą veiką.[73] Taip pat, pripažįstant šiuos objektyviausius požymius „svarbiausia yra tai, kad šis atlygis, nebūdamas oficialiai reglamentuojamų darbinių santykių dalis, siejamas būtent su valstybės tarnautojo ar prilyginto asmens įgaliojimų vykdymu‘‘[74]. Objektyvieji požymiai apibūdinami ir gali būti įvykdyti taip:

Kyšio paėmimas – „gaunamos turtinės naudos pasisavinimas, kai asmuo tampa šios naudos turėtoju ir tai supranta‘‘[75]. Kyšio paėmimą, kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-

[68] Piesliakas, *supra note, 44*. p. 465.
[69] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 82.
[70] Gutauskas, supra note, 47. p. 207.
[71] Šlepetys, *supra note*, 3. p. 218.
[72] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 82.
[73] *Ibid. p. 82*.
[74] Švedas, G., (2022), Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. P. 239.
[75] Gutauskas, *supra note, 47*. p. 210.

148-788/2017, kurioje valstybės tarnautojai buvo nubausti pagal LR BK 225 straipsnio 1 dalį, o būtent: *„G. R. kartu V. B., <...> patruliuodami po paskirtą teritoriją ir vykdydami policijos pareigūno funkcijas, 2015 m. sausio 10 d., apie 19.05 val., (-), sustabdė T. Č., kuris būdamas neblaivus <...>, neapsidraudęs privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu ir neturėdamas teisės vairuoti tos kategorijos transporto priemonę, vairavo nustatyta tvarka neįregistruotą automobilį <...>, kuriam nebuvo atlikta valstybinė techninė apžiūra. T. Č. pasiūlius 100 Eur kyšį už automobilio nenuvežimą, abu pareigūnai su tuo sutiko, nuvežė T. Č. iki bankomato (-). T. Č. paėmus iš banko sąskaitos 100 Eur, G. R. ir V. B. savo tarnybiniame automobilyje <...> priėmė T. Č. atneštą 100 Eur kyšį už automobilio <...> priverstinį nenuvežimą ir jo teisėtą grąžinimą T. Č.“* [76]. Iš pateiktos baudžiamosios bylos aplinkybių matyti, kad policijos pareigūnai tiesiogiai suprasdami, niekieno neverčiami, sutinka priimti kyšį ir priima, todėl šiais veiksmais įvykdo nusikalstamą veiką. Šių veiksmų atlikimas atitinka vieną iš kyšininkavimo sudėties požymių, todėl asmenys gali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn. Pabrėžtina, kad „kyšis laikomas priimtu, kai kaltininkas pats ar per trečiuosius asmenis priima visą ar bent dalį kyšio“[77], vadinasi nėra esminis pagrindas netraukti baudžiamojon atsakomybėn asmens, kuris dar nėra priėmęs visos kyšio vertės.

Pažadas priimti kyšį LR BK komentare apibūdinamas, kaip „davimas žodžio priimti kyšį, kartu gali būti pažadama atlikti (neatlikti) atitinkamus veiksmus galimo kyšio davėjo (ar jam nurodytų kitų asmenų) interesų naudai“[78]. Literatūroje pažado priimti kyšį apibūdinimas randas kiek platesnis, tai gali būti laikomas „kaip viena ar kita forma išreikštas sutikimas patenkinti davėjo interesus ir priimti už tai kyšį[79].

Susitarimo priimti kyšį sampratą, LAT pateikė 2007 m. kovo 20 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231/2007, pateikdamas nuomonę, kad „*susitarimas priimti kyšį paprastai yra kyšio gavėjo ir kyšio davėjo susitarimas dėl kyšio priėmimo laiko, būdo, vietos ir panašiai.“*[80]. Tiek pažado, tiek susitarimo priimti kyšį įrodinėjimas yra sunkus, kadangi daugumoje bylų sprendžiamas klausimas dėl nusikalstamos veikos padarymo, kuomet jau yra įvykdomas kyšio priėmimas, o ne dar tik tariamasi arba žadama jį priimti. Todėl atitinkamai tokio pobūdžio bylų yra labai mažai, arba jos yra nagrinėtos, tačiau jų naujumas nėra visai aktualus šiuo metu.

Reikalavimas duoti kyšį LR BK komentare apibūdinamas – „kai kyšio reikalaujama ar net grasinama, jei nebus duotas kyšis, atlikti neteisėtus veiksmus, padaryti žalą teisėtiems asmens interesams <...> arba neatlikti teisėtų veiksmų, kuriuos kaltininkas gali ir turi atlikti vykdydamas įgaliojimus“[81]. Kitaip tariant, reikalavimą duoti kyšį galima apibūdinti, veiksmus, kuriais valstybės tarnautojas ar jam

[76] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 15 d. baudžiamoji byla Nr. 2K-148-788/2017.
[77] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 84.
[78] *Ibid. p. 84.*
[79] Gutauskas, *supra note, 47*. p. 212.
[80] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231/2007
[81] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 84-85.

prilygintas asmuo reikalauja atlygio, pateikdamas informaciją, kad „asmens interesas bus patenkintas tik už kyšį“[82]. Pavyzdžiui, LAT 2018 m. kovo 13 d. baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-8-788/2018, asmuo buvo nuteistas, kad eidamas valstybės tarnautojo pareigas pareikalavo kyšio, o būtent: *„<...> prieš <....> savivaldybės administracijai skelbiant viešųjų pirkimų konkursus pirkti <...> valymo darbų techninių projektų rengimo paslaugas, G. S., veikdama pagal susitarimą su L. K., telefoninio pokalbio metu iš V. Ž., firmos „K“, rengusios projektų <...> techninius projektus, direktoriaus, pareikalavo L. K. naudai penkių procentų techninių projektų rengimo vertės dydžio kyšio.*“[83]. Atlikdamas šiuos veiksmus asmuo įvykdė nusikalstamą veiką, kadangi pakanka vien to, kad asmuo pareikalautų kyšio, nereikalaujant grįžtamojo ryšio. Tačiau, būtina pažymėti, kad kyšio reikalavimas turi būti realus, vertinant nusikalstamos veikos padarymo faktą privalo akivaizdžiai matytis tarnautojo ketinimas gauti kyšį[84].

Provokavimas duoti kyšį reikštų, kaip kyšio nėra reikalaujama atvirai, tačiau tai vykdoma pasitelkiant užuominas[85]. Teismų praktikoje aptardamas kyšio reikalavimo formas ir atlikimą LAT pažymi, kad „*kyšio reikalavimo formos gali būti įvairios, jo gali būti reikalaujama atvirai, tiesiai ar užmaskuotai, per trečiuosius asmenis ir pan. Pažymėtina, kad kyšio reikalavimas gali būti inkriminuojamas tik tais atvejais, kai iniciatyva gauti (duoti) kyšį kyla iš valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens, o ne iš kyšio davėjo*“[86].

Taip pat, dėl kyšininkavimo baigtumo svarbu paminėti, kad tiek „iš pradžių reikalavęs, tiek pažadėjęs, susitaręs, provokavęs kyšio, po to asmuo šių ketinimų atsisako, nepanaikina kyšininkavimo baigtumo“[87]. Dėl kyšininkavimo nusikalstamos veikos baigtumo pasisakyta LR BK komentare. LR BK komentare minima, kad „nors kyšininkavimas, kaip ir kiekvienas nusikaltimas valstybės tarnybai, neišvengiamai pažeidžia normalią valstybės ar savivaldybės, kitų įstaigų veiklą, menkina jų autoritetą ir pan., šios veikos sudėtys nusikalstamų padarinių nenurodo, taigi jos yra formalios.“[88] Atsižvelgiant į šį faktą, galima daryti išvadą, kad nusikalstamų padarinių ne reikalavimas, suteikia daug lengvesnį ir paprastesnį kyšininkavimo nusikalstamos veikos įrodinėjimą teisme.

Apibendrinant galima teigti, kad akivaizdu, jog kyšininkavimo nusikaltimo objekto ir objektyviųjų požymių ryšio išaiškinimas yra itin reikšmingas veiksnys, tiriant šias nusikalstamas veikas. Būtent tai lemia ar pažeidėjo tam tikri veiksmai turėjo įtakos padariniams atsirasti.

---

[82] Gutauskas, *supra note, 47*. p. 212.
[83] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-8-788/2018.
[84] Gutauskas, *supra note, 64*, Vilnius p. 195.
[85] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 84.
[86] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-566/2014.
[87] Gutauskas, *supra note, 47*. p. 220.
[88] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 82.

Antroji nusikalstamos veikos sudėties pusė yra – subjektyvieji požymiai. „Subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai yra: pakaltinamumas, kaltė, nusikalstamos veikos padarymo tikslas ir motyvas.“[89].

Pabrėžiant bene svarbiausią subjektyvųjį šio nusikaltimo sudėties požymį, pirmiausia privaloma aptarti šios veikos subjektą. Kyšininkavimo nusikaltimo subjektas – „yra tik specialaus subjekto požymių turintis asmuo – valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo“[90]. Svarbu atkreipti dėmesį, kad už LR BK 225 straipsnyje nusikalstamą veiką atsakomybėn gali būti traukiamas tik valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo. Iš esmės valstybės tarnautojo sąvoka yra aiški ir apibrėžta Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 10 dalyje – „fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje.“[91]. Tuo pačiu, valstybės tarnybos sąvoka yra aiškiai apibrėžta to paties straipsnio 11 dalyje – „valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pareigas einančių asmenų profesinė veikla, kuria atliekamos viešojo administravimo funkcijos arba užtikrinamas diplomatinės tarnybos institucijų ar prekybos atstovybių užsienyje funkcionavimas, arba padedama valstybės ar vietos valdžią įgyvendinantiems asmenims atlikti jiems nustatytas funkcijas, išskyrus ūkinio ir (ar) techninio pobūdžio funkcijas.“[92]. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad praktikoje sudėtinga įvertinti, kas yra priskiriamas valstybės tarnautojui prilyginto asmens sąvokai. LR BK 230 straipsnio 2 ir 3 dalyse yra pateikti valstybės tarnautojui prilyginto asmens apibūdinimai, sąvokose labiausiai akcentuojami „eina pareigas viešajame arba privačiajame juridiniame asmenyje ar kitoje organizacijoje arba verčiasi profesine veikla“[93] ir „turi atitinkamus administracinius įgaliojimus, arba turi teisę veikti šio juridinio asmens ar kitos organizacijos vardu, arba teikia viešąsias paslaugas“[94], taip pat, prie valstybės tarnautojui prilygintų asmenų yra priskirtini arbitrai arba prisiekusieji[95].

Atkreiptinas dėmesys, kad „valstybės tarnybos įstatyme nustatyta, kad valstybės tarnautojai savo veikloje turi vadovautis įstatymų viršenybe, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus, pagarbos žmogui ir valstybei, teisingumo, nesavanaudiškumo, padorumo, nešališkumo, viešumo, pavyzdingumo principais“[96]. Vadovaujantis šiais principais, valstybės tarnautojas įgyvendindamas savo funkcijas, kartu saugoja ir viešąjį interesą. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus valstybės tarnautojui prilyginto asmens kriterijus, pažymėtina, kad vertinant ar asmuo atitinka valstybės tarnautojui prilyginto asmens sąvoką, labai svarbu įvertinti ar asmuo turi sąsajų su viešuoju interesu ir suteiktais administraciniais įgaliojimais. Galima teigti, kad „pats prilyginimas,

[89] Piesliakas, *supra note, 44*. p. 465.
[90] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 87.
[91] Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 66-2130, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2022 m. lapkričio 28 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.84605/asr
[92] *Ibid*.
[93] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[94] *Ibid*.
[95] *Ibid*.
[96] Gutauskas, *supra note 47*. p. 203.

manytina, turėtų būti vertinamas taikant viešojo intereso testą – ar šio asmens padarytas pažeidimas buvo susijęs su visuomenei rūpimų klausimų sprendimu, ar visuomenė suinteresuota, kad šioje srityje asmenims būtų taikomas toks taps standartas kaip valstybės tarnyboje.‘‘[97]. Kaip pavyzdį, kaip galima pateikti LAT 2019 m. balandžio 30 d. baudžiamąją bylą Nr. 2K-108-628/2019, kurioje nuteistas asmuo ėjęs valstybės tarnautojui prilyginto asmens pareigas, o būtent Z.A. būdamas – seniūnijos melioracijos statinių naudotojų asociacijos, valdybos pirmininku, bei Asociacijos viešųjų pirkimų komisijos pirmininku, turėdamas administracinius įgaliojimus veikti Asociacijos vardu, reikalavo ir priėmė kyšį iš UAB „N“ direktoriaus J. P., ir iš UAB „N“ per tris kartus priėmė kyšį paslaugomis, kurių vertė 72 15,71 Eur, už teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus, būtent už tai, kad UAB „N“ laimėtų Asociacijos organizuotą supaprastintą atvirą konkursą.[98]. Taigi, iš pateikto pavyzdžio matyti, kad šiuo atveju, asmuo vykdantis administracinius įgaliojimus, buvo pripažintas, kaip valstybės tarnautojui prilygintas asmuo. LAT nagrinėjant bylą dėl asmens priskyrimo valstybės tarnautojui prilygintam asmeniui, pasisakė, *„kad viešasis pirkimas, kurį laimėjo UAB „N“, buvo finansuojamas ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai lėšų, ir iš Lietuvos valstybės biudžeto. Dalis UAB „N“ gautų lėšų paslaugų pavidalu kaip kyšis buvo perduotos Z. A., taip akivaizdžiai iškreipiant nacionalinio ir Europos Sąjungos lėšų biudžeto panaudojimo principus, pažeidžiant viešąjį interesą.*‘‘[99]. Skirtingai vertinama situacija, kuomet asmuo priima, susitaria ar pažada priimti, reikalauja ar provokuoja kyšio neatliekant administracinių įsipareigojimų, nepažeidžia viešojo intereso ir dirba ne valstybės tarnyboje.

Sekantis požymis, kuris taip pat yra svarbus įrodinėjant kyšininkavimo nusikaltimo subjektyviosios pusės sudėtį – kaltė. „Kyšininkavimo subjektyvioji pusė apibūdinama tik tiesiogine tyčia.‘‘[100]. Reiškia, kad jokio neatsargaus ar netyčinio kyšio priėmimo, susitarimo ar pažadėjimo priimti kyšį, provokavimo ar reikalavimo duoti kyšį, negali būti. Kad būtų aiškiau, turi būti nustatyta, kad „kaltininkas suvokia kad: 1) jis yra valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo; 2) žino savo įgaliojimus, pareigas kurias jį vykdyti įpareigoja įstatymai, kiti teisės aktai; 3) gaunama kyšio davėjo turtinė nauda yra neteisėtas atlygis už konkretų teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus; 4) kyšio davėjas irgi supranta, jog turtinę naudą suteikia neteisėtai; 5) tokią veiką atlieka kyšį duodančio asmens (ar jo giminaičio, artimųjų, draugų) interesais‘‘[101]. Kaip pavyzdį, galima pateikti LAT 2019 m. balandžio 23 d. baudžiamąją bylą Nr. 2K-55-689/2019, kurioje asmuo buvo nuteistas inkriminuojant LR BK 225 straipsnio 1 dalį, kadangi eidamas ligoninės generalinio direktoriaus pareigas, savo naudai tiesiogiai priėmė 50 Eur. kyšį iš V.M., už tai, kad šiam būtų išduotas trijų dienų

[97] Gutauskas, *supra note, 47,* p. 205.
[98] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019
[99] *Ibid.*
[100] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 87.
[101] *Ibid.*

nedarbingumo pažymėjimas[102], LAT nuteistojo veiksmus vertino pasisakydamas, kad nuteistasis „*veikė tiesiogine tyčia: jis suprato, kad priima kyšį už konkrečius savo veiksmus, ir norėjo taip veikti.*“[103].

Kaip ir ankščiau buvo pateikta, analizuojant nusikaltimo subjektyviąją pusę kiekvienoje veikoje turi būti nustatytas daromos nusikalstamos veikos tikslas ir motyvas. Tačiau, „kyšininkavimo motyvas ir tikslas nėra tiesiogiai įtvirtinti šių veikų sudėtyse“[104], analizuojant literatūrą LR BK komentare dėl tikslo ir motyvo pasisakyta, kad „kaltininko elgesį iš esmės lemia savanaudiškos paskatos, siekis neteisėtai gauti turtinės naudos“[105]. Tačiau analizuojant teismų praktiką, LAT baudžiamojoje nutartyje Nr. 2K-55-689/2019 yra pasisakęs, kad „*kad veikos, nurodytos BK 225 straipsnio 1 dalyje, motyvas nėra būtinasis šio nusikaltimo sudėties požymis, todėl jo nenurodymas nuosprendyje nereiškia netinkamo baudžiamojo įstatymo taikymo ar baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimo*.“[106].

Iš to kas aptarta, matyti jog subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai yra asmens padariusio nusikalstamą veiką psichinis, vidinis elgesys bei pats subjektas padaręs nusikalstamą veiką. Šie požymiai – įrodinėjami kiekvienoje baudžiamojoje byloje ir yra svarbūs norint tinkamai kvalifikuoti veiką.

2.2. Prekybos poveikiu samprata ir sudėties požymiai

Sekanti, taip pat aktuali ir dažnai pasitaikanti korupcinio pobūdžio nusikalstama veika – prekyba poveikiu. Ši nusikalstama veika Lietuvoje keldinama iš tarptautinių sutarčių, kuriose taip pat yra pateikiamas šio nusikaltimo apibrėžimas. Tarptautinių sutarčių narė yra ir Lietuva, atitinkamai tuo vadovaujantis Lietuvos teisės sistemoje, ratifikuojant šias sutartis, privalėjo būti perteikta ir kriminalizuota prekybos poveikiu nusikalstama veika. Pirminis ir ankščiausias sutarties ratifikavimas buvo 1999 m. sausio 27 d. Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. Baudžiamosios teisės konvencijos 12 straipsnyje pateiktas įpareigojimas, kad prekybos poveikiu nusikalstama veika, kiekvienoje valstybėje narėje, būtų laikoma nusikaltimu. Prekybos poveikiu nusikalstami veiksmai apibūdinami tyčiniai veiksmai, kai bet kuriam asmeniui, kuris teigia arba patvirtina galįs mainais už nepagrįstą atlygį daryti netinkamą poveikį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, tiesiogiai ar netiesiogiai yra žadamas, duodamas ar siūlomas bet koks nepagrįstas atlygis, neatsižvelgiant į tai, ar tas atlygis yra skirtas jam pačiam ar bet kuriam kitam asmeniui, taip pat kai mainais už poveikį yra prašomas, gaunamas ar priimamas pasiūlymas ar pažadas dėl tokio atlygio,

[102] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.
[103] *Ibid*.
[104] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 87.
[105] *Ibid*.
[106] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.

nesvarbu, ar tas poveikis padaromas ir ar tariamu poveikiu pasiekiamas norimas rezultatas[107]. Prekybos poveikiu samprata pateikta ir kiek vėliau ratifikuotoje 2003 m. spalio 31 d. Jungtinėje Tautų konvencijoje prieš korupciją. Šios Konvencijos 18 straipsnyje prekybos poveikiu nusikalstama veika įvardijama:

„a) pažadas, siūlymas ar davimas valstybės pareigūnui ar bet kokiam kitam asmeniui tiesiogiai ar netiesiogiai nepagrįsto atlygio, kad tas valstybės pareigūnas ar asmuo piktnaudžiautų savo turima ar menama įtaka siekdamas gauti iš valstybės, šios Konvencijos Šalies, administracinės ar valdžios institucijos nepagrįstą atlygį pradiniam tokių veiksmų kurstytojui ar bet kokiam kitam asmeniui;

b) valstybės pareigūno ar bet kokio kito asmens tiesioginis ar netiesioginis prašymas arba priėmimas bet kokio nepagrįsto atlygio, skirto jam pačiam ar kitam asmeniui, kad tas valstybės pareigūnas ar tas asmuo, piktnaudžiaudamas savo turima ar menama įtaka, gautų iš valstybės, šios Konvencijos Šalies, administracinės ar valdžios institucijos nepagrįstą atlygį.“[108].

Pažymima, kad prekybos poveikiu nusikalstamos veikos sudėtis minėtame teisės akte, atitinka LR BK 226 straipsnio 1 ir 2 dalies dispoziciją.

Taigi, kad Lietuva galėtų ratifikuoti šias tarptautines sutartis, buvo atlikta numatyta pareiga ir prekyba poveikiu buvo kriminalizuota, kaip nusikalstama veika, ją įtraukiant į LR BK. Iki 2011 m. birželio 21 d. prekyba poveikiu LR BK 226 straipsnyje buvo vadinama, kaip tarpininko kyšininkavimas. Tokia nusikalstama veika buvo laikytina, kaip asmuo „už kyšį pažadėjo paveikti atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad jie atitinkamai teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų“[109]. Tačiau šiuo metu šis LR BK straipsnis yra pakeistas ir išplėstas pagal atitinkamus kriterijus, atitinkamai išplėsta taikytina atsakomybė asmeniui, kuris siūlė, pažadėjo, susitarė ar davė kyšį. Pažymima, kad prekyba poveikiu po 2011 m. birželio 21 d. įstatymo pataisų skirstoma į dvi rūšis – prekyba prekiaujančio asmens papirkimas (BK 226 str. 1d.) ir poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimas (BK 226 str. 2 d.)[110].

Taikant baudžiamąją atsakomybę už šio straipsnio dalyse nurodytus nusikaltimus, esminis dalykas yra tai, kad straipsnio antroje dalyje numatyta veika laikytina, kaip pavojingesnė, dėl to atitinkamai bausmės dydis yra didesnis. Už 226 straipsnio pirmoje straipsnio dalyje numatytą nusikaltimą, kuomet baudžiamas asmuo, kuris savo veiksmais bandė pasipelnyti naudos sau, „baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų“[111]. Pavyzdžiui, kasacinis teismas išnagrinėjo baudžiamąją bylą Nr. 2K-298-976/2018, kurioje asmuo buvo nuteistas už LR BK 226 straipsnyje 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką, o būtent: „*J. Š. <...> vykusių susitikimų metu,*

[107] 1999 m. sausio 27 d. Baudžiamosios teisės konvencija prieš korupciją, *supra note, 15*.
[108] 2003 m. spalio 31 d. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją, *supra note, 14*.
[109] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*. (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija)
[110] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[111] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

siekdamas, kad A. A., pasinaudodamas savo pažintimis ir kita tikėtina įtaka valstybės tarnautojai – civilinę bylą <..> pagal J. Š. ieškinį Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai dėl <..> savavališkos statybos akto ir reikalavimo pašalinti savavališkos statybos padarinius panaikinimo nagrinėjančiai <..> teismo teisėjai R. K., paveiktų ją, kad ši neteisėtai veiktų vykdydama įgaliojimus – nagrinėjamoje civilinėje byloje priimtų neteisėtą sprendimą, kuriuo visiškai patenkintų J. Š. ieškinį ir šiuos Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos aktus panaikintų, A. A. tiesiogiai pasiūlė, pažadėjo ir susitarė iki pageidaujamo procesinio sprendimo priėmimo duoti 30 000 Lt (8688,60 Eur) kyšį."[112].

Sekančiai, už antroje straipsnio dalyje numatytą veiką, kuomet asmuo už kyšį susitaria atlikti įstatymo numatytus veiksmus, „baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.''[113]. Kaip pavyzdį, galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-113-696/2018, kurioje asmuo nuteistas pagal LR BK 226 straipsnio 2 dalį, kadangi „*A. G. <...> nuo 2010 m. birželio 1 d. iki 2010 m. rugpjūčio 2 d. už 1500 Lt (434,43 Eur) kyšį pažadėjo paveikti <..> skyriaus vedėją ir <...> komisijos pirmininką A. M., kad šis teisėtai veiktų, siekiant D. J. statinį <...>, pripažinti tinkamu naudoti.* ''[114].

Taip pat, veikos kvalifikavimui taikomas dar vienas esminis kriterijus – kyšio vertė. O būtent, LR BK 226 straipsnio trečioji dalis numato, kad jeigu įvykdoma straipsnio pirmoje dalyje nusikalstama veika, ir kyšio dydis yra didesnis negu 250 MGL, atitinkamai asmuo baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų[115]. Atitinkamai pagal pavojingumą, straipsnio ketvirtoji dalis numato, kad jeigu įvykdoma straipsnio antroje dalyje nusikalstama veika, ir kyšio dydis yra didesnis negu 250 MGL, asmuo baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų[116]. Taip pat, svarbu paminėti, kad jeigu kyšio vertės dydis yra mažesnis negu 1 MGL, veika laikoma baudžiamuoju nusižengimu[117]. Šie požymiai yra esminis nusikalstamos veikos kvalifikavimas, kuris numato nusikalstamos veikos pavojingumą.

Dar atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis LR BK 226 straipsnio 6 dalį, asmuo neatsako už prekybos poveikio nusikalstamą veiką ir yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės jeigu „per įmanomai trumpiausią laiką, bet ne vėliau negu iki jo pripažinimo įtariamuoju, savanoriškai apie tai pranešė teisėsaugos institucijai, taip pat atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu kyšį jis pažadėjo duoti ar davė su teisėsaugos institucijos žinia.''[118]. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad asmuo vykdant ar jau įvykdžius nusikalstamą veiką, turi pasirinkimą atlikti veiksmus, kurių pagrindų jam nekiltų baudžiamoji atsakomybė.

---

[112] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018.
[113] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[114] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-696/2018.
[115] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[116] *Ibid.*
[117] *Ibid.*
[118] *Ibid.*

Tad apibendrinant, galima teigti, kad prekybos poveikiu nusikalstama veika yra įforminta tarptautinėse sutartyse, kurias yra ratifikavusi ir Lietuva, todėl vadovaujantis tuo, ši veika yra kriminalizuota Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Kvalifikuojant prekybos poveikiu nusikalstamas veikas, svarbu atsižvelgti į tai, kokią poziciją užima kaltininkas, taip pat kokio dydžio vertės kyšis buvo numatytas atliekant nusikalstamą veiką.

Toliau analizuojant nusikaltimo sudėties požymius, svarbu paminėti, kad bendrai literatūroje objektas yra apibūdinamas kaip teisinis gėris, vertybė, kuri yra saugoma baudžiamuoju įstatymu[119]. Prekybos poveikiu nusikalstamos veikos objektą, galime tapatinti su kyšininkavimo objektu, kadangi veikos objektas kvalifikuojamas pagal LR BK baudžiamajame įstatyme numatytus skyrius, o tiek prekyba poveikiu tiek kyšininkavimas patenka į tą patį skyrių. Bendrai tariant prekybos poveikiu objektas – valstybės tarnyba ir viešieji interesai[120]. Asmuo darantis prekybos poveikiu nusikalstamą veiką tiesiogiai veikia prieš visuomenines normas, teisėtus asmenų interesus.

Kaip jau buvo akcentuota prekybos poveikio nusikalstama veika skirstoma į dvi grupes. Darbe bus aptariami tiek asmens pažadėjusio paveikti atitinkamą asmenį, tiek asmens prašančio, kad būtų paveiktas atitinkantis asmuo, veiksmų objektyviuosius požymius, kadangi šie požymiai prekybos poveikiu nusikalstamoje veikoje yra skirtingi.

Analizuojant nusikaltimus eilės tvarka, pirmiausia aptariama poveikiu prekiaujančio asmens papirkimo objektyvieji požymiai. Dar kartą galima paminėti, kad už šį nusikaltimą asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 226 straipsnio 1 ir 3 dalį. Svarbu akcentuoti, kad prekybos poveikiu prekiaujančio asmens papirkimo svarbiausi nustatinėjami požymiai yra, kaip „nusikalstamos veikos įgyvendinamos: a) kyšio pasiūlymu; b) pažadėjimu duoti kyšį; c) susitarimu duoti kyšį; d) kyšio davimu.“[121]. Šis veikimas atspindi tai, kad asmuo aktyviais veiksmais siekia duoti kyšį, arba jau jį davė, kad iš asmens, kuris naudojantis savo padėtimi, suteiktų naudos kyšio davėjui ar kitiems asmenims. Kaip pavyzdį, galima dar kartą pateikti, ankščiau darbe nagrinėtą bylą, kurioje asmuo buvo nuteistas už pažadėjimą ir susitarimą duoti kyšį, kaip objektyviojo sudėties požymio įvykdymą. Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018 asmuo, buvo nuteistas pagal LR BK 226 straipsnio 1 dalį, kadangi „*L.E. <...> vykusių susitikimų ir telefoninių pokalbių metu, siekdamas, kad O. T. ir R. Z., pasinaudodami savo pažintimis ir kita tikėtina įtaka ikiteisminius tyrimus organizuojančios bei vadovaujančios valstybės institucijos valstybės tarnautojams – <...>prokurorams, paveiktų ikiteisminį tyrimą byloje <..>, kurioje L. E. buvo pripažintas įtariamuoju <...>, kontroliavusį ir jam vadovavusį valstybės tarnautoją – <...>, kad jis neteisėtai veiktų vykdydamas įgaliojimus – ikiteisminį tyrimą šioje byloje L. E. nutrauktų arba joje priimtų bet kokius kitus L. E. palankius procesinius sprendimus, o <…> prokurorui šią baudžiamąją*

[119] Abramavičius, A.; Čepas, A., Drakštienė A. (2001) Baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, Vilnius: Eugrimas. p. 158.
[120] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[121] *Ibid.*

bylą su kaltinamuoju aktu perdavus teisminiam nagrinėjimui <...>, siekdamas, jog O. T. ir R. Z., pasinaudodami savo pažintimis ir kita tikėtina įtaka, paveiktų valstybinį kaltinimą šioje byloje palaikantį <...> prokurorą, kad jis neteisėtai veiktų vykdydamas įgaliojimus – bylą nagrinėjančiam teismui pasiūlytų L. E. išteisinti arba bylą nutraukti, arba skirti švelnesnę negu kitiems kartu teisiamiems asmenims bausmę, nesusijusią su laisvės atėmimu, tiesiogiai pažadėjo ir susitarė O. T. ir R. Z. duoti 5000 Lt (1448,10 Eur) kyšį.''[122]. Iš pateiktos bylos galima akcentuoti, kad svarbus požymis yra, jog kyšio gavėjai yra prokurorai, tai yra asmenys, kurie akivaizdžiai gali turėti visuomeninės įtakos. Todėl ir literatūroje yra minima, kad „kyšio adresatas paprastai asmuo, turtintis tikėtinos įtakos valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui.''[123].

Taip pat, dėl LR BK 226 straipsnio 1 ir 3 dalies nusikalstamos veikos, LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021, pateikė išaiškinimą, kad tarpininko papirkimo „*esmė yra tarpininko, turinčio tikėtinos įtakos, papirkimas, kad jis papirkėjo interesais paveiktų atitinkamą instituciją ar konkrečius reikiamus įgaliojimus turinčius asmenis, kad jie priimtų papirkėjui rūpimą tarnybinį sprendimą, atliktų tam tikrus pageidaujamus veiksmus ar, atvirkščiai, nepriimtų nepageidaujamo sprendimo arba neatliktų nepageidaujamų veiksmų.*''[124]. Vykdant prekybos poveikiu nusikaltimą, kyšio siūlymas arba davimas gali būti įvykdomas skirtingais būdais. „Kyšio siūlymo ar davimo būdai gali būti tiesioginiai ir netiesioginiai (per trečiąjį asmenį).''[125].

Sekančiai analizuojama prekybos poveikiu nusikaltimo sudėties požymiai ir aptariama kita sudėties grupė – poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimas. Atkreipiant dėmesį ir dar kartą pasikartojant, kas ankščiau buvo pateikta darbe, už šį įvykdytą nusikaltimą, asmuo atsako pagal LR BK 226 straipsnio 2 ir 4 dalį. Iš susidariusios teismų praktikos, matyti, kad veikimą, kuomet atliekamas poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimas, LAT įvardina, kaip „*korupcinį tarpininkavimą, kai asmuo įsipareigoja už kyšį panaudoti turimą įtaką ir paveikti atitinkamą instituciją ar konkrečius reikiamus įgaliojimus turinčius asmenis, kad šie priimtų papirkėjui rūpimą tarnybinį sprendimą, atliktų tam tikrus pageidaujamus veiksmus ar, atvirkščiai, nepriimtų nepageidaujamo sprendimo arba neatliktų nepageidaujamų veiksmų.*''[126]. Šiuo atveju, nusikalstama veika apima kitą nusikaltimo pusę, kuomet individas tampa asmeniu, kuris pasinaudodamas savo padėtimi, patenkina kito asmens interesus.

Atskleidžiant poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimo veiksmus, galima įvardinti, kad ši veika „objektyviai pasireiškia aktyviais veiksmais – asmens pažadu, susitarimu priimti kyšį, reikalavimu ar provokavimu duoti kyšį arba kyšio priėmimu pasinaudojant savo visuomenine padėtimi, tarnyba,

[122] Nutartis baudžiamosios byloje Nr. 2K-298-976/2018, *supra note, 112.*
[123] Gutauskas, *supra note 47,* p. 226.
[124] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021
[125] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[126] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021, *op. cit.*

įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kitokia tikėtina įtaka už duodamą kyšį paveiks valstybės ar savivaldybės instituciją ar įstaigą, tarptautinę viešąją organizaciją arba jų tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad jie kyšio davėjo interesais atitinkamai teisėtai (neteisėtai) veiktų (neveiktų).‘‘[127].

Taigi, objektyvieji veiksmai, kaip nusikaltimo aplinkybės, kuriuos privaloma įrodinėti inkriminuojant LR BK 226 straipsnio 2 arba 4 dalį, išskiriami tuo, kad veika įgyvendinama priimant kyšį arba pažadant priimti kyšį, susitariant, kad bus priimtas kyšis, reikalauti ar provokuoti, kad būtų duodamas kyšis [128]. Darbe atskirai apie kiekvieną objektyvųjį požymį nebus pasisakyta, kadangi iš esmės požymiai atitinka kyšininkavimo poskyryje pateiktus apibrėžimus. Tačiau, kaip pavyzdį, galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-5-976/2020, kurioje asmuo buvo nuteistas pritaikant LR BK 226 straipsnio 4 dalį, nes: „*J. L. <...> veikdamas bendrininkų grupe <...> pasinaudodamas pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės tarnautojai <...> teismo teisėjai B. D., savo ir asmens, <...>, naudai susitikimų metu tiesiogiai provokavo G. N. ir A. N., iš jų reikalavo ir susitarė <...> priimti didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, <...> pažadėdamas netiesiogiai per tarpininką paveikti valstybės tarnautoją <...> teisėją B. D., kad ši neteisėtai veiktų vykdydama įgaliojimus, <...> nagrinėdama baudžiamąją bylą, kurioje A. N. ir G. V. kaltinami padarę nusikalstamas veikas, <...> neskirtų jiems realios laisvės atėmimo bausmės arba priimtų jiems išteisinamąjį nuosprendį. Tęsdamas nusikalstamą veiką, <...> savo darbo kabinete <...> savo ir bendrininkės, <...> naudai priėmė dalį sutarto kyšio, t. y. 11 000 Eur.*‘‘[129]. Iš pateiktos bylos, matyti, kad asmuo veikdamas kartu su bendrininku, savo ir bendrininko naudai, atliko nusikalstamoje veikoje numatytus keturis objektyviuosius požymius – kyšio reikalavimą ir provokavimą, susitarimą priimti kyšį ir kyšio priėmimą. Pabrėžtina, kad kaip ir kyšininkavimo nusikalstama veika, taip ir prekybos poveikiu nusikalstamos „veikos padarymo būdas gali būti tiesioginis ar netiesioginis (per trečiąjį asmenį)‘‘[130].

Kalbant bendrai apie prekybos poveikiu nusikaltimą, pabrėžtina, kad „baudžiamoji atsakomybė už prekybą poveikiu galima tik susiejus susitarimą duoti ir priimti kyšį faktu, jog už jį buvo siekiama, kad prekiaujantis poveikiu asmuo pasinaudotų turima įtaka atitinkantiems subjektams, kad šie teisėtai (neteisėtai) veiktų (neveiktų) vykdydami įgaliojimus‘‘[131]. Taigi, svarbus argumentas yra tai, kad tarpusavio susitarimas turi būti pagrįstas faktas, jog abi susitarimo šalys supranta savo veiksmus. Dar vienas svarbus aspektas yra tai, kad nei teismų praktikoje, nei įstatyme nėra tiksliai apibrėžta, kaip turėtų asmuo pažadėti pasinaudojant savo visuotine padėtimi patenkinti asmens prašymą. Tai reikštų, kad „*kaltininko pažadas paveikti atitinkamus subjektus kyšio davėjui gali būti išreikštas ne tik žodžiu, raštu,*

[127] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 40.
[128] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 227.
[129] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-976/2020.
[130] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 227.
[131] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 42.

bet ir konkliudentiniais veiksmais, tačiau bet kuriuo atveju turi būti jam suprantamas ir aišku‘‘[132]. Pabrėžtina, kad „*kasacinės instancijos teismo praktikoje pripažįstama, kad prekybos poveikiu nusikaltimo sudėtis yra formalioji*‘‘[133], todėl asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn įvykdęs bet kurį veiksmą iš pateiktų objektyviųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių.

Iš to, kas aptarta, matyti jog, prekybos poveikiu nusikalstamos veikos numatytas objektas, nesiskiria nuo kyšininkavimo nusikaltimo. Taip pat, objektyvieji požymiai akcentuoja kokią padėtį užėmė kaltinamasis bei kaip ir kokiais būdais įvykdė nusikaltimą, šių požymių įrodymas yra svarbus veiklos kvalifikavimui.

Sekančiai labai svarbu yra išanalizuoti ir pateikti subjektyviuosius nusikaltimo sudėties požymius, kurie taip pat sudaro nusikalstamos veikos įrodinėjimo reikalavimų, visumą.

Pirmiausia, kaip apie kyšininkavimo subjektyviąją pusę, taip ir apie prekybos poveikiu subjektyviąją pusę, būtina perteikti, kas yra šios nusikalstamos veikos subjektas. Šiuo atveju skirtingai negu kyšininkavimo subjektas, prekybos poveikio nusikaltimo subjektas nėra specialusis, kadangi šis nusikaltimas pažeidžia viešąjį interesą, tačiau gali būti atliekamas nebūtinai valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens iniciatyva. Prekybos poveikiu nusikalstamoje veikoje tiek prekybos poveikiu prekiaujančio asmens papirkimo atveju, tiek poveikiu prekiaujančio asmens atveju, subjektas yra 16 metų sulaukęs fizinis asmuo, taip pat atsakomybėn gali būti traukiamas ir juridinis asmuo[134]. Vadovaujantis LR BK kodekso 13 straipsniu, teigtina, kad fizinis asmuo „kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję šešiolika metų‘‘[135], atsako už prekybą poveikiu, kaip nusikalstamą veiką, ir gali būt traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Tačiau iš numatytos dispozicijos LR BK 226 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodoma, kad asmuo už kyšį pažada pasinaudodamas savo visuotine padėtimi ir kitais įvardintais atvejais, paveikti atitinkamą instituciją ar žmogų[136], galima įžvelgti, kad iš dalies subjektas gali atitikti ir specialiojo subjekto kriterijus. Manytina, kad asmuo gali turėti realią įtaką, kuri lemtina dėl jo tarnybinės padėties, įgaliojimų[137], todėl asmuo gali būti laikomas specialiuoju subjektu.

Analizuojant subjektyviosios pusės sudėties požymius, pažymima, kad tiek poveikiu prekiaujančio asmens papirkimo, tiek poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimo objektyvieji požymiai yra tokie patys. Vienas iš svarbių įrodinėjimo aspektų yra tai, kad „baudžiamojon atsakomybėn už padarytą pavojingą veiką gali būti traukiamas ne bet koks žmogus, o tik toks, kuris turi tam tikras savybes. Viena iš jų yra pakaltinamumas‘‘[138]. Pakaltinamumas yra subjekto sudedamoji dalis, nurodanti ar asmuo gali

[132] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-696/2018, *supra note, 114*.
[133] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-58-697/2019.
[134] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[135] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[136] *Ibid*.
[137] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 91.
[138] Piesliakas, *supra note, 44*. p. 472.

būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už savo padarytus veiksmus. Pakaltinamumo sąvokos LR BK nėra, tačiau šio įstatymo 17 straipsnyje yra įvardinama nepakaltinamumo apibrėžimas, nepakaltinamumas laikomas, kuomet asmuo darydamas nusikalstamą veiką dėl psichikos sutrikimo negalėjo suvokti jos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų[139]. Taip pat, pagal LR BK 18 straipsnį asmuo gali būti pripažintas ribotai pakaltinamu. Pagal kodeksą reiškia, kad asmuo pripažįstamas ribotai pakaltinamu, kuomet: „darydamas šio kodekso uždraustą veiką asmuo dėl psichikos sutrikimo, kuris nėra pakankamas pagrindas pripažinti jį nepakaltinamu, negalėjo visiškai suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų“[140]. Tačiau analizuojant teismų praktiką pastebima, kad dėl asmens nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo kyla praktinių problemų, LAT yra pasisakęs, kad „*medicininį riboto pakaltinamumo (kaip ir nepakaltinamumo) kriterijų sudaro psichikos sutrikimai, tačiau vien toks sutrikimas nelemia riboto pakaltinamumo, nes ne kiekvienu atveju psichikos sutrikimas lemia tokią būseną, dėl kurios asmuo negali visiškai suvokti savo veiksmų ar jų valdyti. Ribotas pakaltinamumas nustatomas dėl konkrečios baudžiamuoju įstatymu uždraustos veikos ir gali būti tik tos veikos darymo metu. Jeigu kyla abejonių dėl asmens pakaltinamumo, šioms abejonėms pašalinti skiriama teismo psichiatrinė ekspertizė, nes asmens psichinės būklės tyrimas reikalauja specialių žinių.*“[141].

Sekantis subjektyvusis požymis – kaltė. Prekybos poveikiu nusikalstamos veikos „kaltė įgyvendinama tiesiogine tyčia.“[142]. Reiškia, kad atitinkamai taip pat, kaip kyšininkavimo nusikalstama veika, taip ir prekybos poveikiu nusikalstama veika, negali būti padaryta netyčia ar dėl neatsargumo. Prekybos poveikiu nusikalstamos veikos kaltė, tiek poveikiu prekiaujančio asmens papirkimo atveju, tiek poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimo atveju – sutampa. Kaltė prekybos prekiaujančio asmens papirkimo atveju pasireiškia, kuomet „kaltininkas supranta, kad siūlo žada, susitaria duoti ar duoda kyšį asmeniui, turinčiam tikėtinos įtakos valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už tai, kad šis juos atitinkamai paveiktų jo naudai, ir nori taip veikti“[143], atitinkamai ir su poveikiu prekiaujančio asmens kyšininkavimu asmuo supranta, kad ima, žada, susitaria, reikalauja, provokuoja duoti kyšį už tai, kad pasinaudodamas įtaka patenkins papirkėjo interesus[144].

Pastebėtina, kad prekybos poveikio nusikalstamoje veikoje nėra išryškinami subjektyvieji požymiai – tikslas ir motyvas. Kadangi apie kyšininkavimo nusikaltimą, teismų praktikoje yra pažymima, kad „*veikos, nurodytos BK 225 straipsnio 1 dalyje, motyvas nėra būtinasis šio nusikaltimo sudėties požymis, todėl jo nenurodymas nuosprendyje nereiškia netinkamo baudžiamojo įstatymo*

[139] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[140] *Ibid*.
[141] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-417/2012.
[142] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[143] *Ibid, p. 226-227.*
[144] *Ibid,* p. 227.

taikymo ar baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimo.‘‘[145], tikėtina, kad ir prekybos poveikio nusikalstamose veikose nėra prievolės įrodinėti tikslo ir motyvo. Tačiau kol dar nebuvo pakeistas LR BK „prekybos poveikio‘‘ straipsnis iš „tarpininko kyšininkavimo‘‘, LR BK komentare buvo pasisakyta, kad „motyvo ir tikslo <...> įtvirtintos sudėtys tiesiogiai nenurodo, tačiau kaltininko elgesys iš esmės turi būti nulemtas savanaudiškų paskatų, siekio neteisėtai gauti turtinės naudos‘‘[146]. Manytina, kad šį teiginį galima pritaikyti ir šiuo metu galiojančioje LR BK redakcijoje 226 straipsnyje numatytai nusikalstamai veikai.

Apibendrinant galima pažymėti, kad prekybos poveikiu nusikalstamos veikos subjektas yra kiek kitoks, negu kyšininkavimo, valstybės tarnybai ir viešam interesui gali pakenkti asmuo netiesiogiai einantis pareigas valstybės tarnyboje ar jam prilygintam asmens pareigas. Tačiau, kiti subjektyvieji sudėties požymiai yra tapatūs kyšininkavimo nusikaltimui.

2.3. Papirkimo samprata ir sudėties požymiai

Paskutinė, tačiau taip pat svarbi, reglamentuojama korupcinio pobūdžio nusikalstama veika – papirkimas. Papirkimas, kaip ir visos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos yra prieštaraujanti viešojo intereso vertybėms, kadangi atliekant šiuos veiksmus yra pažeidžiamas viešasis interesas. Papirkimas LR BK komentare apibūdinamas, kaip „aktyvūs kaltininko veiksmai, kuriais siekiama papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kaltininko nuomone, kompetentingą atlikti (neatlikti) veiksmus vykdant įgaliojimus, kuriais suinteresuotas kyšio davėjas‘‘[147]. Sulyginus nagrinėjamas veikas galima pabrėžti, kad už papirkimo įvykdytą nusikalstamą veiką atsakomybė yra analogiška kyšininkavimo nusikalstamai veikai. Skirtumas yra tai, kad papirkimo atveju atsakomybėn traukiamas asmuo, kuris atlieka suinteresuoto asmens vaidmenį, o kyšininkavimo atveju atsakomybėn traukiamas asmuo, kuris patenkino arba ruošiasi patenkinti asmens interesus už kyšį. Galima atkreipti dėmesį, kad kyšio gavėjas apibrėžiamas, kaip valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo.

Teismų praktikoje „*pažymėtina, kad papirkimo nusikalstamos veikos esmė ir pavojingumas kyla ne iš to, kas yra naudos gavėjas, bet iš to, kad kyšiu siekiama valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens pageidaujamo veikimo ar neveikimo*‘‘[148]. Pabrėžtina, kad papirkimo įvykdymas ir kvalifikavimas atitinkamai būdingas, kaip ir kyšininkavimo nusikalstamai veikai. „Papirkimo kvalifikavimas priklauso nuo to, už kokį – teisėtą ar neteisėtą – valstybės tarnautojo (jam prilyginto asmens) veikimą (neveikimą) jam arba tarpininkui, siekiant tų pačių rezultatų, yra siūlomas, pažadamas,

[145] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.
[146] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 91.
[147] *Ibid. p. 94*.
[148] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-8-788/2018, *supra note, 83*.

susitariamas duoti arba duodamas kyšis‘‘[149]. Dar būtina pabrėžti, kad veikos diferencijavimas priklauso ir nuo kyšio vertės[150].

Pažymima, kad tiek teisėto, tiek neteisėto veikimo (neveikimo), apibūdinamas atitinka išdėstytus apibrėžimus analizuojant kyšininkavimo nusikalstamą veiką, skirtumas yra tai, kad papirkimo atveju kyšis yra siūlomas, pažadas, susitariamas duoti arba duodamas (plačiau žiūrėti 22-23 psl.). Tačiau, kad būtų aiškiau, kaip šie veiksmai gali pasireikšti paperkant, galima pateikti pavyzdį Lietuvos Apeliacinio teismo baudžiamąją bylą Nr. 1A-29-1076/2021, kurioje asmuo buvo nuteistas už tai, kad davė kyšį siekdamas to, kad valstybės tarnautojas imtųsi neteisėtų veiksmų vykdant savo įgaliojimus, o būtent: „*R. A. <...> 2017 m. birželio 4 d., po 17 val., svečiuodamasis pas M. K. namų valdoje, esančioje <...>, tiesiogiai davė 600 eurų kyšį valstybės tarnautojui – <...> teismo teisėjui M. K., pageidaudamas, kad M. K. vykdydamas savo, kaip teisėjo įgaliojimus, neteisėtai veiktų, t. y. išnagrinėjęs V. V. skundą dėl administracinės nuobaudos paskyrimo, priimtų neteisėtą, V. V. palankų sprendimą ir sumažintų teisės vairuoti transporto priemonę atėmimo terminą.*‘‘[151]. Svarbu paminėti, kad baudžiamoji atsakomybė už tai jeigu kyšis pasiūlomas, pažadamas, susitariama jį duoti arba jis duodamas, siekiant neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo (ar jam parlyginto asmens) veikos vykdant įgaliojimus, ir veika neviršija 250 MGL, kvalifikuojama pagal LR BK 227 straipsnio 2 dalį[152], asmuo už tai gali būti baudžiamas „bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų‘‘[153].

Kitu nusikaltimo padarymo atveju, kuomet vykdomas teisėtas veikimas, galima pateikti pavyzdį LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-33-303/2018, kurioje asmuo nuteistas už tai, kad susitarė ir davė kyšį siekdami jog valstybės tarnautojas imtųsi teisėtų veiksmų, vykdant savo įgaliojimus, o būtent: „*<...> advokatų <...> kontoroje, <...> tiesiogiai susitarė duoti kyšį – 2 500 Lt, valstybės tarnautojui –<...> prokurorui E. B., kad šis teisėtai veiktų vykdydamas savo įgaliojimus, tai yra ikiteisminį tyrimą <...>, kuriame K. S. Yra įtariamasis nusikalstamų veikų numatytų <...> padarymu, pabaigtų K. S. Atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko <...>, arba atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą <...>, arba teismo baudžiamuoju įsakymu<...>. Tęsdamas savo nusikalstamą veiką, K. Ž. <...> advokatų <...> kontoroje <...> vykdydamas žinomai nusikalstamą susitarimą, davė valstybės tarnautojui <...> sutartą kyšį <...>*‘‘[154]. Vadovaujantis šiuo veikos padarymo atveju, teigtina, kad „jeigu kyšis (neviršijantis 250 MGL vertės) pasiūlomas, pažadamas, susitariamas duoti arba duodamas valstybės tarnautojui (jam prilygintam asmeniui) už

[149] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 28.
[150] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 96.
[151] Lietuvos Apeliacinio teismo 2021 m. liepos 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-29-1076/2021.
[152] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 28.
[153] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[154] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2018.

pageidaujamą teisėtą veikimą (neveikimą) vykdant įgaliojimus arba tarpininkui, siekiant tų pačių rezultatų, veika kvalifikuojama pagal LR BK 227 straipsnio 1 dalį.‘‘[155], asmuo už tai gali būti baudžiamas „bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.‘‘[156].

Taip pat, pabrėžtina, kad traukiant baudžiamojon atsakomybėn analogiškai kaip ir kyšininkavimo, papirkimo nusikaltimas yra kvalifikuojamas pagal kyšio vertę. Taigi, jeigu nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas įvykdytas ir kyšio vertė yra didesnė negu 250 MGL, asmuo atsako pagal LR BK 227 straipsnio 3 dalį, jeigu vertė yra mažesnė negu 1 MGL, asmuo atsako pagal LR BK 227 straipsnio 4 dalį [157].

Galima paminėti, kad „pagal BK 227 straipsnį kaip papirkimas kvalifikuotini ir tie atvejai, kai asmuo, siekdamas sau pageidautinos valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiklos, siūlo, žada susitaria duoti kyšį ar duoda kyšį, aiškiai neinformuodamas tokio asmens, už kokį konkretų jo veikimą ar neveikimą (teisėtą ar neteisėtą, praeityje ar ateityje) vykdant įgaliojimus tai daroma‘‘[158].

Apibendrinant, kas buvo pateikta analizuojant papirkimo nusikalstamą veiką, galima paminėti svarbiausią momentą, kad už šį nusikaltimą, kuris yra numatytas LR BK 227 straipsnyje, atsakomybė kyla dėl analogiško kyšininkavimo nusikaltimo, tačiau atsakomybė pritaikoma asmeniui, kuris siūlė, pažadėjo, susitarė duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui.

Toliau nagrinėjant papirkimo nusikalstamos veikos sudėties požymius, pabrėžtina, kad šio nusikaltimo sudėties požymiai yra labai panašūs, o kai kurie veiksniai yra tapatūs, kaip ankščiau nagrinėtų kyšininkavimo ir prekybos poveikiu nusikaltimų sudėtys. Kaip ir ankščiau analizuojant veikų sudėties požymius, pirmiausia pateikiami objektyvieji, o paskui subjektyvieji veikos sudėties požymiai. Papirkimo sudėtis bus aptariami kiek trumpiau, kadangi kai kurie veiksniai jau yra išaiškinti ankščiau pateiktų nusikalstamų veikų nagrinėjime.

Kalbant apie objektą, papirkimo nusikalstamos veikos objektas niekuo nesiskiria nuo ankščiau aptartų nusikalstamų veikų. Papirkimo objektas – „valstybės tarnyba ir viešieji interesai‘‘[159], kadangi „kyšio siūlymo, pažado ar davimo objektas paprastai yra valstybės tarnautojas, jam prilygintas asmuo arba tarpininkas‘‘[160].

Toliau nagrinėjant objektyviuosius sudėties požymius, pabrėžtina, kad papirkimo nusikalstamos veikos „objektyvioji pusė gali pasireikšti tokiomis veikomis: 1) pasiūlymu ar 2) pažadu duoti kyšį, arba 3) kyšio davimu valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą ar neteisėtą

[155] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49,* p. 28.
[156] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[157] *Ibid*.
[158] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49,* p. 30.
[159] Gutauskas, *supra note, 47,* p. 235.
[160] *Ibid*.

veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus arba tarpininkui siekiant tų pačių rezultatų‘‘[161]. Taigi laikytina, kad veika gali būti kvalifikuojama pagal tris nurodytus būdus. Svarbu akcentuoti, kad papirkimo sudėties forma, kaip ir kitos aptariamos veikos *„formalios, t. y. jos laikomos baigtomis nuo neteisėtų veiksmų atlikimo momento ir padarinių įrodinėjimo bei nustatymo nereikalauja. Papirkimas laikomas baigtu pasiūlius duoti kyšį, pažadėjus jį duoti ar jį davus*‘‘[162]. Taip pat, dėl nusikaltimo veikos baigtumo svarbu paminėti, kad „papirkimo baigtumo nelemia tai, ar papirktas valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo jau yra atlikęs pageidaujamus veiksmus, ar dar ne, ar apskritai susilaikė nuo jų atlikimo, ar apskritai nesirengia jų atlikti‘‘[163]. Toliau darbe bus apžvelgiami objektyvieji požymiai ir pateikiami pavyzdžiai, kaip jie gali būti įvykdyti.

„Kyšio pasiūlymas – tai tarnautojo ar jam prilyginto asmens informavimas, kad jis gautų kyšį, jeigu sutiktų patenkinti papirkėjo ar kito asmens interesą‘‘[164]. Pavyzdžiui, LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022, asmuo nuteistas pagal LR BK 227 straipsnio 2 dalį, nes siūlė kyšį valstybės tarnautojams, kadangi vairuotojas vairavo automobilį būdamas neblaivus[165], asmuo *„siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės <...> pasiūlė 200 Eur kyšį <...> vyriausiajam patruliui L. N. už pageidaujamą pareigūnų neveikimą vykdant tarnybinius įgaliojimus, po to, jis, tęsdamas nusikalstamą veiką, pasiūlė sumažinti alkoholio kiekio matavimo prietaiso rodmenis ir 18 val. 25 min. davė <...> vyriausiajam patruliui L. N. kyšį, įdėdamas jam 100 Eur kupiūrą į šviesą atspindinčią liemenės kišenę, už pageidaujamą pareigūnų neveikimą vykdant tarnybinius įgaliojimus‘‘*[166]. Nors pateiktoje byloje yra nustatytas faktas, kad pareigūnui kyšis buvo duotas, tačiau pagal praktiką ir pagal numatytą nusikaltimo baigtumo lygį, baudžiamojon atsakomybėn traukti asmenį, užtektų vien fakto, kad jis siūlė kyšį policijos pareigūnui. Remiantis tuo, galima teigti, kad šioje veikoje asmuo įvykdė veiksmus atitinkančius du objektyviuosius požymius – siūlymą ir davimą. Kyšio siūlymas yra aptartas ir LR BK komentare, šis veiksmas įvardijamas, kaip „lenkimas, prašymas, įtikinėjimas, drąsinimas ir pan., konkretaus valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens atlygis už jo (kaltininko) interesais atlikti (neatlikti) konkrečius veiksmus vykdant įgaliojimus, papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį. Taip pat gali būti lenkiamas, prašomas, įtikinėjimams ir tarpininkas‘‘[167].

Sekantis objektyvusis požymis *„susitarimas duoti kyšį* gali būti apibrėžtas kaip situacija, kai viena šalis įsipareigoja už kyšį patenkinti kitos šalies interesus, o ši įsipareigoja duoti kyšį‘‘[168]. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-332-693/2018, kurioje asmuo buvo nuteistas pagal LR

[161] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 93.
[162] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2007.
[163] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 93.
[164] Gutauskas, *supra note, 47,* p. 236.
[165] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022.
[166] *Ibid*.
[167] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 93-94.
[168] Gutauskas, *supra note, 47,* p. 236.

BK 227 straipsnio 2 dalį, kadangi: „*A. U. veikdamas kartu su D. B., <...>, ir bendrininkų grupe su E. B., R. Z., per trečiąjį asmenį – bendrininkę L. L., netiesiogiai susitarė su R. D. perduoti jam 150 Eur kyšį ir taip papirko valstybės tarnautoją – valstybės įmonės „Regitra" <...> specialistą R. D., siekiant šio valstybės tarnautojo neteisėto neveikimo vykdant praktinių transporto priemonės valdymo įgūdžių ir gebėjimų egzaminuotojo įgaliojimus, t. y. susitarus, jog už 150 Eur kyšį, jeigu R. D. tikrins ir vertins D. B. praktinius transporto priemonės valdymo įgūdžius ir gebėjimus, klaidų nefiksuos ir egzaminas bus įvertintas teigiamai*" [169]. Pabrėžtina, kaip ir pateikta šioje byloje susitarimas gali būti atliktas ir per tarpininkus. Taip pat, galima akcentuoti, kad „susitarimą nuo siūlymo ir pažadėjimo skiria tai, kad čia pasiektas kitos šalies sutikimas priimti kyšį ir patenkinti papirkėjo interesą" [170], kadangi LAT yra pateikęs išaiškinimą, kad „*pasiūlymo ir pažadėjimo duoti kyšį baigtumo nelemia paperkamo asmens reakcija, jo sutikimas ar nesutikimas priimti kyšį, papirkėjo tikslų suvokimo lygis*" [171].

Pažadėjimas duoti kyšį analogiškas pasiūlymui duoti kyšį. LR BK komentare įvardijama, kad kyšio siūlymas ir pažadėjimas yra tapatūs, tačiau asmuo pažadėdamas kyšį „kartu ir stiprina paperkamo asmens sprendimą gauti kyšį pateikdamas tam tikras garantijas, kad kyšis tikrai bus duotas, kad tai bus padaryta saugiai ir bus naudinga" [172]. Bendrai tariant, pažadant kyšį, asmuo pateikia faktus, kurie stipriau įtvirtina tarpusavio susitarimą gauti kyšį už pageidaujamo asmens intereso įvykdymą. Kalbant tiek apie kyšio pasiūlymą, tiek apie pažadėjimą, „kyšio pasiūlymas, pažadėjimas (kaip nusikalstamos veikos) gali būti padaryti įvairiais būdais – žodžiu, raštu, veiksmu ir pan., ir šiomis veikomis siekiama informuoti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį apie papirkėjo ketinimus atsilyginti už atsininkamą veikimą ar neveikimą (praeityje ar ateityje) vykdant įgaliojimus" [173]. Dar svarbu paminėti apie šiuos abu objektyviuosius požymius, kuomet gali būti įtraukiamas į nusikaltimą ir trečiasis asmuo, o būtent „siūlymas (pažadas) taip pat gali pasireikšti kaip trečiojo asmens skatinimas tarpininkauti – siūlymas perduoti kyšį tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, siūlymas padėti paveikti juos" [174].

Paskutinis objektyviosios pusės sudėties požymis yra – *kyšio davimas*. „Kyšio davimas – tai neteisėtos turtinės naudos suteikimas valstybės tarnautojui ar prilygintam asmeniui. Kyšio davimas gali būti įgyvendinamas kaip veikimas ar neveikimas, dėl kurio kitas asmuo gauna turtinę naudą." [175] Šis požymis yra tikriausiai lengviausiai įrodinėjamas, kadangi tai yra faktiškai perduota turtinė ar kita nauda asmeniui. Kitais atvejais pažadas, susitarimas ar siūlymas yra sunkiai įrodinėjimas faktas, o šiuo atveju kyšio davimo faktą yra lengviau įrodyti, kaip nusikaltimą. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-88-303/2020, kurioje asmuo nubaustas pagal LR BK 227 straipsnio 2 dalį,

[169] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332-693/2018
[170] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 236.
[171] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-48/2009.
[172] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 94.
[173] *Ibid.*
[174] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 236.
[175] *Ibid.*

kadangi davė kyšį valstybės tarnautojui, o būtent: „*<...> V. Z. <...> policijos komisariato tarnybiniame automobilyje <...>, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio (nustatytas 1,60 prom. girtumas), tyčia, siekdamas išvengti pristatymo į <...> policijos komisariato patalpas išblaivinti bei administracinio nusižengimo protokolui surašyti,<...>policijos komisariato <...> vyriausiajam patruliui M. V. davė savo piniginę, kurioje buvo 248,16 Eur.*“[176]. Atkreiptinas dėmesys į pateiktoje byloje esančias aplinkybes, kad asmuo, kaip kyšį davė ne pinigus, o visą piniginę, tai byloje buvo laikytina, kaip tyčinis pareigūno papirkimas.

Be to, kalbant apie nusikalstamos veikos baigtumą, svarbu nustatytinas faktas – kyšio davimas. LR BK komentare įvardinta, kad „kyšis laikomas duotu, kaip papirkėjas jį perduoda paperkamam asmeniui už pageidaujamą jo veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus arba tarpininkui siekiant tų pačių rezultatų“[177].

Taigi, iš visko kas buvo pateikta aukščiau, galima teigti, kad papirkimo nusikaltimo objektas tapatus su kitomis nagrinėjamomis veikomis. Taip pat, papirkimas gali būti įvykdytas alternatyviais objektyviosios sudėties požymio veiksmais, kilti atsakomybei užtenka bent vieno įvykdyto objektyvios sudėties požymio.

Toliau nagrinėjamas papirkimo nusikalstamos veikos subjektas ir subjektyvioji pusė. Galima trumpai paminėti, kad „papirkimo subjektu gali būti pakaltinamas, sulaukęs 16 metų fizinis asmuo, taip pat juridinis asmuo“[178]. Akcentuojama, kad kaip ir prekybos poveikiu, nusikaltimo subjektas yra ne specialusis, todėl atsižvelgiant į tai, kad subjektas yra aptartas darbe ankščiau, plačiau apie tai pasisakyta nebus (plačiau žiūrėti 35-36 psl.).

Sekantis įrodinėtinas subjektyvusis požymis – kaltė. Šiuo atveju papirkimo kaltės pobūdis niekuo nesiskiria nuo kyšininkavimo ar prekybos poveikiu nusikaltimų. Taigi, papirkimo nusikalstamos veikos „subjektyvioji pusė pasireiškia tik tiesiogine tyčia. Kaltininkas supranta, kad būtent valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui pasiūlė, pažadėjo duoti ar davė kyšį kaip neteisėtą atlygį už jo (kyšio davėjo) pageidaujamą minėtų asmenų teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus“[179]. Taip pat, LAT pateiktas išaiškinimas dėl kaltės įrodinėjimo papirkimo atveju, kad „*sprendžiant asmens kaltumo dėl papirkimo (BK 227 straipsnis) klausimą reikia įvertinti ne tik tai, kaip atitinkamus tokio asmens (papirkėjo) veiksmus (pvz., perdavimą valstybės tarnautojui tam tikros pinigų sumos) suprato valstybės tarnautojas (jam prilygintas asmuo), bet ir nustatyti šio asmens ketinimą papirkti valstybės tarnautoją (jam prilygintą asmenį). Būtent turi būti įrodyta, kad papirkėjas suvokia, jog jis valstybės*

[176] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-88-303/2020
[177] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 94.
[178] *Ibid. p. 97.*
[179] *Ibid. p. 96.*

tarnautojui neteisėtai duoda pinigus (kitas turtines vertybes) už tai, kad šis veiktų (neveiktų) jo naudai, ir nori, kad valstybės tarnautojas priimtų kyšį bei patenkintų jo interesus‘‘[180].

Taip pat, paskutinysis subjektyviosios pusės požymis – tikslas ir motyvas. LR BK komentare apibūdinama, kad „motyvas ir tikslas nėra būtini papirkimo sudėčių požymiai, tačiau jie svarbūs individualizuojant baudžiamąją atsakomybę‘‘[181]. Todėl manytina, kad nėra nustatytų jokių tikslo ir motyvo požymių šioje veikoje, kadangi primintina, kad veikos padaryto forma yra formali, veika nereikalauja jokių padarinių, užtenka fakto, kad kyšis buvo siūlomas, žadamas, susitariama duoti kyšį, arba kyšis jau yra duotas.

Apibendrinant kas skyriuje buvo išnagrinėta, galima teigti, kad kyšininkavimo nusikalstama veika yra, kaip valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo priima, susitaria ar pažada priimti, reikalauja ar provokuoja duoti kyšį, už teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant savo įgaliojimus. Prekybos poveikiu nusikaltimas, tai asmens galinčio pasinaudoti savo pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės tarnautojui, papirkimas, gaunant naudos sau ar kitam asmeniui iš valstybės tarnautojo vykdomų įgaliojimų. Papirkimas – tai asmens veiksmai, kuriais siekiama papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį už jo teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant savo įgaliojimus. Akivaizdu, kad aptartų nusikalstamų veikų sudėties požymiai tarpusavyje yra ganėtinai panašūs. Šių nusikalstamų veikų objektas yra tapatus, tai – viešieji interesai ir valstybės tarnyba, taip pat visų šių veikų sudėties subjektyvioji pusė yra – tiesioginė tyčia. Skirtumas tarp šių nusikalstamų veikų yra objektyviosios pusės. Kyšininkavimo objektyviąją pusė sudaro tai, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo priima, susitaria ar pažada priimti, reikalauja ar provokuoja duoti kyšį, prekybos poveikiu objektyvioji pusė yra – asmens galinčio pasinaudoti savo pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės tarnautojui, papirkimas, o papirkimo nusikalstamos veikos objektyvioji pusė, kuomet kyšis yra pasiūlomas, pažadama jį duoti arba duodamas valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui. Taip pat, skiriasi subj ektas, kyšininkavimo subjektas yra valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, o prekybos poveikiu ir papirkimo – pakaltinamas fizinis asmuo.

[180] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2013 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-540/2013.
[181] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 97.

3. TEISMŲ PRAKTIKOJE KYLANTYS KYŠININKAVIMO, PREKYBOS POVEIKIU IR PAPIRKIMO KVALIFIKAVIMO YPATUMAI

Atkreiptinas dėmesys, kad įvykdžius neteisėtus veiksmus, BK numatytos normos valstybėje yra taikomas atsižvelgiant į *ultima ratio* principą *(*lot. kraštutinė priemonė, paskutinė priemonė*)*. Šis principas suprantamas, kad ,,baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imamasi tik tada, kai tai neišvengiama. Kitaip sakant, nepageidaujamo elgesio draudimas baudžiamojoje teisėje galimas tik tuo atveju, kai jis neturi alternatyvių poveikio priemonių kitose teisės šakose (pavyzdžiui, drausminė, civilinė, administracinė atsakomybė ir pan.)''[182]. Tai reiškia, jog nėra laikytina, kad kiekvienas galimai neteisėtai atliktas veiksmas yra laikomas nusikaltimu, už kurį atitinkamai taikoma atsakomybė. Kitaip tariant ,,įstatymų leidyboje *ultima ratio* pasitelkiamas, pagrindžiant tam tikrų veikų kriminalizavimą ar dekriminalizavimą, apibrėžiant baudžiamosios atsakomybės ribas. Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas privalo tikrinti, ar konkrečiam socialiai žalingam elgesiui būtina taikyti baudžiamosios teisės normas''[183].

Svarbu paminėti, kad darbe analizuojama tema yra pakankamai aktuali, jos kvalifikavimo ir tyrimo metodai yra sudėtingi, kadangi ,,daugeliu korupcijos atvejų tiek valstybės tarnautojas ar pareigūnas, tiek suinteresuotas asmuo veikia bendrais interesais: vieni naudojasi tarnybine padėtimi, kad praturėtų ar turėtų kitokio pobūdžio naudos, kiti daro įtaką valstybės tarnautojui ar pareigūnui, kad būtų išspręsti svarbūs klausimai, išvengta atsakomybės ir pan.''[184]. Tokiu atveju susiduriama su daugybe kylančių praktinių problemų įrodinėjant ir kvalifikuojant šias nusikalstamas veikas. Kadangi ,,slėpti tarpusavio korupcinius ryšius ir konkrečius veiksmus verčia tai, kad atsakomybė numatyta tiek už nesąžiningo valstybės tarnautojo ar pareigūno veiksmus, tiek asmeniui, kuris daro jiems neleistiną įtaką''[185]. Tam, kad būtų įrodyta nusikalstama veika ir vykdytojas būtų tinkamai patraukiamas (nepatraukiamas) atsakomybėn, privalo būti pateikti nusikalstamą veiką įrodantys duomenys ir faktai. Įrodinėjant nusikalstamos veikos įvykdymo faktą, dažniausiu atveju yra pasitelkiamos procesinės prievartos priemonės, slaptos kriminalinės žvalgybos metodai, liudytojų ir kitų asmenų apklausos, įvairūs pokalbio ar vaizdo įrašinėjimai ir kt. Teisme vykstančiose bylose šalių pateikti įrodymai ne visuomet yra tinkami ir atitinka teisinius kriterijus. Šie būtinieji reikalavimai, kuriuos privalo atitikti nagrinėjamoje byloje teiktini įrodymai yra įtvirtinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 20 straipsnyje. LAT

[182] Fedosiuk, O. (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. Jurisprudencija, 2.
[183] Dambrauskienė, A. (2015). Ultima ratio principo samprata. Teisės žurnalas., p. 119. file:///C:/Users/a.blazeviciute/Downloads/9828-Article%20Text-9850-1-10-20160429%20(3).pdf
[184] Šlepetys, *supra note, 3*. p. 217-218.
[185] Ibid.

yra pasisakęs, kad „*pagal baudžiamojo proceso įstatymą įrodymai yra įstatymų nustatyta tvarka teisėtai gauti duomenys, kurie patvirtina ar paneigia bent vieną aplinkybę, turinčią reikšmės baudžiamajai bylai teisingai išspręsti, ir kuriuos galima patikrinti BPK nustatytais proceso veiksmais. Ar gauti duomenys laikytini įrodymais, kiekvienu atveju sprendžia teisėjas ar teismas, kurio žinioje yra byla*''[186]. Taip pat, dažnu atveju susiduriama su kvalifikavimo problemomis, kuomet asmenys ar valstybės institucijos apskundžia teismo priimtus sprendimus, pateikiama problema yra ankščiau aptariamų nusikaltimo sudėties požymių nebuvimo nusikalstamoje veikoje. Taigi, šiame darbe analizuojama LR BK numatytų korupcinių nusikalstamų veikų normų kvalifikavimo problemos, taip pat šių veikų kriminalizavimo ir kitos kylančios problemos, bylos teisme nagrinėjimo metu.

Taip pat, pažymėtina, kad LR BK 2 straipsnyje 4 dalyje numatyta, jog kiekviena nusikalstama veika turi atitikti LR BK numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį[187], tik tokiu atveju asmuo padaręs nusikalstamą veiką gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Tai reiškia, kad kiekvieną kartą, kuomet atliekamas ikiteisminis tyrimas ar kaltinamuoju aktu byla yra perduodama nagrinėti teisminiam procesui, veika privalo būti išanalizuota, kaip įmanoma efektyviau ir privalo būti atskleidžiami nusikalstamos veikos sudėties požymiai.

Analizuojant teismų praktiką, pastebima, kad atkleidžiant korupcinių nusikalstamų veikų sudėtį, problemų kylą su objektyvių ir subjektyvių požymių įrodinėjimu. Kad darbe būtų laikomasi struktūros ir nuoseklumo bus aptariama kiekvienos nusikalstamos veikos praktikoje kylančios kvalifikavimo problemos ir ypatumai.

3.1. Kyšininkavimo kvalifikavimo ypatumai

Pirmiausia, svarbu paminėti, kad kaip ir ankščiau buvo aptarta, „kyšininkavimo subjektas yra specialus – valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo''[188], analizuojant praktiką pastebima, kad kyla problemos kuomet kaltininkas nėra tiesiogiai įvardijamas, kaip valstybės tarnautojas, o tik jam prilygintu asmeniu. Pavyzdžiui, nagrinėtoje LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, nuteistojo kasacinis skundas atmestas, kuriame kasatorius teigė, kad „*esminę reikšmę situacijos teisiniam vertinimui turi tai, ar jis (P. S.) bendraudamas su V. Š. veikė kaip gydymo įstaigos vadovas, ar kaip medikas, jis (kasatorius) negalėtų būti inkriminuojamo nusikaltimo vykdytojas, kadangi jokių viešųjų paslaugų V. Š. neteikė, jo negydė, administracinių įgaliojimų neturėjo, tik nusiuntė ligoninės pacientą pas reikalingą specialistą.''*[189]. Tačiau, LAT kasatoriaus veiksmus ir įvykdytą veiką prilygino, kaip valstybės

[186] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. lapkričio 16 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-165-648/2021.
[187] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[188] Gutauskas, *supra note,* 47, p. 207
[189] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.

tarnautojui prilyginto asmens veiksmus. Todėl kasatoriaus einamos pareigos ir atlikti veiksmai prilyginami šios veikos subjektui būdingiems požymiams. LAT dėl subjekto pasisakė, kad: „*<...> įrodymais nustatyta, kad P. S. pasikvietė į kabinetą sau pavaldų <...> ligoninės konsultacinės poliklinikos vedėją A. L., pasakė, kad turi ligonį, kuriam yra blogai ir reikia padėti; kadangi kabinete esantis žmogus neturėjo siuntimo, A. L. P. S. pasakė, kad pagalbą galima suteikti priimamajame, ir tą žmogų nuvedė pas skyriaus vedėją. Byloje taip pat nustatyta, kad P. S. telefonu paskambino sau pavaldžiai <...> ligoninės Priėmimo skyriaus vedėjai D. J. ir pasakė, kad reikės apžiūrėti V. Š., padaryti tyrimus ir išduoti nedarbingumo pažymėjimą. Taigi pagal byloje nustatytas aplinkybes P. S. pasirūpino paciento gydymo užtikrinimu, tačiau tai darydamas veikė ne kaip gydytojas, o kaip įstaigos vadovas.*”[190]. Iš bylos medžiagos matyti, kad teismas pirmiausia atsižvelgė, kaip asmuo vykdė nusikalstamą veiką, ir kokiu mastu ji buvo įvykdyta, ar einant ligoninės vadovo pareigas, ar gydytojo. Tačiau buvo nustatyta, kad asmuo veiką vykdė, kaip subjektas atitinkantis kyšininkavimo nusikalstamos veikos subjekto požymius.

Kitoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019, taip pat buvo atmestas kasatoriaus skundas dėl valstybės tarnautojui prilygintam asmeniui keliamo reikalavimo – viešojo intereso – nepažeidimo. Kasatorius kasaciniame skunde teigė, kad: „*Z. A. inkriminuotas kyšio reikalavimas niekaip nepažeidė viešojo intereso įgyvendinimo, nes viešasis interesas šioje situacijoje pasireiškė būtent tuo, kad konkursas įvyko viešai ir skaidriai, o jo laimėtoja pripažinta geriausią pasiūlymą pateikusi UAB „N“. Z. A. ir J. P. ūkiniai santykiai yra išimtinai privataus pobūdžio ir niekaip nesusiję su projekto įgyvendinimu, juolab viešuoju interesu. UAB „N“ laimėjus projektą ir pasirašius su Asociacija sutartį, Z. A. niekaip nedarė įtakos UAB „N“, to nenustatė ir bylą nagrinėję teismai. Z. A. yra Asociacijos pirmininkas, veikiantis išimtinai aštuonių Asociacijos narių interesais. Asociacijos veikla nesusijusi su valstybės funkcijų vykdymu, jai nėra perduota, deleguota ar kitaip pavesta vykdyti kokių nors viešųjų paslaugų. Z. A. taip pat nesieja jokie pavaldumo santykiai su niekuo. Z. A. nebuvo kaltinamas tuo, kad darė kokią nors neleistiną įtaką konkurso rezultatams ar sudarė išskirtines sąlygas UAB „N“ laimėti konkursą*”[191]. LAT atmesdamas šiuos kasatoriaus argumentus ir prilygindamas asmenį, kaip valstybės tarnautojui atitinkantį veikos įvykdymo subjektą, pasisakė, kad: *Z. A. veikų padarymo metu ėjo <...> melioracijos statinių naudotojų asociacijos valdybos pirmininko pareigas bei Asociacijos viešųjų pirkimų komisijos pirmininko pareigas, turėjo teisę veikti Asociacijos vardu. Teisė veikti Asociacijos vardu šioje byloje reiškėsi sutarties su Nacionaline mokėjimo agentūra dėl paramos įgyvendinant melioracijos statinių rekonstrukciją pasirašymu, viešųjų pirkimų procedūrų organizavimu, nustatant laimėtoją, rangos sutarties pasirašymu, Asociacijos vardu atliktų darbų priėmimu. Vadinasi, Z. A.*

[190] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.
[191] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019, *supra note, 98*.

atitiko BK 230 straipsnio 3 dalyje nustatytus valstybės tarnautojui prilyginto asmens statusui pripažinti būtinus formaliuosius požymius.''[192].

Pabrėžtina, kad „sprendžiant ar asmens veikla yra susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu ir ar ji gali būti prilygintas valstybės tarnautojui, tikslinga įvertinti ne vieną atliktą konkretų veiksmą, bet visą įmonės veiklą apskritai''[193]. Pagrindžiant tokią situaciją, galima pateikti dar vieną pavyzdį dėl subjekto kvalifikavimo. LAT byloje Nr. 2K-23-628/2022, kasatorius pateiktame skunde: „*nuteistojo nesutikimas su jo, kaip valstybės tarnautojui prilyginto asmens, statusu grindžiamas ir 2020 m. lapkričio 1 d. pasikeitusia Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 19 dalies (iki tol – 18 dalis) redakcija. Kasatorius teigia, kad pagal naują įstatymo formuluotę viešąsias paslaugas teikė ne jis asmeniškai, o bendrovė, kurioje jis dirbo.*''[194]. Tačiau kasacinės instancijos teismas atmetė kasatoriaus skundą ir pateikė motyvuotą išvadą, kad ankščiau nagrinėjusio teismo sprendimas priimtas teisingai, kadangi: *„Iš 1999 m. gruodžio 17 d. Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos įstaigos asmens sveikatos priežiūros licencijos <...> matyti, kad UAB „PV" buvo suteikta teisė verstis asmens sveikatos priežiūros veikla ir teikti šias asmens sveikatos priežiūros paslaugas, t. y. teikti viešąsias paslaugas. Nuteistasis dirbo šioje įstaigoje, taigi, kartu teikė ir viešąsias medicinos paslaugas. Šie duomenys patvirtina, kad K. D. dirbo juridiniame asmenyje, kuris teikia viešojo pobūdžio medicinos paslaugas, taigi, ir pats teikė tokias paslaugas.''*[195].

Sekantys kylantys veikos kvalifikavimo sunkumai susiję su padarytos veikos pavojingumu. Kadangi „*nusikalstamos veikos pavojingumas apibūdinamas pavojingumo pobūdžiu ir pavojingumo laipsniu. Pavojingumo pobūdis yra kokybinė nusikalstamos veikos charakteristika, o pavojingumo laipsnis išreiškia kiekybinę nusikalstamos veikos charakteristiką. Tai reiškia, kad pavojingumo pobūdis rodo, koks yra pavojingumas (jo turinys), o pavojingumo laipsnis parodo, kokio dydžio yra šis pavojingumas. Pavojingumo laipsnį lemia daugelis veiksnių, tai ir nusikalstamos veikos padarymo būdas, motyvai, tikslai bei kitos aplinkybės''*[196]. Analizuojant teismų praktiką, pastebima, kad nuteistųjų manymu, teismai įvykdytam nusikaltimui ar baudžiamajam nusižengimui turi pritaikyti veikos padarymo mažareikšmiškumą. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-35-719/2022, kurioje kasatorė teigė, kad: „*iš pacientų atlygio A.Ž., kaip gydytojai, nedidelių sumų matyti, kad tai savo esme buvo simbolinė pacientų padėka, kuri neseniai buvo reglamentuota kaip padėka gydytojui ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – CK) (CK 6.470 straipsnio 4 dalis, redakcija, galiojusi iki 2006 m. birželio 22 d.). Tai rodo, jog A.Ž. nekėlė tokio pavojaus įstatymo saugomoms vertybėms, kokį paprastai kelia baudžiamojo nusižengimo padarymas*

[192] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019, *supra note, 98*.
[193] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 5.
[194] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-628/2022.
[195] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-628/2022.
[196] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2012 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-76/2012

(P.S.,T.P.,G.P.,V.K.,M.J.,R.Z.,R.I.M. ir E.R. epizodai). Tokia išvada darytina įvertinus baudžiamųjų nusižengimų dalyką, kitus sudėties požymių ypatumus bei svarbias bylai aplinkybes ir realios žalos atsiradimo galimybę''[197]. Žinoma, kasacinės instancijos teismas atmetė kasatorės pateiktą skundą ir nesutiko su pateiktais argumentais. LAT dėl nagrinėjamos nuteistosios įvykdytos veikos pavojingumo pasisakė: „*A. Ž. veiksmų pavojingumo nešalina ir tai, kad duotos pinigų sumos nesiekė 1 MGL dydžio. Tai, kad baudžiamojo nusižengimo atveju, palyginti su nusikaltimu, veikos pavojingumas yra mažesnis, nulemia baudžiamojo nusižengimo objektyvieji ir subjektyvieji požymiai. Šiuo atveju įstatymų leidėjas kyšininkavimo nusikaltimą nuo baudžiamojo nusižengimo atskyrė būtent pagal kyšio dalyko vertę – veikos dėl mažesnės nei 1 MGL vertės kyšio už teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) kvalifikuojamos pagal BK 225 straipsnio 4 dalį, kurioje nustatyta sankcija yra žymiai švelnesnė. Taigi paties įstatymo leidėjo valia kyšininkavimas esant nedidelei kyšio vertei dėl mažesnio pavojingumo priskirtas baudžiamajam nusižengimui. Kartu tai parodo ir tai, jog kyšininkavimo veikos, kurių kyšio vertė nesiekia 1 MGL, nėra savaime nepavojingos.''*[198].

Pabrėžtina, kad veikos kvalifikavimui „*neturi teisinės reikšmės, ar kyšis priimamas (žadamas priimti, reikalaujamas, provokuojamas) prieš ar po pageidaujamo tarnybinio veikimo ar neveikimo*.''[199], „tačiau tokiu atveju svarbu nustatyti, kad kaltininkas, vykdydamas savo tarnybines funkcijas, supranta, kad už jo veikimą (neveikimą) jam bus atsilyginta''[200]. Argumentuojant teiginį, galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-221-942/2020, kurioje kasacinės instancijos teismas tenkino nuteistųjų skundus ir šiuos išteisino argumentuodamas, kad: „*kaip minėta, visi nuteistieji atliko savo tarnybines funkcijas nežinodami, kad jiems už tai bus atsilyginta kokiu nors kitu būdu, išskyrus užmokestį už darbą. Priimant saldainius ir gėrimą iš J.M. didelė dalis prašymų jau buvo patvirtina, todėl J.M. perduoti saldainiai ir gėrimas nedarė įtakos nuteistųjų veiksmams. Nuteistieji neprivalėjo numatyti, kad J.M. jiems atsilygina, atsidėkoja už išimtinių sąlygų jai sudarymą, nes jokių išimtinių sąlygų jai sudaryta nebuvo.''*[201]. Tačiau susidariusioje praktikoje dažnai aptinkama, kad teismai griežčiau vertina tokias aplinkybes, ir asmenis patraukia baudžiamojon atsakomybėn, nors ir kaltinamieji neigia jog suprato, kad ateityje gaus atlygį už tam tikrą veikimą ar neveikimą. Tarkim LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-788/2017, nagrinėjant bylą, teismas neabejotinai atmetė tokius kasatoriaus teiginius: *„kad pinigų priėmimas, kai pageidaujamas tarnybinis veiksmas jau atliktas, negali būti teisiškai kvalifikuojamos kaip kyšininkavimas, pagrįstas neteisingu BK 225 straipsnio 1 dalyje numatytos veikos požymių aiškinimu.''*[202], argumentuodamas tuo, kad *„Teisėjų kolegijai nesukėlė abejonių kyšininkavimo fakto*

[197] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-35-719/2022.
[198] *Ibid*.
[199] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-788/2017, *supra note, 76*.
[200] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 25.
[201] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-942/2020
[202] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-146-788/2017.

įrodytumas. Pirmosios instancijos teismas, remdamasis byloje surinktais įrodymais, nustatė, kad abu nuteistieji, būdami valstybės tarnautojais, bendrininkaudami ir veikdami abiejų naudai, tyčia priėmė iš liudytojo T. Č. 100 Eur kyšį už teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus – automobilio „VW Jetta“ priverstinį nenuvežimą į saugojimo aikštelę’’[203].

Teismų praktikoje kyla problemų kvalifikuojant kyšininkavimo nusikaltimą ir nustatinėjant objektyviuosius sudėties požymius. Pažymima, kad „kyšis gali būti priimtas: tiesiogiai (be tarpininko) ir netiesiogiai (per tarpininką); savo ar kito naudai; iki susitartų veiksmų atlikimo ar po jų; tiek iš anksto susitarus su papirkėju, tiek ir be tokio susitarimo‘‘[204]. Analizuojant teismų praktiką pastebima, kad nuteistieji dažnai teigia, kad teismas juos nuteisė nepagrįstai neįrodžius fakto, kad kyšis buvo priimtas. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92-495/2021, nuteistieji teigė, kad: „*veika nepagrįstai pripažinta nusikalstama pagal BK 225 straipsnio 3 dalį, nes A. Š. veikė kaip MB „R“ advokatas ir turėjo teisę gauti atlygį (kurį ir priėmė iš J. Z.), o L. L., kaip bankroto administratorius, taip pat turėjo teisę į nustatytą atlygį (kurį ir gavo iš J. Z.).’’*[205]. Tačiau, LAT teismas išnagrinėjęs kasatorių skundus, juos atmetė, argumentuojant, kad: „*nuteistieji pinigų iš J. Z. reikalavo būtent už tai, kad pasibaigtų dėl jo įmonės vykstantys teisminiai procesai. Byloje užfiksuota ir skundžiamuose teismų sprendimuose išsamiai išanalizuota, kaip: L. L. ir A. Š. bendravo tarpusavyje ir derino veiksmus dėl J. Z., tarėsi dėl bendravimo su juo taktikos; telefonu kalbėdami su liudytoju teigė, kad problemos bus išspręstos, buvo nurodomos konkrečios pinigų sumos<...>; susitikimo metu J. Z. buvo dar kartą patikintas, kad viskas bus gerai; priimti pinigai <..>; vos tik buvo gauta dalis kyšio – 5000 Eur, teismui buvo pateiktas prašymas atsiimti prašymą dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu ir vienas dokumento egzempliorius įteiktas J. Z., taip įrodant susitarimo vykdymą; vėliau gauti pinigai pasidalyti, rasti pas abu nuteistuosius ir vieno iš jų brolį’’*[206]. Šiuo atveju teismas konstatavo, kad faktinis kyšio davimas realizuotas. Kalbant apie kyšio realumą, pažymima, kad „kyšio priėmimo atveju veiką konkretizuoja turtinės naudos gavimo faktas už tam tikrą veiksmų atlikimą ar neatlikimą‘‘[207]. Tokiais atvejais manytina, kad kyšio priėmimas turi būti realus ir įrodytas. Pastebima, kad teismų praktikoje su kyšio priėmimo realumu yra kilę nesklandumų. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-15-697/2018, LAT pasisakė, kad ankstesnių instancijų teismai teisingai išnagrinėjo bylą išteisindami asmenis, argumentuodamas kad: „*sutiktina su apeliacinės instancijos teismo išvada, jog reikalavimų nupirkti kelionę nebuvimas po 2009 m. spalio 16 d. patvirtina išteisintųjų poziciją, kad pokalbyje reikalavimas nebuvo pareikštas rimtai, o juoko forma. Apeliacinės instancijos teismas teisingai pažymėjo, jog išteisintieji buvo kaltinami padarę vieną iš alternatyvių BK 225 straipsnio 1 dalyje nustatytų veiksmų –*

[203] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-146-788/2017, *supra note, 202.*
[204] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 211.
[205] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. balandžio 27 d. nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92-495/2021.
[206] *Ibid.*
[207] Gutauskas, Laucius, *supra note, 1*, p. 99.

reikalavimu duoti kyšį. Akivaizdu ir tai, kad reikalaudamas duoti kyšį asmuo siekia gauti materialinės naudos ir tas reikalavimas turi būti pagrįstas valios pastangomis. Todėl teisinga išvada, kad nustačius, jog po pareikšto reikalavimo 2009 m. spalio 16 d. niekas iš išteisintųjų net nepareiškė T. S. noro ar kitokia forma išsakyto pageidavimo, kad kaltinime nurodytas susitarimas būtų realizuotas, parodo tikrą tyčios turinį ir kryptingumą, t. y. leidžia daryti išvadą, jog reikalavimas buvo išsakytas nerimtai.''[208]. Šiuo atveju nagrinėjamoje byloje nebuvo įrodytas veikos realumas.

Kalbant apie nusikalstamos veikos sudėties požymius ir veikos kvalifikavimą, veikos kvalifikavimui daug reiškia kaltės požymis. Pažymėtina, kad vykdant kyšininkavimo nusikalstamą veiką ,,kaltininkas suvokia iš esmės visus subjektyviuosius ir objektyviuosius kyšininkavimo sudėties požymius. Tai suprasdamas, kaltininkas siekia atlikti ar neatlikti teisėtus ar neteisėtus veiksmus vykdant įgaliojimus ir gauti už tai neteisėtą atlygį''[209]. Analizuojant teismų praktiką, pastebima, kad vienas iš pagrindinių pateikiamų skundų argumentų yra tyčios nebuvimas. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, nuteistasis skundžia priimtą sprendimą, kadangi: ,,*teismai jo (P. S.) kaltės formą konstatavo išsamiai neišsiaiškinę, kaip jis suvokė visus inkriminuoto nusikaltimo sudėties požymius, kokie buvo jo (kasatoriaus) valinis ir intelektinis tyčios momentai, ar jeigu jis (P. S.) iš V. Š. ir paėmė pinigus, kaip tai paveikė tolesnį V. Š. gydymą, – bylos duomenys leidžia teigti priešingai, kad jokios įtakos tai tam neturėjo.''*[210]. Kasacinės instancijos teismas atmetė nuteistojo skundą, argumentuodamas tuo, kad ,,*pagal byloje nustatytas aplinkybes P. S. iš V. Š. priėmė kyšį už jo nusiuntimą gydytis išduodant nedarbingumo pažymėjimą. Taigi P. S. veikė tiesiogine tyčia: jis suprato, kad priima kyšį už konkrečius savo veiksmus, ir norėjo taip veikti.''*[211].

Pažymima, kad ,,*kasacinės instancijos teismo praktikoje pažymima, kad apkaltinamasis nuosprendis turi būti grindžiamas ne prielaidomis, o patikimais įrodymais, kurie turi būti neprieštaringi, nuoseklūs, tarpusavyje susiję ir iš kurių analizės turi logiškai išplaukti kaltinamojo kaltę bei kitas svarbias aplinkybes* <...>''[212]. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019 ,,*kasatoriai teigia kad nuteistųjų M. K. ir R. N. kaltė grindžiama prielaidomis.''*[213], taip pat šioje byloje iškyla dar vienas klausimas, dėl bendrininkavimo fakto nustatymo, kadangi kasatorius R.N. ,,*teigia, kad nuteistojo veika negalėjo būti kvalifikuota pagal 225 straipsnio 2 dalį, nes nuteistasis <...> negalėjo būti pripažintas šio nusikaltimo bendrininku''*[214]. Teismas atsižvelgęs į visas bylos aplinkybes, atmetė kasatorių skundus, grindžiant šiais argumentais tiek dėl tyčios, tiek dėl bendrininkavimo buvimo: ,,*<...>byloje surinkti ir ištirti įrodymai apibūdina nuteistojo R. N. bendrininkavimą su M. K. bei*

[208] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-15-697/2018.
[209] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57*, p. 87.
[210] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019, *supra note, 63*.
[211] *Ibid.*.
[212] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-87-719/2019.
[213] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019, *supra note, 65*.
[214] *Ibid.*

atskleidžia objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumą: patvirtina abiejų nuteistųjų dalyvavimą darant šią nusikalstamą veiką, jų veikos bendrumą, sutarimą daryti nusikalstamą veiką kartu, o taip pat tyčios bendrumą. R. N., kaip ir M. K., suvokė, kad daro nusikalstamą veiką bendrai. Apeliacinės instancijos teismas taip pat pagrįstai pažymėjo, kad R. N. nurodyta aplinkybė, jog tokioje situacijoje jis vykdė vyresniojo patrulio M. K. nurodymus (važiavo ten, kur sakė M. K.), niekaip nevaržė jo (R. N.) laisvės pasirinkti teisėtą elgesio variantą, taip, kaip ir pagal įstatymą privalo elgtis policijos pareigūnas; jis turėjo visas galimybes savarankiškai atsisakyti pabaigti nusikaltimą, daromą kartu su M. K., ar imtis neatidėliotinų priemonių užkirsti kelią jo akivaizdoje daromai nusikalstamai veikai, ar kreiptis į kompetentingas valstybės institucijas ir pranešti apie, jo nuomone, jo kolegos (bendradarbio) vykdomus nusikalstamus veiksmus.''[215]. Tačiau, pavyzdžiui kitoje LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-942/2020, nuteistieji buvo išteisinti neįrodžius nusikalstamos veikos padarymo kaltės. Kasacinės instancijos teismas išteisindamas kaltinamuosius argumentavo tuo, kad: ,,*byloje nenustatyta, kad kuris nors iš nuteistųjų būtų supratęs, kad J. M. siekia naudos ateityje, nes ir iki saldainių ir gėrimo gavimo kiekvienas jų atlikdavo savo darbines funkcijas nesudarydami išimtinių sąlygų J. M., todėl nėra pagrindo daryti išvadą, kad vėliau, gavę saldainius bei gėrimą, jie kokiu nors būdu padėtų J. M.''*[216], taip pat, teismas dar dėl nusikalstamos veikos tyčios pasisakė, kad: ,,*nors apeliacinės instancijos teismo nustatytos aplinkybės yra formaliai teisingos, tačiau teisėjų kolegija nesutinka, kad šios aplinkybės įrodo nuteistųjų suinteresuotumą veikti papirkėjo naudai. Nustatytas 3 darbo dienų prašymų patvirtinimo terminas yra trumpas, todėl tai, kad prašymas patvirtintas pirmąją ar antrąją darbo dieną po jo gavimo niekaip nesuponuoja išimtinio nuteistųjų suinteresuotumo BK 225 straipsnio prasme.''*[217].

Analizuojant kyšininkavimo nusikalstamos veikos kvalifikavimo ypatumus, galima akcentuoti tai, kad kartais kyla abejonių dėl veikų kvalifikavimo ir atskyrimo tarp kitų panašių nusikalstamų veikų numatytų LR BK. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-697/2018 buvo nagrinėjamas klausimas dėl veikos kvalifikavimo pagal LR BK 225 straipsnį ir 226 straipsnį. Analizuojamoje byloje ,,*kasatorius neginčija nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių, tačiau nesutinka su jo veiksmų kvalifikavimu pagal BK 225 straipsnio 1 dalį, nes mano, kad padaryta veika atitinka BK 226 straipsnyje numatytos veikos požymius.''*[218]. Byloje buvo nustatyta, kad ,,*A.A. nuteistas už tai, kad būdamas valstybės tarnautojui prilygintas asmuo – UAB ,,K'' direktorius, <...> netiesiogiai – per savo dukrą A.A., <...>, iš R.S., dirbančio UAB ,,I'' <...>, savo ir dukros naudai priėmė kyšį – 699 Eur vertės kavos virimo aparatą <...> už teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus, t. y. už tai, kad jis, kaip įmonės vadovas, užtikrintų, kad UAB ,,K'' pakvies UAB ,,I'' į <...> suplanuotą organizuoti 20 000 Eur vertės*

[215] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019, *supra note, 65*.
[216] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-942/2020, *supra note, 201*.
[217] *Ibid*.
[218] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-697/2018.

Vandentiekio medžiagų, vamzdynų ir jungiamųjų detalių viešojo pirkimo tiekėjų apklausą''[219]. Tačiau kasacinės instancijos teismas įvertinęs nuteistojo einamas pareigines funkcijas ir galimybę paveikti tam tikrus asmenis, argumentuodamas atmetė kasatoriaus skundą, kadangi „*vertinant pagal BK 226 straipsnio požymius minėtus A. A. veiksmus ir jo kaip subjekto įtaką Viešųjų pirkimų komisijos sprendimams, veikų atribojimui aktualu tai, kad A. A. veikė ne kaip tarpininkas tarp UAB „I" interesų ir Viešųjų pirkimų komisijos, o dėl savo pareigų kaip subjektas, galintis daryti tiesioginę įtaką Viešųjų pirkimų komisijos sprendimams. Teismai proceso baigiamųjų aktų motyvuose teisingai nurodė, jog byloje nebuvo nustatyta jokių aplinkybių, kad A. A. būtų žadėjęs ką nors paveikti, kam nors perduoti kyšį už teisėtą ar netesėtą veikimą, t. y. neveikė kaip tarpininkas, o tiesiog pats pažadėjo R. S., kad jo atstovaujama įmonė bus pakviesta į UAB „K" planuojamą 2016 m. vykdyti viešąjį pirkimą.''*[220]. Pabrėžtina tai, kad analizuojamoje byloje teismas vertindamas dėl veikos atskyrimo nuo prekybos poveikiu nusikalstamos veikos, rėmėsi faktiškai asmens užimamomis pareigomis, jo faktinę galimybę padaryti įtaką kitiems asmenis dėl intereso užtikrinimo.

Nagrinėjant kyšininkavimo nusikalstamos veikos kvalifikavimo ypatumus, galima paminėti ir pateikti pavyzdį, kuomet veikos kvalifikavimui reikšmę turi kyšio vertė, kuri atriboja nusikaltimą ir baudžiamąjį nusižengimą. LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019 nuteistasis pateikė kasacinį skundą, jame teigdamas, kad: *„<..>apeliacinės instancijos teismui konstatavus 45 Eur dydžio kyšio priėmimą, atsižvelgus į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimu Nr. 707 buvo nustatytas bazinis bausmių ir nuobaudų dydis 50 Eur, priimto kyšio dydis nebesiekia 1 MGL dydžio, todėl veika negalėjo būti kvalifikuota pagal BK 225 straipsnio 2 dalį; apeliacinės instancijos teismas, <...> turėjo perkvalifikuoti M. K. veiksmus iš sunkesnės veikos <..>į baudžiamąjį nusižengimą <...> ir skirti švelnesnę bausmę.''*[221]. Atkreiptinas dėmesys, kad „*pagal nusistovėjusią teismų praktiką BK 3 straipsnio 2 dalies nuostatos netaikomos tais atvejais, kai keičiasi MGL dydis arba nacionalinės ir užsienio valiutos kurso santykis. Tada šie dydžiai vertinami atsižvelgiant į tai, kokie jie buvo veikos padarymo metu.*''[222]. Todėl remiantis tuo, kasacinis teismas nesutikdamas su kasatoriaus šiuo argumentu, atmetė skundą. LAT nutartyje argumentavo, kad „*Nuteistiesiems M. K. ir R. N. padarant <...> nusikalstamą veiką pagal tuo metu galiojusią Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimo Nr. 1031 redakciją, tuo metu buvo nustatytas bazinis bausmių ir nuobaudų dydis –37,66 Eur. Taigi, šiuo atveju byloje apeliacinės instancijos teismui nustačius, kad nuteistieji už neteisėtą neveikimą vykdant įgaliojimus priėmė 45 Eur kyšį, kuris nusikalstamos veikos padarymo metu viršijo 1*

[219] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-697/2018, *supra note, 218*.
[220] *Ibid*.
[221] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019, *supra note, 65*.
[222] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-519/2006.

MGL, pagal kyšio dydžio požymį ši jų veika pagal BK 225 straipsnio 4 dalį negali būti kvalifikuojama ir šiuo pagrindu negali būti švelninama bausmė.‘‘[223].

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad kyšininkavimo nusikalstamos veikos kvalifikavimui sudaro daugybė įvairių reiškinių. Pirmiausia kvalifikuojant šią veiką svarbu atsižvelgti į veikos įvykdymo subjektą, kuris vertinant visumą turi būti tinkamai nustatomas. Sekančiai, svarbu nustatyti veikos pavojingumą, kyšio pažadėjimo, susitarimo, davimo faktą, realumą, veikos padarymo tikimybę, veikų atribojimą nuo kitų panašių nusikalstamų veikų bei vertės dydžio kvalifikavimą. Dar svarbu paminėti, kad labai svarbu kvalifikuojant kyšininkavimo nusikalstamą veiką, nustatyti vieną iš svarbiausių elementų – tyčios buvimą.

3.2 Prekybos poveikiu kvalifikavimo ypatumai

Analizuojant prekybos poveikiu nusikalstamas veikas, svarbu paminėti, kad šios veikos kvalifikavimui yra keliama mažiau specialiųjų požymių nei kyšininkavimo, pavyzdžiui dėl subjekto nustatymo, tačiau kvalifikuojant šias veikas tenka susidurti su daugybe kylančių problemų. Pavyzdžiui jau vien nustatinėjant objektyviuosius šios nusikalstamos veikos sudėties požymius kyla problemų dėl kyšio realumo, davimo, priėmimo ir t.t. Kadangi ,,baudžiamoji atsakomybė už prekybą poveikiu galima tik susiejus susitarimą duoti ir priimti kyšį su faktu, jog už jį buvo siekiama, kad prekiaujantis poveikiu asmuo pasinaudotų turima įtaka atitinkantiems subjektams, kad šie teisėtai (neteisėtai) veiktų (neveiktų) vykdydami įgaliojimus‘‘[224]. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2018, asmuo buvo nubaustas pagal LR BK 226 straipsnio 4 dalį, tačiau pateikė kasacinį skundą argumentuojant tuo, kad teismas jį nuteisdamas neįrodė kyšio realumo[225]. Tačiau teismas įvertinęs visas byloje pateiktas aplinkybes, padarė išvadą ir atmetė nuteistojo kasacinį skundą, argumentuodamas, kad: ,,*skundžiamuose teismų sprendimuose argumentuotai paneigta nuteistojo V. A. keliama versija, kad jis norėjo susigrąžinti skolą iš O. M., ir kartu išsamiai atskleisti jo padarytos nusikalstamos veikos, numatytos BK 226 straipsnio 4 dalyje, požymiai. Būtent teismai nustatė, kad nuteistasis suvokė, jog jis, pasinaudodamas savo pažintimis, kita tikėtina ir tariama įtaka valstybės tarnautojams, reikalavo, pažadėjo ir susitarė priimti didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, pažadėjęs paveikti Lietuvos banko <..> direktorių V. V., kad šis neteisėtai veiktų vykdydamas įgaliojimus: kai Lietuvos bankas, atlikdamas kredito unijos <..> priežiūrą bei nustatęs jos veiklos pažeidimus, neatšauks pastarosios licencijos ir nesustabdys veiklos, ar panaikins šiai kredito unijai paskirtas sankcijas. Teismai, priešingai nei teigia kasatorius, remdamiesi byloje surinktais ir išsamiai išanalizuotais įrodymais, konstatavo, kad V. A. iš O. M. pinigų reikalavo*

[223] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019, *supra note, 65*.
[224] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 42.
[225] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2018.

kaip kyšio Lietuvos banko <..> direktoriui V. V. už palankius (nors ir neteisėtus) Lietuvos banko sprendimus kredito unijai <...>, taip pat atlygio sau bei kitam asmeniui, turinčiam ryšių su V. V..<...>.“[226]. Taigi pažymėtina, kad teismas nagrinėjant šią bylą padarė išvadą susiedamas kyšio davėjo ir subjekto, kuris kyšį priima, tarpusavyje egzistuojančius, susitarimo veiksmus.

„Kasacinės instancijos teismo praktikoje taip pat pažymėtina, kad prekybos poveikiu bylose pažado realumas yra įrodinėtina aplinkybė, kuri negali būti pagrįsta prielaidomis“[227]. Plačiau analizuojant objektyviųjų požymių realumą, galima pateikti kitą pavyzdį, kuomet byloje kasatorių skundai buvo tenkinti ir asmenys buvo išteisinti neįrodžius kyšio realumo, o būtent LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021, G. V. apeliacinėje instancijoje buvo nuteistas už LR BK 226 straipsnio 3 dalį, o R. P. už LR BK 226 straipsnio 4 dalį. Abu nuteistieji pateikė kasacinius skundus, teigdami, kad juos nuteisiant buvo priimtas netinkamas teismo sprendimas, kadangi teismas neišsamiai išnagrinėjo bylą, ir nuteisė neįrodžius siūlymo, pažadėjimo, susitarimo ir kyšio davimo fakto už tam tikrą pažadą iš prekybos poveikiu subjekto[228]. Kasacinės instancijos teismas atsižvelgdamas į byloje esančias aplinkybes, pateikė išaiškinimą, kad: „*pirmosios instancijos teismas visiškai pagrįstai nurodė, kad tokio pobūdžio bylose svarbu vertinti ne tik pasakytų žodžių reikšmę, bet ir tai, ar pašnekovų išsakytas mintis kokiu nors būdu buvo bandoma realizuoti. Darydamas reikšmingas bylai išvadas, šios instancijos teismas pagrįstai atsižvelgė į tai, kad tiek iki 2015 m. rugpjūčio 31 d. pokalbio, tiek ir po jo kaltinamųjų bei liudytojų veiksmai gana ilgą laiką, t. y. net iki 2016 m. vasario mėnesio pabaigos, buvo nuolat kontroliuojami STT pareigūnų, tačiau jokios kyšio davimo ir priėmimo realizacijos neužfiksuota. Pagrįstai pažymėta ir tai, kad byloje nesurinkta įrodymų, kad verslininkai D. D. ir R. L., kurių interesais veikė G. V., ar kokie kiti asmenys būtų žadėję ar bandę perduoti G. V. kokias nors pinigų sumas, skirtas R. P. ar jo vadovaujamai partijai. Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, šios pirmosios instancijos teismo nurodytos aplinkybės yra svarbios ir pagrindžia pagrįstas abejones dėl kyšio siūlymo ir sutikimo jį priimti realumo, taip pat neleidžia atmesti R. P. parodymų, kad minėta frazė „lašas po lašo“ buvo išsakyta norint palaikyti pokalbį ir kad jį domino visai kitoks susitikimo rezultatas, t. y. susitarti dėl sutarties su G. V. vadovaujama žiniasklaidos grupe dėl politinės reklamos (pokalbio metu R. P. iš tiesų kelis kartus išsako G. V. tokį norą).“*[229]. Taigi, remiantis tuo galima teigti, kad visuomet būtina yra įrodyti ar kyšio siūlymo ar priėmimo faktas yra realus.

Dar vieną pavyzdį galima pateikti, kuomet kasatorių teigimu bylos nagrinėjimas ir kvalifikavimas buvo atliekamas vadovaujantis tik prielaidomis. LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-696/2018, kasatorius teigė, kad „*jo veika be pagrindo buvo kvalifikuota kaip nusikalstama, o apkaltinamasis*

[226] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2018, *supra note, 225.*
[227] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 43.
[228] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021, *supra note, 124.*
[229] *Ibid.*

nuosprendis pagrįstas prielaidomis''[230]. Tačiau, LAT įvertinęs bylos aplinkybes, pateikė išaiškinimą, kad *,,teismas, priešingai nei teigia kasatorius, remdamasis ne prielaidomis, bet byloje surinktais ir išsamiai išanalizuotais įrodymais (liudytojų parodymais, slapto sekimo ir kratos protokolais, kitais rašytiniais įrodymais), konstatavo, kad A. G. atlygio paprašė už konkretų veiksmą – poveikį A. M., kad šis teisėtai veiktų siekiant D. J. statinį (-), pripažinti tinkamu naudoti, kad šiuo atveju nėra svarbu, ar kasatorius paėmė pinigus, nes ši nusikalstama veika nereikalauja padarinių, pakanka nustatyti, kad buvo pažadas paveikti atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad šie teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų vykdydami įgaliojimus.''*[231].

Analizuojant teismų praktiką prekybos poveikiu bylose, susiduriama su problema tarp rengimosi padaryti nusikalstamą veiką ir tyčios iškėlimo aikštėn, požymių visumos. Susidariusioje teismų praktikoje tyčios iškėlimo aikštėn apibūdinamas, kaip ,,*veiksmai, kurie padaromi žodžiu ar raštu, jais asmuo atskleidžia tretiesiems asmenims savo ketinimą ar apsisprendimą padaryti konkretų nusikaltimą. Šie veiksmai atliekami iki tiesiogiai pradedant daryti nusikaltimą, tačiau jie baudžiamosios teisės požiūriu nėra nusikalstami ir baudžiami.''*[232]. Rengimosi padaryti nusikaltimą reglamentavimas numatytas LR BK 21 straipsnyje, kurio 1 dalis numato, kad ,,rengimasis padaryti nusikaltimą yra priemonių ir įrankių suieškojimas ar pritaikymas, veikimo plano sudarymas, bendrininkų telkimas arba kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas''[233].

Šį probleminį aspektą galima pateikti remiantis teismų praktika. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-162-303/2019, buvo nustatyti tokie nuteistųjų veiksmai: ,,*<..> R. A. kartu su A. C., veikdami kaip bendrininkai, keleto susitikimų metu <...> aptarinėjo galimo nusikaltimo planą, derino kiekvieno iš jų veiksmų kryptį, nustatė reikalaujamo kyšio dydį, sprendė, kuris Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimo variantas V. G. būtų palankiausias, analizavo, kurie teisėjai galimai prieinami kontaktui dėl derybų užmegzti. Be to, pasiskirstę užduotimis, ėmėsi veiksmų, kuriais realiai buvo sudaromos sąlygos įgyvendinti nusikalstamą sumanymą: R. A. skambino Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjui V. A., kuris buvo juos dominančią bylą nagrinėjančios kolegijos pirmininkas, susitikimų su juo metu teiravosi apie Darbo partijos bylos eigą; A. C. tuo tarpu ieškojo ryšio su V. G.; po kiekvieno iš susitikimų R. A. ir A. C. vienas kitam teikdavo informaciją apie pasiektus tikrus ar tariamus jų veiksmų rezultatus.''*[234], tačiau teismas atmetė argumentus, kad tai galėjo būti atlikti veiksmai atitinkantys tyčios iškėlimo aikštėn požymius, ir priimtoje nutartyje pasisakė, kad ,,*byloje konstatuoti konkretūs į nusikalstamo sumanymo įgyvendinimą nukreipti R. A. ir A. C. veiksmai, šių veiksmų pobūdis ir intensyvumas neleidžia jų laikyti tik tyčios iškėlimu aikštėn. R. A. ir A. C. nustatyti išoriškai pasireiškę*

[230] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-696/2018, *supra note, 114*.
[231] *Ibid*.
[232] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-677/2016.
[233] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[234] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-162-303/2019.

aktyvūs veiksmai BK 21 straipsnio 1 dalies prasme pripažintini veikimo plano sudarymu siekiant prekiauti poveikiu, todėl laikytini nusikalstamais.''[235]. Pabrėžtina, kad teismas darydamas išvadą rėmėsi subjektų veiksmais, jų atlikimo ribomis, kokiu mastu buvo vykdomi subjektų veiksmai ruošiantis nusikalstamos veikos atlikimui.

Taip pat, nagrinėjant šią bylą, galima pateikti dar vieną kvalifikavimo ypatumą, kuris yra numatytas LR BK 226 straipsnio 6 dalyje, kuomet asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybė jeigu savanoriškai nutraukė nusikalstamos veikos vykdymą[236]. Byloje kasatoriai pateikė argumentą *„kad R. A. ir A. C. savanoriškai atsisakė pabaigti nusikalstamą veiką''*[237], tačiau kasacinio teismo pateiktais argumentais, šis kasatorių teiginys atmestinas, kasacinis teismas apie tai pasisakė, kad *,,byloje yra nustatyti aktyvūs ir į nusikalstamo sumanymo realizavimą nukreipti nuolat tarpusavyje derinti veiksmai. Tai, kad prekybos poveikiu baigtumui nebuvo nustatytas reikalavimo duoti kyšį požymis, nėra ta aplinkybė, kuri leistų A. C., taip pat R. A. veiksmus pripažinti savanorišku atsisakymu nutraukti tarpusavyje suderintus ir atliktus prekybos poveikiu rengimosi veiksmus.''*[238].

Nagrinėjant toliau prekybos poveikiu nusikalstamos veikos kvalifikavimą, galima išskirti subjektyvųjį požymį – kaltės buvimą. Kadangi, kaip ir antrame skyriuje buvo minėta prekybos poveikiu nusikalstamos veikos „kaltė įgyvendinama tiesiogine tyčia''[239]. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018, nustatė, kad *,,L. E. kreipėsi į O. T. su prašymu surasti žmogų, kuris tarpininkautų nutraukiant jam baudžiamąją bylą, ir pažadėjo už šią paslaugą atsilyginti; kad sutiko sumokėti už prokurorų palankumą nagrinėjant jo bylą teisme; kad susitikimų su R. Z. metu prašė tarpininkauti nutraukiant jam baudžiamąją bylą ir pažadėjo, susitarė už tai perduoti 5000 Lt (1448,10 Eur).''*[240]. Žinoma, kasacinės instancijos teismas atsižvelgdamas į visus byloje pateiktus įrodymus ir aplinkybes argumentuotai padarė išvadą, kad *,,teismai <...> priešingai nei teigia kasatorius, remdamiesi byloje išsamiai išanalizuotais įrodymais, atskleidė L. E. kaltės (tyčios) turinį ir konstatavo, kad nuteistasis veikė aktyviai, bendraudamas su O. T. ir R. Z., siekdamas, kad būtų daromas poveikis pareigūnams tam, kad būtų priimti jam palankūs sprendimai byloje, ir žadėdamas už tai sumokėti. Taigi byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, kad L. E. suvokė savo veikos pobūdį ir norėjo taip veikti, t. y. veikė tiesiogine tyčia<..>.''*[241].

Plačiau analizuojant apie prekybos poveikiu kvalifikavimo ypatumus, svarbu paminėti, kad „teismų praktikoje pasitaiko bylų, kai prekybos poveikiu atveju formuluojamas kaltinimas sukčiavimu. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad nepavyksta įrodyti, ar tarpininkas įvykdė pažadą paveikti tarnautoją

[235] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-162-303/2019, *supra note, 234.*
[236] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.
[237] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-162-303/2019, *supra note, 234*.
[238] *Ibid*.
[239] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 226.
[240] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018, *supra note, 112.*
[241] *Ibid*.

ar instituciją, ar perdavė pinigus adresatui''[242]. Šiam atvejui pateikti pavyzdį galima LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-298-976/2018, kurioje buvo nagrinėjamas klausimas dėl sukčiavimo nusikalstamos veikos inkriminavimo. Byloje L.E. „<...> *ginčydamas jo veiksmų kvalifikavimą pagal BK 226 straipsnio 1 dalį, nurodo ir tai, kad tarpininko, būtent O. T., veiksmai, siekiant apgaule, prisidengiant tikėtina įtaka ar pažintimis, išvilioti iš jo pinigus, turėjo būti kvalifikuoti kaip sukčiavimas (BK 182 straipsnis).''*[243]. Nagrinėjant šią bylą svarbu paminėti, kad prekybos poveikiu nusikalstama veika „*apima tiek tuos atvejus, kai tarpininkas turi realias galimybes už kyšį paveikti adresatą ir ketina tai padaryti, tiek ir tuos atvejus, kai asmuo apgaunamas dėl tarpininko galimybių ir (ar) ketinimų paveikti adresatą*.''[244]. Atsižvelgiant į šiuos argumentus, teisėjų kolegija nagrinėjamoje byloje padarė išvadą ir pateikė išaiškinimą, kad „*šiuo atveju L. E. veikos kvalifikavimui yra svarbios pripažintos įrodytomis aplinkybės, kad jis pažadėjo ir susitarė duoti kyšį O. T. ir R. Z. tam, kad pasinaudojant pažintimis ar kita tikėtina įtaka būtų daromas neteisėtas poveikis prokurorams. Taigi, priešingai nei teigia kasatorius, byloje nustatytos faktinės aplinkybės visiškai atitinka prekybos poveikiu sudėtį.''*[245].

Taigi, iš to kas pateikta, panašu, jog kvalifikuojant prekybos poveikiu nusikalstamą veiką, subjekto aspektu kyla mažiau problemų negu kvalifikuojant kyšininkavimo nusikaltimą. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad kvalifikuojant išlieka sunkumai įrodinėjant objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius. Galima akcentuoti, kad prekybos poveikiu kvalifikavimą kartais tenka atskirti nuo sukčiavimo, taip pat, kyla problemų atribojant veikos baigtumą ir rengimosi daryti nusikalstamą veiką bei savanorišką atsisakymą baigti nusikalstamą veiką.

3.3 Papirkimo kvalifikavimo ypatumai

Prieš pradedant analizuoti papirkimo nusikalstamos veikos kvalifikavimo ypatumus, svarbu paminėti, kad šios nusikalstamos veikos kvalifikavimas yra labai panašus į kyšininkavimą, kadangi praktikoje pastebima, kad kyla panašios problemos kvalifikuojant šias veikas. Pirmiausia, svarbu akcentuoti, kad už LR BK 227 straipsnyje numatytą veiką atsako asmuo, kuris papirko valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį[246], tai reiškia, kad šiuo atveju veikos subjektas nėra specialusis, tačiau asmuo, kuris yra paperkamas, turi atitikti tam tikrus numatytus kriterijus. Nagrinėjant teismų praktiką randama, kad tam tikrais atvejai kyla klausimų ar asmuo atitinka valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens kriterijus. Pavyzdžiui LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-719/2021, teismas padarė

[242] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 229.
[243] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018, *supra note, 112*.
[244] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-368/2014.
[245] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018.
[246] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *supra note, 20*.

išvadą, kad ankstesnės instancijos teismai neteisingai nustatė subjektus, kurie buvo papirkti, pritaikant jų pareigas, kaip valstybės tarnautojui prilygintam asmeniui. Teismo išvados grindžiamos šiais argumentais: *„apeliacinės instancijos teismas nenurodė pagrįstų motyvų, kodėl R. G., J. A., S. L. ir E. V. pripažino valstybės tarnautojui prilygintais asmenimis. Sutiktina su kasacinio skundo argumentais, kad apeliacinės instancijos teismas tiesiog apsiribojo E. darbuotojų pareigų vardijimu ir funkcijų citavimu, nesusiedamas jų nei su nurodomo sprendimo vykdyti investicinį projektą priėmimu, nei su <...> valstybės tarnybos sąvokos požymiais.“*[247].

Kitoje LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2018, kasatorius pateikė kasacinį skundą, kuriame subjekto aspektą pritaikė savo nuožiūra ir teigė, kad jis būdamas papirkėju davė kyšį prokurorui, tačiau jokios nusikalstamos veikos viešiesiems interesams nepadarė, kadangi advokatų veikla yra, įvardijama kaip laisvoji profesija, o kasatorius, kaip buvęs advokatas, vykdė individualią veiklą (neteikė nei pirminės, nei antrinės teisinės pagalbos, negavo jokio atlyginimo iš valstybės, nevykdė jokių valdomųjų ar tvarkomųjų funkcijų, neturėjo jokių valdingų įgaliojimų)[248]. Tačiau kasacinės instancijos teismas nesutikdamas su kasatoriaus pateiktais argumentais pasisakė, kad *„papirkimo subjektu gali būti pakaltinamas, 16 metų sulaukęs fizinis asmuo, taip pat ir juridinis asmuo. Aptariamos nusikalstamos veikos subjektui nėra keliami specialaus subjekto reikalavimai, kaip, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos, numatytos BK 225 straipsnio 1 dalyje (kyšininkavimas), subjektui, kuriuo gali būti tik specialaus subjekto požymių turintis asmuo – valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo. Nagrinėjamoje situacijoje yra svarbu tai, kad kyšį siūloma, žadama duoti ir pan. valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui ar trečiajam asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą veikimą ar neveikimą, kas šioje byloje ir yra nustatyta, – K. Ž. susitarė, o vėliau ir davė kyšį prokurorui, t. y. valstybės tarnautojui, už jo teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus.“*[249].

Pabrėžtina, kad analizuojant teismų praktiką, kyla klausimų dėl papirkimo nusikalstamos veikos baigtumo stadijos, kadangi pasitaiko atvejų, kuomet asmenys siūlo, žada susitaria duoti ar duoda kyšį, tačiau rezultatas, kurio būna tikimasi, nebūna pasiektas ar įvykdytas. Nurodytina, kad „kyšio davimo būdas – atviras ar užmaskuotas, taip pat tai, kada jis buvo duodamas – prieš pageidaujamų veiksmų atlikimą (ar neatlikimą) ar po jų, veikai kvalifikuoti reikšmės neturi. Tam reikšmės neturi ir tai, ar davus kyšį buvo pasiektas pageidaujamas rezultatas“[250]. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-332-693/2018, kurioje kasatorius pateikė skundą argumentuodamas, kad *„byloje nustatyta, kad dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo A. U. ar kitų bendrininkų valios, R. D., nors ir gavo pinigus už neteisėtą neveikimą, nei D. V., nei D. B. egzaminų nepriiminėjo. D. V. egzaminuotoju buvo paskirtas*

[247] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-719/2021.
[248] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2018, *supra note, 154.*
[249] *Ibid.*
[250] 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), *supra note, 49*, p. 35.

kitas asmuo (G. T.), kuris nedalyvavo papirkimo schemoje, o D. V. egzaminą išlaikė. Esant šioms aplinkybėms, nusikalstama veika nebuvo baigta, nes tiesiogiai egzaminą priiminėjantis asmuo nebuvo papirktas''[251]. Žinoma, teismas kasacinį skundą atmetė. LAT atsižvelgdamas į byloje esančias aplinkybes ir į papirkimo veikos kvalifikavimą, pateikė išvadą, kad „*nors abiem atvejais D. B. ir D. V. per tarpininkus perdavus kyšį valstybės tarnautojui nebuvo pasiektas pageidaujamas rezultatas – pagalba laikant praktinį vairavimo egzaminą (D. B. atveju jis egzamino laikyti negalėjo, nes buvo baustas administracine tvarka, o D. V. egzaminą išlaikė pati, be niekieno pagalbos), tačiau BK 227 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nusikalstamos veikos sudėtis yra formali, todėl kvalifikuojant veiką pakanka nustatyti pavojingą veikimą – vieną iš straipsnio dispozicijoje įvardytų alternatyvių veikų. Šioje byloje nustatyta, kad kasatorius A. U., veikdamas D. B. ir D. V. interesais, tarpininkavo šiems asmenims susitariant ir perduodant kyšį valstybės tarnautojui už neteisėtą veikimą, siekdamas padėti jiems išlaikyti praktinį vairavimo egzaminą. Šių A. U. veiksmų – tarpininkavimo perduodant kyšį valstybės tarnautojui – pakako jo veikoms kvalifikuoti pagal BK 227 straipsnio 2 dalį kaip baigtus nusikaltimus. Tolesnė įvykių eiga, t. y. ar egzaminas buvo išlaikytas, jeigu išlaikytas, ar dėl perduoto kyšio ir pan., veikos kvalifikavimui reikšmės neturi.''*[252]. Taigi, iš pateiktos bylos matyti, kad šiuo atveju nors ir rezultatas dėl ko buvo kyšis duodamas nebuvo pasiektas, tačiau veika kvalifikuojama, kaip baigta. Taip pat, dėl veikos baigtumo galima pabrėžti, kad susidariusioje teismų praktikoje yra išaiškina, kad „*papirkimas, pasiūlant kyšį, laikomas baigtu nusikaltimu nuo to momento, kai paperkamam asmeniui yra pateikiamas pasiūlymas dėl kyšio davimo. <...> papirkimo baigtumo nelemia paperkamo asmens reakcija, jo sutikimas ar nesutikimas priimti kyšį, papirkėjo tikslų suvokimo lygis.*''[253].

Kvalifikuojant papirkimo nusikalstamą veiką pastebima, kad kyla sunkumų įrodinėjant objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius, o būtent kyšio siūlymo faktą. Tarkim, siūlant kyšį – „gali būti apibūdinamas konkretus kyšis, nurodomas jo dydis, perdavimo būdas, laikas, vieta ir pan. Kitais atvejais pasiūlymas, pažadas duoti kyšį gali būti abstraktus, nekonkretizuojant aplinkybių''[254], todėl praktikoje nuteistieji dažnai gindami savo interesus, pateikia argumentus, kad kyšis nebuvo siūlytas, kadangi nėra apibrėžtas jo mastas, tuo remiantis veika negali būti kvalifikuota pagal LR BK 227 straipsnį. Kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-95-511/2022, kurioje kasatorius teigė, kad „*nuteistasis konkrečiai neįvardijo, kad siūlo pinigus, šių pinigų su savimi neturėjo, todėl teismai nepagrįstai nuteistojo išsakytus neaiškaus ir nekonkretaus turinio žodžius vertino kaip siūlymą (ketinimą) duoti kyšį. Byloje esantys įrodymai nepagrindžia, kad R. R. davė policijos pareigūnui 100 Eur kyšį, teismai klaidingai interpretavo byloje esančią vaizdo medžiagą, iš kurios matyti, kad nurodytu laiku nuteistasis nedėjo pinigų kupiūros į pareigūno liemenės kišenę, o lenkėsi pūsti į*

[251] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332-693/2018, *supra note, 169*.
[252] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332-693/2018, *supra note, 169.*
[253] Lietuvos Aukščiausiojo tesimo 2011 m. spalio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-429/2011.
[254] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, *supra note, 57,* p. 94.

alkotesterį.“[255]. Tačiau, teismas įvertinęs visas aplinkybes byloje, atmetė nuteistojo skundą argumentuodamas tuo, kad *„pagal byloje nustatytas aplinkybes, R. R. policijos pareigūnui siūlė 200 Eur dydžio kyšį, sakydamas „įdėsiu du šimtus ir dingsiu“, taip siekdamas išvengti atsakomybės už transporto priemonės vairavimą esant neblaiviam. <...> Byloje nustatytos aplinkybės neteikia pagrindo spręsti, kad siūlymas buvo išsakytas nerimtai, kad tai buvo tik emociškai pasakyti žodžiai ar bendro pobūdžio samprotavimai. Kyšio siūlymo realumą neabejotinai patvirtina ir vėlesnė R. R. veiksmų seka – R. R. ne tik siūlė, bet ir po to policijos pareigūnui L. N. į kišenę įkišo 100 Eur kyšį. <...> Aplinkybė, kad siūlymo metu R. R. neturėjo 200 Eur, jo ketinimo realumo nepaneigia, nes, kaip nustatyta byloje, jis vėliau 100 Eur įkišo į pareigūno kišenę, gavęs pinigų iš bendrakeleivės.“*[256].

Kalbant apie kyšio siūlymo, žadėjimo realumą, teismų praktikoje yra pateiktas išaiškinimas, kad *„sprendžiant asmens kaltumo dėl papirkimo <...> klausimą reikia įvertinti ne tik tai, kaip atitinkamus tokio asmens (papirkėjo) veiksmus (pvz., perdavimą valstybės tarnautojui tam tikros pinigų sumos) suprato valstybės tarnautojas (jam prilygintas asmuo), bet ir nustatyti šio asmens ketinimą papirkti valstybės tarnautoją (jam prilygintą asmenį).“*[257] Dar vieną bylą, kaip pavyzdį galima pateikti LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-86-511/2022, kurioje nuteistasis taip pat teigė, kad *„teismai, pripažindami A. S. kaltu pagal BK 227 straipsnio 2 dalį, netinkamai aiškino ir konstatavo šios nusikalstamos veikos sudėties požymius – kyšio siūlymo faktą, tokio siūlymo realumą bei konkretumą, nepagrįstai nustatė siūlyto kyšio dydį.“*[258]. Tačiau kasacinis teismas nustatė, kad *„<...> kratos metu rūsyje buvusioje užrakintoje patalpoje gulinčiame seife iš tiesų buvo rasta A. S. nurodyta labai didelė grynųjų pinigų suma – 1 030 000 Eur, kurios nepaėmimu nuteistasis A. S. buvo suinteresuotas; ketinimą dalytis pinigais nuteistasis A. S. pareigūnui G. B. pakartojo kelis kartus net ir po pastarojo įspėjimo apie gresiančią atsakomybę; po to ėmė siūlyti juos pasidalyti kitai pareigūnei – kratos protokolą pradėjusiai pildyti R. D.. Taigi, nuteistojo veiksmai siūlant kyšį buvo kryptingi, kyšio siūlymas žodžiu išreikštas aiškiai, o siūlomas pinigų pasidalijimas galėjo būti iš karto atliktas.“*[259]. Pastebima, kad praktikoje daugiausiai klausimų kyla dėl kyšio siūlymo, pažadėjimo ar susitarimo duoti kyšį. Manytina, kad ši kvalifikavimo problema iškyla dažniau todėl, kad siūlymo, pažadėjimo ar susitarimo duoti kyšį fakto įrodinėjimas yra sudėtingesnis, negu jau faktiškai jau duoto kyšio veiksmo įrodinėjimas.

Pabrėžtina, kad analizuojant ankstesnes nusikalstamas veikas, pastebimas vienas požymis, kuris visuose nusikaltimuose, įskaitant ir papirkimą, yra labai svarbus ir įrodinėtinas dalykas, keliantis daugybę klausimų ir sunkumų, tai – kaltės požymis. Kvalifikuojant papirkimo nusikalstamą veiką, įrodinėjant šį požymį, teismų praktikoje susiduriama su tam tikromis problemomis, kuomet ne visada

[255] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022, *supra note, 165.*
[256] *Ibid.*
[257] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-260/2014.
[258] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-511/2022.
[259] *Ibid.*

yra įrodoma, kad subjektas realiai papirko valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį. Kaip ir antrame skyriuje buvo minėta, papirkimo „subjektyvusis požymis – kaltė – įgyvendinama tiesiogine tyčia. Svarbus čia tampa ir tikslas, kai kaltininkas supranta, kad siūlo, žada, susitaria duoti ar duoda kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą paperkamojo asmens veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, ir nori taip veikti‘‘[260]. Tiesioginės tyčios požymį atliekant papirkimo nusikalstamą veiką, galima pateikti nagrinėjant LAT baudžiamąją bylą Nr. 2K-88-303/2020, byloje kasatorius teigė, kad jo veikoje nebuvo tyčios požymio, argumentuodamas, kad *„apeliacinės instancijos teismas išvadą dėl kasatoriaus kaltės padarė tendencingai bei vienpusiškai įvertinęs nuteistojo ir policijos pareigūnų pokalbį, pareigūnų paaiškinimus bei <...> daiktų (vaizdo ir garso įrašo) apžiūros protokolą, kuriame pateiktos tik kelios aiškiai girdimos ištraukos ir daug interpretacinių žodžių iš kompaktinio disko, kuris teismui buvo pateiktas jau sugadintas, todėl nebuvo galimybes susipažinti su jo turiniu. Teismas iš esmės apsiribojo tik vienintele aplinkybe, kad nuteistasis, būdamas stipriai apsvaigęs nuo alkoholio, padavė šalia esančiam policijos pareigūnui savo piniginę, o kitų bylos aplinkybių bei įrodymų, kurie buvo sistemiškai, detaliai analizuojami ir vertinami pirmosios instancijos teismo, apeliacinės instancijos teismas nevertino ir dėl jų nepasisakė.‘‘*[261]. Tačiau teismas nepritarė kasatoriaus argumentams, ir priimtoje nutartyje išdėstė argumentus, kad „*bylos duomenimis, V. Z. piniginę su joje esančiais pinigais davė policijos pareigūnui M. V. siekdamas išvengti jo pristatymo į policijos komisariatą ir administracinio protokolo surašymo, nurodydamas pareigūnui pasiimti pinigų tiek, kiek reikia, ir jį paleisti. Taigi pagal byloje nustatytas faktines aplinkybes V. Z. davė kyšį valstybės tarnautojui siekdamas neteisėto jo veikimo vykdant įgaliojimus, suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį bei norėjo taip veikti. Tai, kad, perdavęs piniginę su pinigais, V. Z. nenurodė konkrečios pinigų sumos kaip kyšio dalyko, arba tai, kad perdavęs piniginę reikalavo „palikti jį ramybėj“, nurodė, kad tai „paskutiniai pinigai“, jo kaltės nepaneigia, nes nusikalstamos veikos sudėtis yra formalioji ir veika laikoma baigta nuo neteisėtų veiksmų, šiuo atveju – kyšio davimo, atlikimo‘‘*[262]. Tačiau, pavyzdžiui kitoje byloje asmuo buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 227 straipsnį, bet LAT išnagrinėjęs visą byloje surinktą medžiagą, įvertinęs aplinkybes, dėl asmens tyčios nebuvimo pakeitė sprendimą ir jį išteisino paliekant galioti pirmosios instancijos priimtą sprendimą. O būtent LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140-788/2017, nuteistasis pateikė kasacinį skundą argumentuodamas, kad *„apeliacinės instancijos teismas savo išvadą dėl asmens kaltės padarė tendencingai bei vienpusiškai įvertinęs vairuotojo B. Z. ir pareigūno pokalbio turinį, apsiribodamas tik viena aplinkybe, kad vairuotojas pareigūnui keletą kartų siūlė pinigų kavai.<...>.’’*[263]. Tačiau teismas šiuo atveju padarė teigiamas išvadas nuteistojo naudai, ir priimtoje nutartyje pasisakė, kad *„per visą įrašytą policijos*

[260] Gutauskas, *supra note, 47*, p. 236.
[261] Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-88-303/2020, *supra note, 176.*
[262] *Ibid.*
[263] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140-788.2017.

pareigūnų ir B. Z. pokalbį tiesioginio siūlymo duoti kyšį nenuskambėjo, atitinkamo veiksmo, pvz., pinigų parodymo ar palikimo, taip pat nebuvo. Sutiktina su pirmosios instancijos teismo išvada, kad tariamąja nuosaka išsakyta užuomina apie galimybę duoti 20 eurų „kavai“ ir B. Z. samprotavimai apie tai, kuo skiriasi kyšis nuo atsidėkojimo, ar įmanoma susitarti su Latvijos ir Estijos policija, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti visus būtinus objektyviuosius ir subjektyviuosius kyšio siūlymo kaip nusikalstamos veikos požymius.“[264].

Apibendrinant pateiktą medžiagą bei remiantis teismų praktika, galima daryti išvadą, kad papirkimo nusikalstamos veikos kvalifikavimo pagrindiniai ypatumai kyla dėl subjekto, kuriam yra siūlomas, žadamas, susitariamas duoti arba duodamas kyšis. Papirkimo atveju kvalifikavimo sunkumų kyla dėl veikos baigtumo stadijos. Plačiau analizuojant teismų praktiką pastebimas tendencingas veikos kvalifikavimo įrodinėjimas kyšio siūlymo, žadėjimo, susitarimo duoti kyšio bei kyšio davimo realumas, tikslumas ir kaltės nustatymas. Sulyginant su kyšininkavimo ir prekybos poveikiu nusikalstamų veikų kylančiais kvalifikavimo sunkumais pastebima, kad kai kurie kvalifikavimo ypatumai tarpusavyje sutampa. Kyšininkavimo atveju teismų praktikoje kyla sunkumų dėl subjekto nustatymo, veikos pavojingumo, fakto ir realios tikimybės nustatymo, siekiant įrodyti, kad nusikalstama veika galėjo būti įvykdyta. Analizuojant teismų praktiką pastebima, kad susiduriama su problema atribojant kyšininkavimą nuo kitų panašių nusikalstamų veikų bei veiką kvalifikuojant pagal vertės dydį. Prekybos poveikiu nusikalstamos veikos kvalifikavimo ypatybės pasireiškia dėl baigtumo ir rengimosi daryti nusikalstamą veiką atribojimo, taip pat, pažymėtina, kad prekybą poveikiu kartais tenka atskirti nuo sukčiavimo nusikalstamos veikos. Tačiau apibendrinant, svarbu akcentuoti, kad analizuojamose nusikalstamose veikose svarbiausias kvalifikavimo aspektas yra tiesioginės tyčios įrodymas.

[264] Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140-788/2017.

IŠVADOS

Magistro baigiamojo darbo ginamasis teiginys, kad kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų kvalifikavimo ypatumai yra pakankamai atskleisti mokslinėje literatūroje ir Lietuvos teismų praktikoje, pasitvirtino. Žemiau pateikiamos išvados.

1. Korupcija lyg ir suprantamas reiškinys, tačiau vieno aiškaus apibrėžimo, kuris būtų įtvirtintas teisės aktuose ir literatūroje, nėra. Skirtingi autoriai korupciją interpretuoja atitinkamai išreiškiant skirtingas nuomones. Tačiau neabejotina, kad visi darbe išanalizuoti korupcijos apibrėžimai asocijuojasi su viešaisiais interesais, valstybės tarnyba, neteisėtos naudos sau ar kitam asmeniui pasipelnymu, už tam tikrą atlygį. Taip pat, šaltiniuose yra apibūdintos nusikalstamos veikos, kurios priskiriamos prie korupcijos, o būtent – veikos kurios daro žalą viešiesiems interesams ir valstybės tarnybai.
2. Nagrinėjant pagrindines korupcines nusikalstamas veikas (kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą) matyti, kad pagal statistinius duomenis, šios veikos yra gan plačiai paplitę Lietuvos valstybėje. TI organizacijos tyrimo rezultatai parodo, kad tarptautinės organizacijos duomenimis Lietuva užima vieną iš aukštesniųjų vietų tarp valstybių, kuriose dar nėra pakankamai gerai kontroliuojama situacija su egzistuojančia korupcija. Iš 2021 metų STT tyrimo rezultatų, matyti, kad labiausiai paplitusios korupcijos formos Lietuvoje yra – nepotizmas, politinių partijų narių protegavimas ir sprendimų priėmimo vilkinimas, o labiausiai korumpuotos institucijos Lietuvoje – gydymo įstaigos/sveikatos apsauga, teismai, Seimas ir savivaldybės. Pagal Informatikos ir ryšių departamento pateiktus duomenis, galima teigti, kad nusikalstamų veikų užregistravimo skaičius lyginant 2021 ir 2022 metus Lietuvoje nedidėja, tačiau jų ištyrimo lygis yra labai žemas.
3. Kyšininkavimo sampratą galima apibūdinti – kaip valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo priima, susitaria ar pažada priimti, reikalauja ar provokuoja duoti kyšį, už teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant savo įgaliojimus. Prekybą poveikiu galima apibrėžti, kaip asmens galinčio pasinaudoti savo pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės tarnautojui, papirkimas, gaunant naudos sau ar kitam asmeniui iš valstybės tarnautojo vykdomų įgalioj imų. Papirkimas – tai asmens veiksmai, kuriais siekiama papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį už jo teisėtą ar neteisėtą veikimą (neveikimą) vykdant savo įgaliojimus.
4. Atlikta teismų praktikos analizė, parodė, kad kvalifikavimo sunkumai nagrinėjant kyšininkavimo nusikalstamas veikas kyla kuomet reikia nustatyti veikos subjektą, kadangi baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas asmuo, kuris atitinka valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens kriterijus. Taip pat, kyla problemų dėl veikos pavojingumo vertinimo, kadangi pasitaiko atvejų, kuomet veikos gali būti laikytinos mažareikšmės, kurios nekelia pavojaus nusikalstamos

veikos objektui. Pastebima, kad teismų praktikoje kyla sunkumų dėl nusikalstamos veikos įvykdymo realumo, kadangi šioje veikoje būtina nustatyti objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius, įrodant, kad kyšis buvo priimtas, susitarta ar pažadama jį priimti, provokuojama ar reikalaujama jį duoti. Pabrėžtina, kad teismų praktikoje susiduriama su problema dėl tyčios buvimo įrodinėjimo, kadangi, kaltinimai turi būti tvarūs ir tiesiogiai įrodantys įvykdytą nusikalstamą veiką, negali būti spėliojimai arba prielaidos. Svarbu paminėti, kad analizuojant teismų praktiką stebimi veikų atribojimo nuo kitų panašių nusikalstamų veikų bei vertės dydžio kvalifikavimo ypatumų aspektai.

5. Analizuojant teismų praktiką prekybos poveikiu nusikalstamos veikos atžvilgiu stebima, kad šios veikos kvalifikavimui yra kiek mažiau įvairovės. Tačiau šioje nusikalstamoje veikoje svarbiausias momentas yra nustatyti objektyviuosius požymius – kyšio davimo, susitarimo, siūlymo ar pažadėjimo duoti kyšį, ir kyšio pažadėjimo ar susitarimo priimti kyšį, provokavimo, reikalavimo ar kyšio priėmimo realumą, nes baudžiamoji atsakomybė už prekybą poveikiu galima tik susiejus susitarimą duoti ir priimti kyšį su faktu, jog už jį asmuo pasinaudotų turima įtaka atitinkantiems subjektams, kad šie teisėtai ar neteisėtai, veiktų ar neveiktų, vykdydami įgaliojimus. Prekybos poveikiu kvalifikavimui svarbu nustatyti veikos baigtumo momentą, kadangi svarbus aspektas yra atskirti veiką, kuomet yra rengiamasi įvykdyti nusikalstamą veiką, nuo jau įvykdytos nusikalstamos veikos. Nagrinėjant teismų praktiką pastebima, kad pasitaiko atvejų, kuomet dažnai spendžiamas klausimas dėl savanoriško atsisakymo nutraukti nusikalstamą veiką, fakto nustatymo, taip pat subjektyviojo požymio – tiesioginės tyčios buvimo.
6. Apibendrinant išanalizuotą teismų praktiką pastebima, kad papirkimo kvalifikavimas įdomus tuo, kad subjektas yra toks pats kaip ir prekybos poveikiu, tačiau tam, kad asmuo galėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, būtina nustatyti, kad kyšio davimo objektas privalo būti valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, kadangi teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet asmeniui nėra pritaikoma atsakomybė, nes papirko ne valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį. Taip pat, kaip ir ankščiau aptartose nusikalstamose veikose kyla sunkumų įrodinėjant veikos baigtumo momentą, kadangi traukiant baudžiamojon atsakomybėn papirkėją nereikia nustatinėti ar norimas rezultatas buvo gautas ar ne, kaip ir papirkimo baigtumo nelemia ar paperkamas asmuo sutinka priimti kyšį. Pastebima, kad kyla sunkumų įrodinėjant objektyviuosius požymius (kyšio davimo, siūlymo, pažadėjimo ar susitarimo duoti kyšį realumą), kadangi tai įrodinėjant asmens ketinimą papirkti valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį. Atitinkamai dėl šio aspekto teismų praktikoje susiduriama su subjektyviojo požymio tiesioginės tyčios įrodinėjimu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Įstatymai ir kiti teisės aktai

1. 1999 m. lapkričio 4 d. Civilinės teisės konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 126-5733, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197963
2. 1999 m. sausio 27 d. Baudžiamosios teisės konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 23-853, e-seimas,lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.161366
3. 2002 m. liepos 22 d. Europos Sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje, eur.lex.europa.eu, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568
4. 2003 m. spalio 31 d. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 136-5145, e-seimas,lrs.lt, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.289015
5. Europos Sąjungos Tarybos pamatinis sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje, eur.lex.europa.eu, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 5 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32003F0568
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741., Infolex, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 16 d., https://www.infolex.lt/ta/66150
7. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 57-2297., e-seimas.lrs.lt., žiūrėta 2022 lapkričio 2 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168154/asr

Specialioji literatūra

1. Abramavičius, A.; Čepas, A., Drakštienė A. (2001) Baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, Vilnius: Eugrimas.
2. Aleknevičienė, J.(2013) Lietuvos „kova'' su korupcija: kodėl nepastebime pažangos?// Lietuvos metinė strateginė apžvalga., 11 t.
3. Būdvytis, G. (2019). Antikorupcinės aplinkos vadovas. Prieiga internete: https://www.stt.lt/data/public/uploads/2019/12/aav_a4_ltversija.pdf

4. Dambrauskienė, A. (2015). Ultima ratio principo samprata. Teisės žurnalas. file:///C:/Users/a.blazeviciute/Downloads/9828-Article%20Text-9850-1-10-20160429%20(3).pdf
5. Dimant, E., Schulte, T. (2019). The natural of corruption: an interdisciplinary perspective//German law journal, 17. https://www.researchgate.net/publication/295547979_The_Nature_of_Corruption_An_Interdisciplinary_Perspective
6. European commision. Europos semestro teminės informacijos suvestinė kovos su korupcija. 1p. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_lt.pdf
7. Fedosiuk, O. (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. Jurisprudencija, 2.
8. Graycar, A. (2015). Corruption: Classification and analysis, https://academic.oup.com/policyandsociety/article/34/2/87/6401359?login=false
9. Gutauskas, A., (2017), Lietuvos baudžiamoji teisė (specialioji dalis), Vilnius: Registrų centras.
10. Gutauskas, A., (2022), Lietuvos baudžiamoji teisė (specialioji dalis), Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
11. Gutauskas, A., Laucius, J., (2007) ,,Korupcija Lietuvoje: ikiteisminio ir teisminio nagrinėjimo praktika''. Teisės institutas.
12. Heywood, M. P. (2015). Routledge handbook of political corruption. file:///C:/Users/a.blazeviciute/Downloads/10.4324_9781315739175_previewpdf.pdf
13. Kuchalskis, K. (2018). Organizuotas nusikalstamumas: nauji iššūkiai ir atsakas į juos//Lietuvos metinė strateginė apžvalga. Vilnius.
14. MacWilliam, S., Rafferty, M. (2017) From development and grand corruption to governance. https://www.proquest.com/openview/0d85d3c514a19e549fe9442c02734d19/1?pq-origsite=gscholar&cbl=4425140
15. Malinauskas., V. (2018) ,,Viešasis interesas kaip bendrasis gėris'', Vilnius: Logos. http://www.litlogos.eu/L96/Logos_96_186_202_Malinauskas.pdf
16. Morris, S. D. (2011). Forms of Corruption. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/167031/1/ifo-dice-report-v09-y2011-i2-p10-14.pdf
17. Nye, J. S., (1967), Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis, 61 AM. POL. SCI. REV. 417. https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/corruption-and-political-development-a-costbenefit-analysis/D5E8F481DE22E6F77FCCB924D502BB9F

18. Pocienė, A. (2018). Korupcijos suvokimas tarp ekspertų, gerai informuotų piliečių ir eilinių gyventojų//Kriminologijos studijos 6. https://www.zurnalai.vu.lt/kriminologijos-studijos/article/view/12673/11277
19. Ragauskas, P. (2014). Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvine samprata ir paplitimas tam tikrose srityse. Vilnius, Teisės institutas. https://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Korupcija_priv_sektoriuje.pdf
20. Šlepetys, R., (2016), „Atskirų nusikalstamų veikų tyrimas‘‘, Vilnius: Registrų centras.
21. Švedas, G., (2022), Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
22. 2021 m. lapkričio 19 d. Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII) apžvalga (1 dalis), Teismų praktika (Nr. 55), p. 11. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-bylu-apzvalgos/68

Internetiniai puslapiai

1. Bandymų papirkti pareigūnus skaičius. Lietuvos Policija. (2022 m. spalio 22 d.) https://kysis-nusikaltimas.vrm.lt/police/tyrimo-duomenys/
2. Lietuvos korupcijos žemėlapis 2021. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, (2022 m. spalio 22 d.) https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437
3. Nusikalstamumo duomenų rinkiniai. Informatikos ir ryšių departamentas. (2022 m. spalio 22 d.)https://ird.lt/lt/indicators/dimension.BK?BK%5B%5D=BK225&BK%5B%5D=BK2254D&BK%5B%5D=BK226&B%5B%5D=BK226-5D&BK%5B%5D=BK225226&BK%5B%5D=BK227&DT%5B%5D=202209&DT%5B%5D=2021-12&cols=DT.
4. Tarptautinių žodžiu žodynas.https://tzz.lt/k/korupcija/
5. Transparency International Lietuvos skyrius. „Korupcijos suvokimo indeksas 2020‘‘, (2020). (2022 m. kovo 4.) https://infogram.com/1prvn2gjlpjdk9cgj5jeddrrenfmvp0wqpe?live
6. Žodžio „Etiketas‘‘ reikšmė, (2021 m. gegužės 17 d.) https://www.zodziai.lt/reiksme&word=etiketas&wid=5724

Teismų praktika

1. Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-115-238-2021.

2. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 22d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-379/2012.
3. Lietuvos Apeliacinio teismo 2021 m. liepos 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-29-1076/2021.
4. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2006 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-519/2006.
5. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2007.
6. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231/2007
7. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2007 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-48/2009.
8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2012 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-76/2012.
9. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-417/2012.
10. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2013 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-540/2013.
11. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gegužės 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-260/2014.
12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-566/2014.
13. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-368/2014.
14. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-677/2016.
15. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-788/2017
16. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-146-788/2017.
17. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-140-788.2017.
18. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-15-697/2018.

19. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-697/2018
20. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-8-788/2018.
21. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2018.
22. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-696/2018.
23. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332-693/2018.
24. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-298-976/2018.
25. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2018.
26. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019.
27. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-689/2019.
28. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-87-719/2019.
29. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 30 d. baudžiamoji byla Nr. 2K-126-511/2019
30. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-628/2019
31. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126-511/2019
32. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-162-303/2019.
33. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-58-697/2019.
34. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-88-303/2020.
35. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-221-942/2020
36. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-976/2020.

37. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. balandžio 27 d. nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92-495/2021.
38. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96-788/2021.
39. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-719/2021
40. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2021 m. lapkričio 16 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-165-648/2021.
41. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-511/2022.
42. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022.
43. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-35-719/2022
44. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-628/2022.
45. Lietuvos Aukščiausiojo tesimo 2011 m. spalio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-429/2011.

Blaževičiūtė A. (2022). *Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo samprata ir kvalifikavimo ypatumai*. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas.

SANTRAUKA

Kyšininkavimas, prekyba poveikiu ir papirkimas yra vienos iš pagrindinių ir labiausiai paplitusių korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų. Korupcijos nusikalstamos veikos yra paplitę visame pasaulyje, su jomis kovojama jau daugelį metų. Šie nusikaltimai glaudžiai susiję su viešuoju interesu, šio intereso saugojimu. Kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamos veikos sparčiai figūruoja teisinėje sistemoje, su jomis stengiamasi kovoti visomis priemonėmis, kurios yra skirtos kovai su korupcija. Tačiau, kaip už šių veikų tyrimą atsakingoms institucijoms tenka kvalifikuoti, iškyla problemos tiek dėl šių veikų sampratos, tiek dėl jų kvalifikavimo. Ši tema yra nagrinėta daugelio mokslininkų, yra pateikta daugybė skirtingų nuomonių, ypač dėl pačios korupcijos apibūdinimo. Dėl veikų kvalifikavimo ir sampratos pateikta pakankamai daug literatūros, taip pat, Lietuvoje yra susidariusi aiški ir išsami teismų praktika. Todėl analizuojant plačiau korupcinio pobūdžio pagrindines nusikalstamas veikas buvo nagrinėjama – literatūra ir teisės aktai, taip pat buvo analizuojama Lietuvos statistika ir susidariusi teismų praktika. Šio tyrimo tikslas yra išanalizuoti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo sampratą, nusikalstamų veikų sudėties požymius, taip pat aptarti šių veikų kvalifikavimo ypatumus. Numatytam tikslui pasiekti buvo iškelti tyrimo uždaviniai: apibūdinti korupcijos sampratą ir įvertinti jos paplitimą Lietuvos mastu, išanalizuoti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų sampratą ir kvalifikavimo ypatumus, apibrėžti kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo kvalifikavimo ypatumus ir praktines problemas, teismų praktikoje. Tyrimo ginamasis teiginys – kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo nusikalstamų veikų kvalifikavimo ypatumai yra pakankamai atskleisti mokslinėje literatūroje ir Lietuvos teismų praktikoje. Atlikus literatūros, teisės aktų ir teismų praktikos analizę, magistro baigiamojo darbo ginamasis teiginys pasitvirtino. Tyrime buvo atskleista kyšininkavimo, prekybos poveikiu ir papirkimo samprata pagal numatytus Lietuvos Respublikos teisės aktus, taip pat remiantis teismų praktika, teisės aktais ir literatūra buvo atskleisti šių nusikaltimų sudėties požymių visuma, be kurios veikų kvalifikavimas yra negalimas. Taip pat, išnagrinėjus teismų praktiką, darbe apibūdinama geroji ir blogoji praktika kvalifikuojant šias nusikalstamas veikas.

Blaževičiūtė A. (2022). *The concept of bribery, trade effects and the concept of substitution and qualities of qualification.* Kaunas: Mykolas Romeris University.

SUMMARY

Bribery, trade and shopping are one of the main and most widespread criminal offences. Corruption offences are widespread around the world, they have been fighting for many years. These crimes are closely related to the public interest, the preservation of this interest. Bribery, trade effects and shopping criminal acts are rapidly shaped by the legal system, with their efforts to combat all measures that are aimed at combating corruption. However, as the institutions responsible for the investigation of these acts are qualified, there is a problem both of the concept of these acts and of their classification. This topic is addressed by many scientists, and there are many different opinions, especially as regards the definition of corruption itself. Due to the qualification and conception of the acts, a large number of literature is provided, as well as a clear and comprehensive case-law in Lithuania. Therefore, the analysis of the main criminal offences of a more extensive corruption nature was examined – literature and legislation, as well as analysis of Lithuanian statistics and the case-law developed. The purpose of this study is to analyze the concept of bribery, trade and the concept of substitution, signs of the composition of criminal acts, as well as to discuss the peculiarities of the qualification of these acts. The objectives of the investigation have been raised to achieve the intended objective: describe the concept of corruption and evaluate its prevalence on the Lithuanian scale, analyze the concept of bribery, trade effects and the conception of the criminal acts and the peculiarities of qualification, define the peculiarities of bribery, trade effects and the peculiarities and practical problems of the qualification of the repurchase, the case-law. The investigative assertion of the investigation into bribery, trade effects and the qualities of the classification of the criminal offences are sufficiently disclosed in scientific literature and in the case-law of the Lithuanian Courts. After the analysis of literature, legislation and case-law, the master's final work was confirmed. The investigation revealed bribery, trade effects and the concept of substitution in accordance with the envisaged legal acts of the Republic of Lithuania, as well as according to case law, legislation and literature, the whole of attributes of these crimes have been disclosed, the classification of which is not possible. Also, after examining the case-law, the work describes good and bad practices in classifying these criminal offences.